

ISBN 978-966-914-420-1

9 789669 144201 >

2023

CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI

MARGARITA ARADJIONI, LARISA GRETCENKO, OLEKSANDRA KOZOROG,
NELIA LEBIDI, VALENTINA POTAPOVA, IRINA UNGUREAN, ZOIA FILONCIUK

6

MARGARITA ARADJIONI,
LARISA GRETCENKO, OLEKSANDRA KOZOROG,
NELIA LEBIDI, VALENTINA POTAPOVA,
IRINA UNGUREAN, ZOIA FILONCIUK

CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI

INTERACȚIUNE

SPRIJIN RECIPROC

AJUTOR RECIPROC

COOPERARE

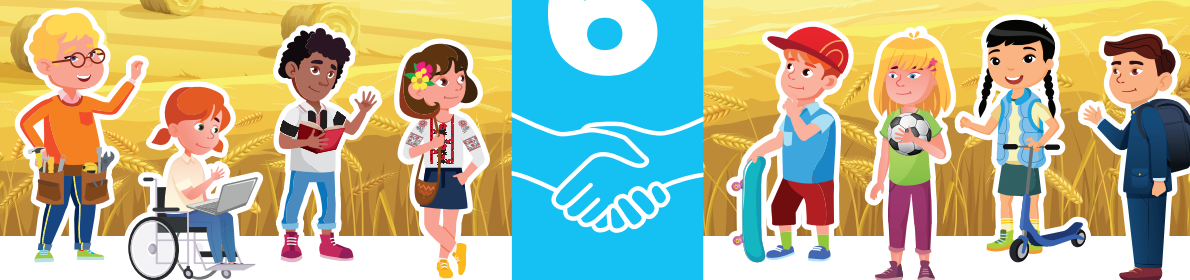
RESPECT

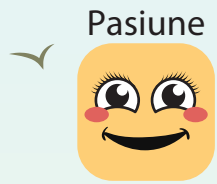
TOLERANȚĂ

CLASA

6

Pasiune

Satisfacție

Nemulțumire

Curiozitate

Disperare

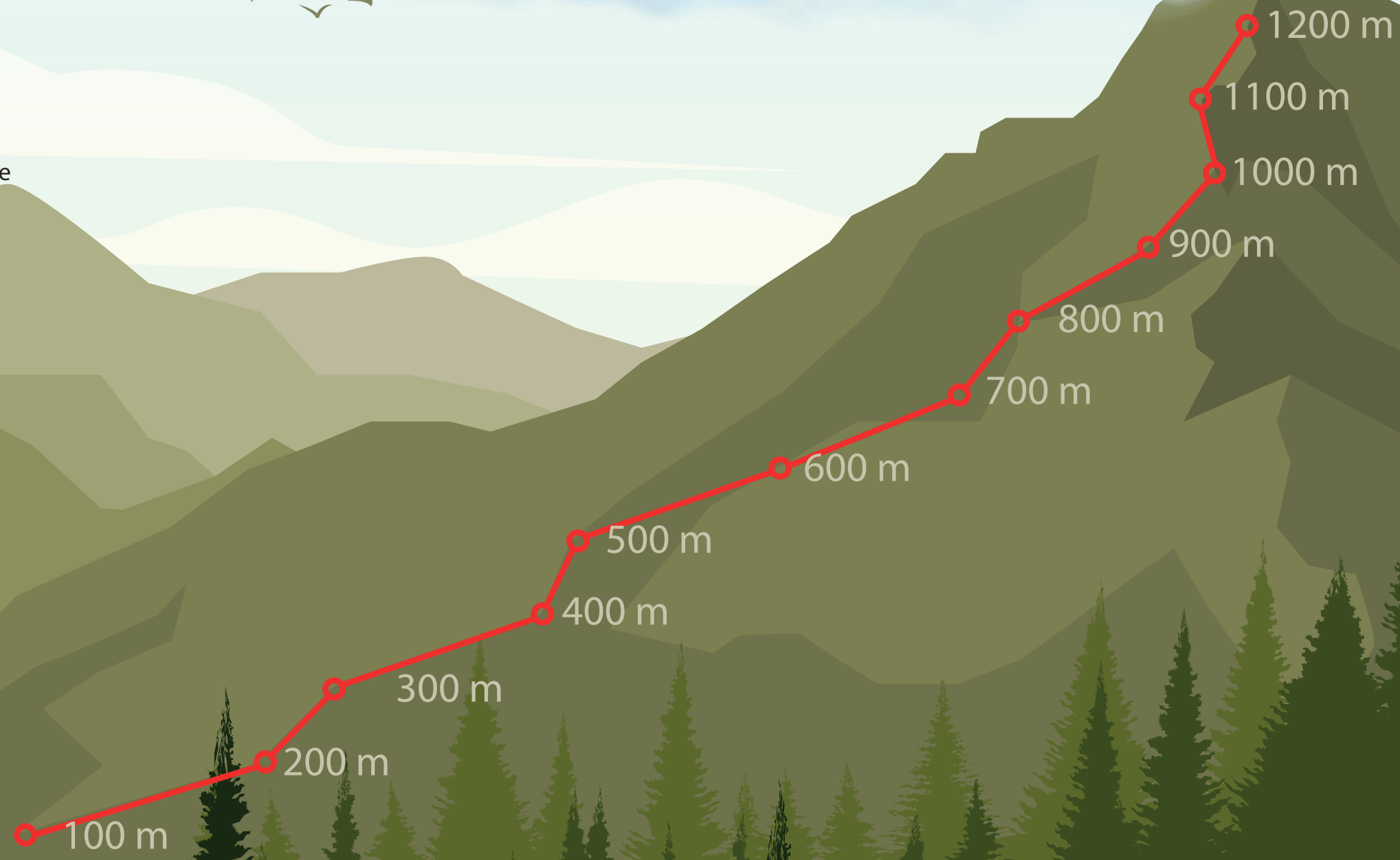
Neutru

Bucurie

Furie

**Margarita Aradjioni, Larisa Grtecenko,
Oleksandra Cozorog, Nelia Lebidi,
Valentina Potapova, Irina Ungurean,
Zoia Filonciuk**

CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI

Manual pentru clasa a 6-a
a instituțiilor de învățământ mediu general

Recomandat de Ministerul învățământului și științei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»
2023

УДК 17*кл6(075.3)
К90

Перекладено за виданням:

Культура добросусідства: підруч. для 6 кл.
закл. заг. серед. осв. /
М. А. Араджионі, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь,
В. І. Потапова, І. К. Унгурян, З. В. Філончук. —
К. : Видавничий дім «Освіта», 2023.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 08.03.2023 р. № 254)

Видано за державні кошти. Продаж заборонено

Підручник розроблено за модельною навчальною програмою
«Культура добросусідства. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти
(авт. М. А. Араджионі, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь, В. І. Потапова, І. К. Унгурян)

К90 **Культура** добросусідства : підруч. для 6 кл. з навч.
рум. / молд. мов. закл. заг. серед. осв. / М. А. Араджионі,
Л. Л. Гретченко, О. Г. Козорог, Н. К. Лебідь, В. І. Потапова,
І. К. Унгурян, З. В. Філончук; пер. Л. С. Говорнян. —
Львів : Світ, 2023. — 144 с. : іл.

ISBN 978-966-914-420-1

УДК 17*кл6(075.3)

© Араджионі М. А., Гретченко Л. Л.,
Козорог О. Г., Лебідь Н. К.,
Потапова В. І., Унгурян І. К.,
Філончук З. В., 2023

© Видавничий дім «Освіта», 2023

© Говорнян Л. С., переклад румунською /
молдовською мовою, 2023

ISBN 978-966-914-420-1 (рум./молд.)
ISBN 978-966-983-388-4 (укр.)

Introducere

Dragă elevă, drag elev din clasa a șasea!..... 4

INTRODUCERE

Continuăm să ne familiarizăm cu disciplina
„Cultura bunei vecinătăți”..... 5

Capitolul 1. **Eu, personalitatea mea și siguranța**.....15

Tema 1. Spațiul meu privat de informații..... 15

Tema 2. Manifestările exterioare ale individualității
îmbrăcămintea, coafura, cosmetica.....25

Tema 3. Resurse și necesități.....37

Tema 4. Timpul meu liber în siguranță. Jocul..... 44

Tema 5. Cunoștințe și abilități ca resursă pentru propria dezvoltare.....54

..
Capitolul 2. **Eu în societate**..... 60

Tema 6. Eticheta în timpul sărbătorilor religioase la diferite culturi.60

Tema 7. Comunicarea eficientă și colaborarea..... 69

Tema 8. Comunicarea nonviolentă..... 75

Tema 9. Cum să recunoaștem un conflict și să prevenim
conflictele violente?..... 81

Tema 10. Un mediu educațional sigur. Bullyng. Chiberbullyng..... 89

Capitolul 3. **Eu în comună: activăm împreună**.....99

Tema 11. Cultura și diversitatea ca resursă
pentru dezvoltarea comunei și a țării99

Tema 12. Mediul natural ca resursă.
Omul — prietenul naturii..... 108

Tema 13. Antreprenoriatul și inițiativa ca resursă
pentru dezvoltarea propriei stări de bine și a comunei 119

Tema 14. Cum pot ajuta alte persoane
și să fiu util / utilă în comună?..... 127

LECȚIE DE GENERALIZARE

Facem un bilanț al anului școlar
la disciplina „Cultura bunei vecinătăți”..... 135

Dicționar de termeni 140

Literatura folosită..... 143

Dragă elevă din clasa a șasea, drag elev din clasa a șasea!

Ne bucurăm sincer de întâlnirea cu tine! Îți mulțumim că continui să înveți și să crești împreună cu noi!

Ai în mâini manualul pentru materia „Cultura bunei vecinătăți”. Unii dintre voi îl cunoașteți deja de la grădiniță sau de la școala primară, în timp ce alții, l-au văzut pentru prima dată în clasa a 5-a.

Băieții și fetele cu care ești deja cunoscut — colegii tăi de vârsta ta, din diferite colțuri ale țării noastre, te vor ajuta să te familiarizezi cu temele din materia „Cultura bunei vecinătăți”. La fel ca și milioanele de cetățeni ai Ucrainei, ei trec acum prin vremuri dificile. Lucrând cu manualul, vei descoperi, provocările cu care se confruntă în viața lor în prezent și cum le depășesc, cum au grijă de ei înșiși și de cei din jurul lor, cum dobândesc cunoștințe și abilități necesare pentru viață, cum își ajută familiile, prietenii și întreaga țară să învingă în război și să contribuie la reconstrucția și dezvoltarea Ucrainei.

Fii atent, deoarece cu fiecare nouă temă vei avea ocazia să înveți ceva nou și interesant nu doar despre eroii noștri, ci și despre tine însuși. Poate că în povestirile lor personale vei vedea o parte din tine, familia ta și regiunea în care trăiești. Aceasta te va ajuta să te înțelegi mai bine pe tine însuși și pe cei din jurul tău, să înveți să colaborezi și să comunici cu oameni diferiți nu doar în mediul virtual, ci și în viața reală — în clasă, în comunitate, în societate, să-ți faci prieteni noi și să formezi cu ei o rețea de cetățeni activi ai Ucrainei.

Pe drumul către descoperirea lucrurilor noi, vei fi ajutat cu informații interesante și sfaturi utile, de autoarele manualului și colegii tăi de aceeași vârstă, precum și prin diverse activități și exerciții practice. Acestea sunt marcate cu simboluri speciale:

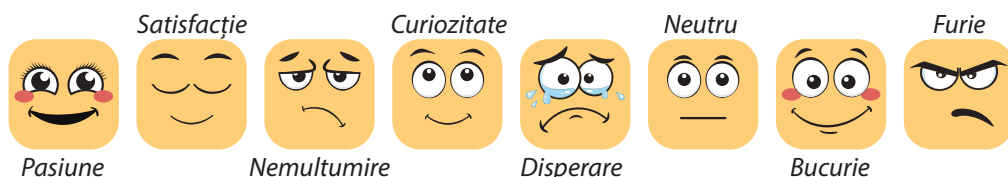
- — Prelucreează informația
- — Experimentează, unește, selectează, găsește
- — Gândește-te, reflectează
- — Povestește, discută, întreabă
- — Lucrul în echipă, lucrați împreună
- — Lucrează singur/singură

Îți dorim o călătorie plăcută și captivantă prin paginile manualului nostru!

Autoarele

INTRODUCERE

Salut! Ne bucurăm să te revedem! Ne pasă mult de starea ta de spirit, de dispoziția ta, când vii la lecția „Cultura bunei vecinătăți”. Așadar, alege una sau mai multe imagini care reflectă emoțiile, pe care le simți în acest moment. Dacă nu te poți decide asupra unei emoții, selectează starea „neutru”. Te rugăm să faci acest lucru la începutul și la sfârșitul fiecărei lecții.

Continuăm să ne familiarizăm cu disciplina „Cultura bunei vecinătăți”

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre tu:

- îți vei aminti de prima ta întâlnire cu disciplina „Cultura bunei vecinătăți” și vei descoperi, cum s-au conturat destinele eroilor și eroinelor noastre și, dacă dorești, vei împărtăși propria istorie;
- vei reflecta asupra valorii jurnalelor personale, arhivelor de familie și mărturiilor verbale;
- te vei gândi, la ce dorești să realizezi în acest an de învățământ. Amintește-ți ce ai învățat la disciplina „Cultura bunei vecinătăți” anul trecut.

Ce anume aștepți de la această lecție?

- 1** Continuăm să ne cunoaștem! Citește povestirile protagoniștilor noștri — colegii tăi de vârstă despre, cum s-a schimbat viața lor în 2022 și dacă au reușit să-și realizeze planurile de dezvoltare personală.

Slavco

Dobrâi deni! Noi suntem din Ucraina! Vă amintiți de mine? Eu sunt din Pișcianka, regiunea Dnipropetrovsk, dar acum, temporar locuiesc în Zaporojie, deoarece mama mea a venit aici să lucreze, iar tatăl meu a plecat ca voluntar în Forțele armate ale Ucrainei. În trecut, îmi plăcea să repar mașini alături de tatăl meu, iar acum sunt interesat de construcția dronelor și chiar am încercat să asamblez una, folosind piese vechi!

Lilia

Zdraveite! Zdroveniki buli! Sunt din Odesa, dar o perioadă de timp am fost nevoită să locuiesc în România și apoi în Bulgaria împreună cu mama. Ne-am întors deja acasă și sunt foarte fericită că m-am reîntâlnit cu vechii prieteni și mi-am făcut mulți prieteni noi în alte țări. În plus, mi-am „îmbogățit” cunoștințele de limbă bulgară și română vorbită.

Bogdan

Bună ziua, Lilia, bun venit înapoi! Sunt bucuros să vă văd pe toți! Eu, ca și mai înainte, locuiesc în Lviv, dar acum părinții mei sunt departe de mine — mama pregătește noi aviatori, iar tata lucrează într-un spital, undeva, în estul Ucrainei. Comunic cu colegii mei de aceeași vârstă din diferite țări prin intermediul rețelei și le povestesc despre evenimentele din Ucraina. Sunt foarte îngrijorat pentru prietenii mei care au rămas în Harkov.

Danilo

Șalom! Pacea să fie cu tine! Sunt din Trostianeț, regiunea Sumî, Ucraina. În timpul bombardamentelor, casa noastră a fost distrusă și tatăl meu vitreg a murit, iar atelierul nostru de croitorie a fost jefuit de ocupanți. După eliberare, ne-am transferat la Ivano-Frankivsk, deoarece mama dorește să-și construiască o nouă viață și afacere într-un loc nou. Îmi este dor de tatăl meu vitreg, de casa mea, de locul meu natal și de prieteni. Din păcate, n-am putut să-mi realizez toate planurile în vara aceasta, dar încă totul este înainte!

Maricica

Îți înțeleg durerea, Danilo. Sună-mă dacă vrei să vorbim sau să tăcem împreună, poate-ți pot fi de ajutor într-un fel. La noi, în regiunea Ternopol, totul este bine. Sunt foarte îngrijorată pentru fratele meu mai mare, care ne apără, dar eu cred în victorie și, pe cât e posibil, familia noastră ajută militarii noștri și persoanele strămutate.

Sofica

Glorie Ucrainei! Eu sunt din eroicul oraș Mariupol! Mulțumesc din suflet tuturor pentru susținerea acordată mie și orășenilor noștri, în timpurile cele mai dificile! Tatăl meu a lucrat în Polonia pe bază de contract și ne-am evacuat la el. Casa noastră din Mariupol a fost distrusă, așa că momentan nu avem unde să ne întoarcem — locuim în Cracovia. Aici merg la școală, învăț limba poloneză și am deja mulți prieteni noi, cu care vreau să vă fac cunoștință.

Xenia

Eroilor slavă! Salutări tuturor! Și eu locuiesc în Kiev. Am format aici un grup comun cu colegii mei, pentru a ajuta refugiații și persoanele în vârstă. Îmi văd foarte rar părinții: mama lucrează la spital, iar tatăl meu reconstruiește Irpinul, așadar, mă ocup de toate treburile casnice și am grijă de frățiorul meu.

Sașco

Salut tuturor! Și eu locuiesc acasă, în Transcarpatia. În primăvara și vara trecută, am avut ocazia să întâlnesc mulți oameni din diferite colțuri ale țării. Împreună cu familia, am ajutat pe acei, care soseau cu trenurile de evacuare la graniță, și am găsit noi prieteni printre persoanele strămutate în școala noastră. Visăm să ne întoarcem pe curând în Crimeea.

2 Pe harta Europei (vezi forțașul), găsește localități, regiuni sau țări menționate de eroii noștri, precum și locul, unde locuiești tu în prezent.

3 Răspunde la întrebări.

- ▶ Ce regiuni sau țări se învecinează cu locul tău actual de domiciliu?
- ▶ Despre ce colț al țării noastre sau altei țări ai vrea să afli mai mult și să-ți găsești acolo noi prieteni?
- ▶ Ce s-a schimbat în viața ta în timpul verii trecute? Ai reușit să-ți realizezi planurile de autodezvoltare? Povestește-ne despre victoriile tale și cum ai depășit dificultățile.
- ▶ Ți-au fost de ajutor cunoștințele, pe care le-ai obținut la lecțiile de „Cultura bunei vecinătăți”? Dacă da, cum anume?

Dragii mei, am ascultat istoriile voastre și încă o dată m-am convins că trăim în vremuri istorice! Adică, în prezent, au loc evenimente remarcabile, despre care oamenii vor vorbi mult timp, în diferite colțuri ale lumii!

Da, sunt de acord!

Este foarte important să-ți notezi despre evenimentele curente și tot ceea ce observi, simți și experimentezi în prezent, gândurile tale. Un jurnal te poate ajuta în acest sens. Cum ar fi, de exemplu, jurnalul personal al Anei Frank din Amsterdam sau notițele personale ale pământeanului meu din Mariupol, Egor Kravțov, în vârstă de opt ani.

Mi se pare că un jurnal este asemănător unei fotografii care immortalizează un anumit moment din istoria unei persoane, familii sau chiar a unei țări în general, sau se poate asemena cu un „prieten tăcut”, căruia i-ai putea încredința gândurile și trăirile tale secrete. Prin urmare, pe de o parte, este un lucru foarte personal, iar pe de altă parte, poate fi public, cum ar fi, spre exemplu, un blog online.

Cu siguranță! Atunci, când nu aveam acces la internet și la propriul meu blog, am dus evidențe personale într-un jurnal de hârtie. Am reamintit și de faptul că psihologul care ne-a ajutat să ne revenim după plecarea din Mariupol ne-a sfătuit să desenăm sau să descriem evenimentele care ne-au impresionat cel mai mult. Acestea pot fi istorii separate sau poate fi ceva în genul unui jurnal. Acest lucru oferă posibilitatea de a ne formula gândurile, amintirile și trăirile noastre, de a le elibera sau de a le „scoate” din noi și de a le „îndepărta”. Desigur, aceasta este o informație foarte personală și n-ar trebui făcută publică, dar uneori, poate fi util să rupem și să aruncăm sau să ardem aceste înregistrări.

• DICȚIONAR •

Jurnalul — o înregistrare zilnică a gândurilor și observațiilor autorului despre ceea ce a văzut și a trăit. Caracteristicile importante ale unui jurnal, includ datarea înregistrărilor, regularitatea lor, caracterul fragmentar, concizitatea și sincronizarea înregistrărilor cu evenimentele descrise în el. Prin aceste aspecte, jurnalele se diferențiază de cronică și letopisețe, unde înregistrările sub anumite date (în mod obișnuit ani), ar putea fi făcute la câțiva ani sau chiar secole, după ce evenimentele descrise au avut loc.

Blogul (din engl. web log — jurnal online sau jurnal de evenimente) este o sursă electronică, în care utilizatorii postează în mod regulat articole, imagini sau conținut multimedia sub formă de postări. O postare poate fi comparată cu o înregistrare individuală, datată într-un jurnal obișnuit de hârtie. Cu toate acestea, spre deosebire de un jurnal personal în format hârtie, postările dintr-un blog sunt de obicei publice, adică disponibile pentru a fi citite de un public larg.

• INTERESANT •

Înregistrarea regulată, în funcție de fluxul calendaristic de timp a fost cunoscută de mult timp în Europa, sub formă de cronică zilnică, jurnale de călătorie, jurnale de bord pentru nave, sau registre de numărare. Apariția jurnalelor personale este adesea asociată cu creșterea nevoii umane de autoanaliză și auto-disciplină. În Anglia și Germania, astfel de înregistrări au fost ținute, începând cu sfârșitul secolului al XVII-lea, în Franța — din mijlocul secolului al XVIII-lea. Cu toate acestea, răspândirea obiceiului de a ține jurnale, a început în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. În jurnale era descris consecutiv fluxul zilnic al vieții, gândurile și experiențele autorului, alături de impresiile despre lumea înconjurătoare. Autorii acestor jurnale erau în principal oameni extrem de educați, de origine aristocratică.

Înregistrările se făceau în caiete și caiete de notițe. Jurnalul, de obicei, începea ca și cum ar fi o carte: se decora cu dragoste și imaginație pagina de titlu, se adăuga titlul, numele, semnătura, datele, toate fiind împodobite cu ornamente și desene. Cultura jurnalistică a atins un nivel înalt, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. În această perioadă, a devenit la modă de a publica propriile înregistrări, adică, jurnalele au devenit disponibile pentru a fi cunoscute de alte persoane. Jurnalele au devenit o sursă importantă de informații despre evenimente istorice, viața oamenilor, viziunile lor asupra lumii, valorile lor și schimbările acestora în timp și spațiu. În prezent, tradiția de a ține jurnale personale pe hârtie este păstrată, dar în ultimele decenii jurnalele online — blogurile și vlogurile, au câștigat o mare popularitate.

4 Ai dus vre-o dată (ținut) un jurnal personal sau un blog/vlog? Dacă da, povestește despre asta, bazându-te pe întrebări.

- ▶ Cum și de ce a apărut nevoia de a ține un jurnal personal sau de a crea un blog/vlog?
- ▶ Cât de regulat faci înregistrări sau postezi?
- ▶ Ce-ți place să descrii în jurnal — evenimente sau gândurile tale.
- ▶ Ești dispus să publici (să arăți altora) înregistrările tale?
- ▶ Dacă ești autorul / autoarea unui blog, unde postezi publicațiile tale?

DICȚIONAR

Vinieta — un mic desen sau ornament care este plasat la începutul sau sfârșitul unui text, nu pentru a ilustra conținutul, sau pentru a separa diferite părți ale textului. De asemenea, vinietele pot fi elemente de design ale paginii — împodobesc marginile sau colțurile foii. De obicei, motivele folosite în viniete sunt de natură vegetală, deoarece cuvântul își are originea din termenul francez — viță de vie. Cu toate acestea, se întâlnesc și desene cu oameni, animale și desene abstracte.

Maricica

Prieteni, salut! Ieri i-am povestit bunicii mele despre jurnalele personale și am fost foarte surprinsă, când a adus repede un caiet vechi. În el erau înregistrări ale străbunicii mele, despre evenimentele celui de-al Doilea război mondial în regiunea Ternopol și rezistența ucraineană. Este o relicvă de familie care a fost păstrată în secret într-un ascunziș în timpurile sovietice. Și încă fotografii și scrisori vechi! Spune că aceasta este doar o parte din arhiva a familiei noastre!

Sașco

Salut, Maricica! Îmi imaginez, cât de interesant este pentru tine să le privești și să citești despre toate acestea. Eu, de asemenea, uneori răsfoiesc fotografiile vechi ale familiei noastre. Din păcate, au rămas foarte puțini membri din ramura crimeeană a familiei mele. Când părinții bunicii și bunicului meu au fost deportați în 1944, nu au reușit să ia cu ei multe lucruri, așa că majoritatea documentelor și fotografiilor de familie nu s-au păstrat...

Danilo

Salut, prieteni! Abia acum am realizat că fotoalbele vechi ale mamei și anumite documente de familie, au fost distruse împreună cu casa noastră. Bine că s-au păstrat fotografiile digitale pe Google drive. Trebuie s-o întreb pe mama, dacă are vreo fotografie veche cu rudele ei, dintre acele pe care le-am pierdut. Le putem scana sau fotografia din nou și astfel putem reface arhiva noastră de familie.

Sofica

Este o idee bună, Danilo! Mama mea, după evenimentele din 2014 în Mariupol, a scanat fotografii și documente memorabile din arhiva noastră de familie. Astfel, ele au fost păstrate. Desigur, arhivele de familie nu înseamnă doar fotografii, jurnale, scrisori, documente, ci și cărți, înregistrări audio și video ale sărbătorilor de familie, bilete la evenimente culturale remarcabile și multe altele. Adică, tot ceea ce ține de viață, amintiri și experiența nu doar a unei singure persoane, ci și a mai multor generații.

Slavco

Prieteni, vă mulțumesc pentru idee! Într-adevăr, cel mai sigur mod de a păstra astfel de amintiri este în format digital. În curând, voi încerca să le revăd cu mama și să verific ce avem în arhiva noastră de familie și voi face copii de rezervă! De asemenea, poate voi găsi ceva interesant despre familia mea și voi împărtăși cu voi.

- 5** Dacă ți-a fost interesantă tema jurnalelor personale, fă primul pas — începe un jurnal pe hârtie sau electronic și fă-ți prima înregistrare în el. Acest jurnal va fi personal sau va fi deschis și public, este doar decizia ta.

RECOMANDĂRI UTILE

Cum să faci arhivarea personală:

1. Consultați-vă cu membrii adulți ai familiei și adunați împreună toate suporturile de informații pe hârtie și electronice care alcătuiesc arhiva voastră de familie și pe care credeți că merită să le păstrați.
2. Procesati/organizați această arhivă, adică dispune toate materialele în funcție de anumite criterii, cum ar fi cronologia (secole, ani etc.), suportul de informație (hârtie/electronic), categorie (fotografii, documente, scrisori, amintiri, jurnale, colecții de ceva, interviuri video etc.) sau apartenența (unei anumite persoane sau familii) etc.
3. Decideți asupra unui depozit în care să plasați copiile digitale. Asigurați-vă că este sigur și că aveți acces doar voi și membrii familiei voastre acum și în viitor.
4. Scanați sau fotografați suporturile de informații pe hârtie și încărcați-le în depozit, împreună cu suporturile digitale de informații. Pentru a evita să fie pierdute este recomandat să atribuiți nume corespunzătoare fișierelor și să le sortați în mape-dosare, în funcție de criteriul (sau criteriile) selectat(e) pentru organizarea arhivei.
5. Implicați rudele tale și rudele îndepărtate în acest proces, poate au ceva valoros pe care ar trebui să-l adăugați la arhiva voastră de familie.
6. Începeți să colectați materiale curente, să scrieți amintiri, evenimente, experiențe și să le arhivați pentru a lăsa o moștenire scrisă generațiilor viitoare.

- 6** Reflectează asupra întrebărilor și alege una dintre cele patru opțiuni de la pagina 13. Argumentează alegerea ta.

- ▶ Despre ce pot povesti fotografiile și înregistrările din arhivele de familie?
- ▶ Trebuie oare făcute publice?

1 Aceasta este o informație privată a familiei, așadar, nu poate fi distribuită.

2 Aceasta este o parte a patrimoniului cultural al poporului, deci, trebuie s-o facem publică, în mod obligatoriu.

3 Aceasta este o informație privată a familiei, care face parte din istoria țării. Consider că poate fi distribuită, dar cu acordul celorlalți membri ai familiei.

4 Nu m-am hotărât.

7 Descifrează rebusul-frază (în ucraineană).

Х 4=E 3€ 1=H О „” Й

Н А „” ИЙ 22 1b230

Prieteni, vorbim mereu despre trecut și prezent, dar hai să discutăm și despre viitorul nostru apropiat! Maricica, ce planuri ai pentru acest an școlar?

Oh, întrebare dificilă. Îți amintești, cum în clasa a 5-a făceam harta obiectivelor și pașii, pentru realizarea lor? Așa că am făcut un plan similar din nou. În prezent, am trei obiective. Unul dintre ele este să „îmbunătățesc” matematica și limbile străine, iar celelalte — destul de personale, așa că nu voi vorbi despre ele.

Maricica, dacă ai nevoie de ajutor, nu ezita să apelezi la mine. Profesoara mea spune că sunt un „geniu matematic”, așa că-ți pot explica, dacă ceva nu-ți este clar.

*Îți mulțumesc, Xenia!
Dar, ce planuri ai tu,
referitoare la învățământ?*

Anul trecut, în certificatul meu de realizări, nu totul mă satisfăcea și părinții îmi reproșau, așa că anul acesta vreau să-mi îmbunătățesc rezultatele. Tatăl meu spune că acum, fiecare are propriul său front: unii apără țara, alții o reconstruiesc, unii dezvoltă afaceri, iar noi, trebuie să învățăm bine.

- 8** Gândește-te și stabilește-ți trei obiective principale pentru acest an școlar. Elaborează un plan pentru atingerea lor și începe să-l implementezi în viața ta!

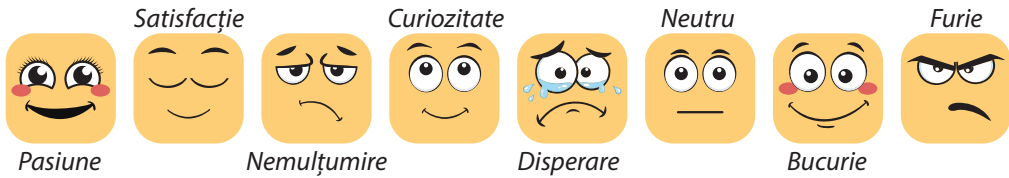
• REZUMĂM ÎMPREUNĂ •

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul), în ce stare de spirit închei lecția. Spune, dacă așteptările tale față de lecție s-au îndeplinit. Ai și posibilitatea să demonstrezi nivelul tău de înțelegere a acestei teme. Pentru aceasta, arată profesorului/profesoarei pe desenul cu munte (vezi forțașul), unde te afli. Dacă ești doar la începutul drumului, alege marcaje de altitudine la 100 sau 200 de metri, dar dacă simți că ai atins altitudini semnificative, alege 1000, 1200 de metri și chiar mai înalt! Nu uita să faci acest lucru la sfârșitul fiecărei lecții, conform manualului nostru.

Ce gânduri, expresii sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

CAPITOLUL 1. EU, IDIVIDUALITATEA MEA ȘI SIGURANȚA

Salut! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 1. Spațiul meu personal de informații

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei afla ce înseamnă spațiul informațional privat și public și de ce este important să-ți protejezi datele personale;
 - vei reflecta despre onestitate în rețelele de socializare;
 - vei identifica avantajele și riscurile selfie-urilor, istoriilor personale și blogging-ului pe paginile tale proprii pe internet. Amintește-ți ce știi deja despre această temă.
- Ce așteptări ai, anume de la această lecție?

*Salut, prieteni!
Nu știu cum voi, dar eu încă îmi amintesc de ultima noastră lecție. Vă amintiți că am reflectat asupra informațiilor, pe care le putem publica și a celor pe care — nu? Și, în general, ce pot publica despre mine însăși, fără a încălca limitele mele și ale altor persoane?*

Este într-adevăr o întrebare interesantă. Mă gândesc și eu la asta, mai ales atunci, când scriu ceva pe internet.

1 Răspunde la întrebări.

- ▶ Te-ai gândit vreodată la ideea, cum arată propriul tău spațiu informațional?
- ▶ Noi am discutat deja despre unele teme, legate de limitele personale și dreptul tău la libera exprimare. Se aplică oare acest drept și în propriul tău spațiu informațional?
- ▶ Cum definești limitele personale în propriul tău spațiu informațional?
- ▶ Cum înțelegi limitele tale personale în rețeaua internet?
- ▶ Consideri rețeaua internet un mijloc de exprimare personală? Dacă da, cum anumea?
- ▶ Ce consideri că este periculos pentru tine în rețeaua internet atunci, când „deschizi” pentru alții „camera ta de informații”?

• DICȚIONAR •

Spațiul informațional — ansamblul informațiilor, rezultatele activităților de comunicare a societății, într-un anumit spațiu organizat. În special, acesta include spațiul internetului, unde cu ajutorul diferitelor dispozitive electronice, putem fi conectați cu persoane importante pentru noi, putem controla într-un anumit mod ceea ce se întâmplă în jurul nostru, afla ultimele știri din țară și din întreaga lume.

Datele personale — sunt informații sau un ansamblu de informații referitoare la o persoană fizică, care poate fi identificată (găsită, identificată) prin intermediul acestora.

2 Cu ajutorul schemei, identifică-ți activitățile online zilnice în propriul tău spațiu informațional. Pentru asta, urmează acești pași.

- Desează schema în caietul tău sau folosește-te de ceea ce deja pregătită, după codul QR.

- În desen, notează răspunsul la întrebarea „Ce rețele de socializare sau mesageri utilizezi?” sub forma de „notițe”.

- În cerc, selectează dispozitivul, pe care îl utilizezi cel mai des pentru accesul la rețeaua „Internet”.

- Pentru ce folosești internetul? Alege din lista de acțiuni de la pagina 17 variantele, pe care, de obicei le faci, folosind internetul sau adaugă propria variantă și înscrie-le în schemă.

<http://vse.ee/boxr>

- Desenează și scrie pe un „fulger” ceea ce consideri a fi o amenințare sau pericol pentru tine pe internet.
- ✓ Păstrează acest desen și amintește-ți că are caracter privat, așadar, tu decizi, dacă vrei să împărtășești această schemă cu alții sau nu.

Lista acțiunilor, pe care le efectuezi, de obicei, în rețeaua internet:

- particip la discuții și dezbateri online
- particip la sondaje online
- administrez un blog sau un site personal
- vizitez rețelele de socializare
- vizualizez pagini
- contribui la crearea de clasamente ale produselor
- comand servicii online
- am un profil în rețelele sociale
- comentez postări
- privesc / descarc video, muzică, texte
- scriu postări / articole / istorii
- cumpăr produse online
- reacționez la fotografii / postări / pagini
- public informații pe pagina mea și rețelele de socializare
- postează fotografii, istorii
- lansez flashmob-uri online
- ascult podcast-uri
- citesc postări

INTERESANT

Potrivit legislației Ucrainei, viața privată, în contextul informațional, include confidențialitatea comunicării, inclusiv confidențialitatea convorbirilor telefonice, a e-mailului și a altor forme de comunicare; confidențialitatea informațiilor privind viața privată, inclusiv a datelor personale pe internet.

Datele personale includ:

- numele și prenumele;
- data și locul nașterii;
- starea civilă;
- datele din pașaport;
- profesia;
- datele de contact etc.

În același timp, parolele și conturile nu sunt considerate date personale, deoarece nu conțin informații specifice despre o persoană. Ele pot fi utilizate pentru săvârșirea infracțiunilor virtuale. Astfel de date pot deveni accesibile publicului, numai cu acordul utilizatorului și pot fi eliminate la prima solicitare.

Categoria „date personale” cuprinde nu doar informații textuale tipărite, ci și imagini ale unei persoane (fotografii, videoclipuri și înregistrări audio), inclusiv cele înregistrate în locuri publice.

Dreptul la intimitate este garantat de Constituția Ucrainei. În special, articolul 31 garantează intimitatea comunicațiilor (confidențialitatea corespondenței, convorbirilor telefonice, telegrafice și a altor forme de corespondență), iar articolul 32 — intimitatea informațională („nimeni nu poate interveni în viața personală și de familie, cu excepția cazurilor prevăzute de Constituția Ucrainei”, „nu este permisă colectarea, stocarea, utilizarea și divulgarea informațiilor confidențiale despre o persoană fără consimțământul acesteia”).

Cu toate acestea, în perioada regimului legal de război sau de stare de război, pot exista restricții asupra drepturilor și libertăților constituționale ale omului și cetățeanului, în special în ceea ce privește articolele 31 - 32.

Bună ziua,
suntem din Ucraina!

Salut tuturor! Sunt bucuros
că sunteți conectat/ă! Totuși, nu știu
dacă pot întreba unde vă aflați în acest
moment. Nu afectează aceasta pe
cineva dintre voi?

Bună tuturor!
Mă bucur că ați intrat în rețea! Dar nu
știu, dacă pot întreba, unde exact vă
aflați în acest moment. N-ar deranja
pe cineva dintre voi?

Sunt în Zaporojie, așa că
nu voi trimite selfie-uri sau fotografii,
pentru a evita ca întâmplător să apară
ceva nedorit în cadru.

Mulțumesc, Slavco,
pentru că mi-ai adus aminte
că anumite fotografii pot
cauza daune, dacă sunt distribuite.
Prin ele se poate stabili
locația exactă a monumentelor,
clădirilor, obiectelor
importante.

Da, acum trebuie să
fim foarte atenți cu
informațiile din rețelele
sociale și, în general, de
pe internet.

Pentru mulți oameni, internetul este o lume a obținerii informațiilor, distracției și comunicării cu prietenii și cunoscuții din diferite părți ale planetei. Este important să ne amintim că în spatele unei etichete de geolocație într-o postare sau o fotografie, a unui videoclip amuzant pe rețelele de socializare sau a unui mesaj aparent a cuiva, poate ascunde un adevărat pericol, mai ales în zilele noastre, când războiul informațional câștigă mult. Astfel, în mediul online, apar tot mai mulți infractori și falsificatori, faike-uri (din engleză — falsificări, produse false). Materialele private au fost folosite pentru planificarea atacurilor militare și bombardamentelor cu rachete în orașele țării. De aceea, experții în securitate cibernetică recomandă eliminarea geolocațiilor din postările personale, pentru a vă asigura propria protecție și a altora.

3 Lucrează într-un grup mic.

- Examinează tabela de mai jos și desenează-o în caiet.
- ✓ • Completează prima coloană, răspunzând la întrebarea „Ce știm despre tema „Drepturile copiilor în mediul online”?”.
- ✓ • Vizionați videoclipul „Manualul despre drepturile omului pentru utilizatorii de internet”.
- ✓ • Discutați videoclipul și completați a doua coloană, răspunzând la întrebarea „Ce-am învățat nou din videoclip sau ce întrebări au apărut în timpul vizionării?”.
- ✓ • Prezentați rezultatele lucrului în echipă.
- ✓ • Discutați în grup despre întrebările care au apărut în timpul vizionării și discutați cu voce, cum sfaturile oferite în videoclip vă protejează spațiul informațional privat.

<http://vse.ee/boxr>

Ce știm despre tema „Drepturile copiilor în internet”? (de completat până la vizionare)	Ce-am aflat nou din videoclip sau ce ne-a provocat întrebări în timpul vizionării? (de completat după vizionare)

- 4 Stabilește corespondența între situațiile referitoare la spațiul privat, informația privată și modalitățile de rezolvare sau de protecție a lor.

Situații

- 1 O persoană a spart contul altcuiva și postează mesaje în numele altei persoane.
- 2 O persoana a postat o fotografie, fără permisiunea persoanelor care apar în ea.
- 3 O persoană este șantajată, prin dezvăluirea informațiilor private și i se cere să trimită bani.
- 4 O persoană a lăsat contul său deschis în bibliotecă. O altă persoană a utilizat acest cont, pentru a lăsa un comentariu ofensator pe pagina instituției de învățământ.
- 5 O persoană a postat informații false și zvonuri ofensatoare despre altă persoană / persoane pe pagina sa.
- 6 O persoană este amenințată și persecutată în comunicarea privată online.

Căi de rezolvare

- a Fă un screenshot și adresează-te online către poliția cibernetică.
- b Adresează-te părinților după ajutor.
- c Fă un screenshot și contactează numărul de telefon 102 sau cea mai apropiată secție de poliție.
- d Șterge informația, dacă nu am fost eu cel/ cea care a postat-o și scrieți o explicație corespunzătoare pe pagina respectivă.
- e Blocați utilizatorii/ utilizatoarele în rețelele de socializare sau în aplicațiile de mesagerie.
- f Raportați conținutul, utilizând opțiunea „Raportează conținutul” în rețelele de socializare sau aplicațiile de mesagerie.

- 5 Analizează consecințele negative și pozitive ale postării informațiilor personale în rețeaua internet. „Așează” consecințele negative pe o parte și pe cealaltă parte — consecințele pozitive. Determină care au predominat.

- 6 Într-un cerc comun, discutați rezultatele exercițiului anterior, având în vedere întrebările de mai jos.
- ▶ Ce consecințe — negative sau pozitive au fost mai ușor de identificat? De ce?
 - ▶ Cum ați determinat ce este o consecință negativă și ce este una pozitivă?
 - ▶ Ați avut situații în care, aceeași consecință a fost considerată atât ca fiind pozitivă, cât și fiind negativă? Dacă da, dați exemple.

Slavco

Prieteni, eu m-am cam încurcat cu definiția spațiului informațional privat și a informației publice. Puteți să-mi explicați prin exemple?

Maricica

Pentru mine este clar că spațiul privat de informații este ca o cameră personală, la care pot invita sau nu.

Slavco

Dar dacă eu însumi „țin ușile deschise” — postez fotografii, public istorii, fac selfie-uri — va fi acesta considerat spațiul meu privat?

Sofica

Slavco, ai pus o întrebare foarte interesantă. Atunci, când postezi fotografia ta, este ca și cum ai acorda consimțământul, pentru ca ea să devină o informație publică. Cu toate acestea, acest lucru nu conferă dreptul altor persoane, de a o utiliza fără acordul tău.

Slavco

Oh, desigur! Am observat că foarte des pe rețelele de socializare oamenii scriu: „Pot să postez poza ta pe pagina mea?”

Sofica

Da, este foarte corect să ceri acordul. În același timp, atunci, când utilizezi funcția de „repostare” este practic un „consimțământ” pentru distribuirea unei anumite imagini. Dacă funcția de „repostare” este dezactivată, înseamnă că nu vei putea utiliza fotografia altuia.

Slavco

Și dacă aceasta este o fotografie cu prietenii sau rudele, trebuie să le ceri și lor acordul pentru publicare?

Sofica

Da! Este absolut necesar să ceri consimțământul chiar și persoanelor care apar împreună cu tine în fotografiile tale. S-ar putea ca unele persoane să nu dorească ca imaginea lor să fie publicată pe internet. De asemenea, ar trebui să fii pregătit pentru faptul că utilizatorii pot reacționa diferit la fotografiile postate, inclusiv prin comentarii negative sau utilizarea lor în propriile scopuri.

Slavco

Este clar că trebuie să șterg tot ce nu doresc să împărtășesc cu necunoscuții. Data viitoare, dacă voi dori să postez ceva pe pagina mea, voi reflecta cu atenție — aceste informații pot fi folosite împotriva mea sau împotriva altor persoane.

Sofica

Desigur, dar nu trebuie să intrăm în panică și să ne retragem complet de pe toate rețelele de socializare. Trebuie doar să respectăm regulile de etichetă online, cu care ne-am familiarizat în clasa a 5-a și să tratăm confidențialitatea celorlalți cu respect. Cunoștințele despre protejarea spațiului nostru personal de informații ne vor ghida în direcția, cum să acționăm în orice situație imprevizibilă.

Xenia

Între timp, aș dori să întreb. Am un album-chestionar din hârtie, în care am scris totul despre mine, calitățile mele personale, preferințele. Apoi, le-am cerut prietenilor și prietenelor mele să scrie în el aceeași informație despre ei. Este aceasta o informație privată? Încalc spațiul privat al celorlalți, prin faptul că citesc și păstrez această informație

Sofica

În acest caz, este ca și cum cu o fotografie! Prietenii, când sunt de acord să scrie în albumul-anchetă al tău, îți dau permisiunea să citești. Dar dacă aceste informații vor fi citite de alții, trebuie să-i avertizezi și să obții consimțământul lor, în acest sens.

Maricica

Sofica, ai menționat despre protejarea spațiului personal. Dar cum poate fi protejat atunci, când o fată postează pe pagina sa în rețeaua de socializare un screenshot a unei corespondențe personale cu un coleg de clasă, în care acesta îi dezvăluie sentimentele sale față de o altă fată?

Sofica

În acest caz se discută despre încălcarea dreptului față spațiul personal, în special confidențialitatea corespondenței și posibila dezvăluire a circumstanțelor vieții private a altei persoane, care reprezintă o încălcare a articolelor 31 și 32 din Constituția Ucrainei. Aceasta se numește „act ilicit” și persoana trebuie să suporte răspunderea civilă, care va fi stabilită de instanță.

Danilo

Sofico, parcă vorbești ca un judecător într-o emisiune televizivă. De unde știi toate aceste lucruri?

Sofica

Mă consult cu părinții, citesc mult despre această temă, ascult sfaturile experților juridici, în ceea ce privește protecția confidențialității în internet. Este important, atunci, când administrez propriul tău blog și lucrezi mult pe internet.

7

Realizează o autoevaluare a propriului comportament în internet, folosind ținta.*

- Desenează o țintă similară (pagina 24) în caiet sau scanează codul QR.
- Conform afirmațiilor, încercuiește evaluarea ta de la 0 la 10, unde 0 înseamnă foarte slab, iar 10 înseamnă foarte bine. Amintește-ți că în autoevaluare nu există un răspuns corect și nimeni în afară de tine nu va evalua această informație.
- Unește toate cifrele marcate și obține-ți propriul profil.

<http://vse.ee/boxr>

* Culegere didactico-metodică „Onlaik” <https://www.osce.org/project-coordinator-in-ukraine/483530>

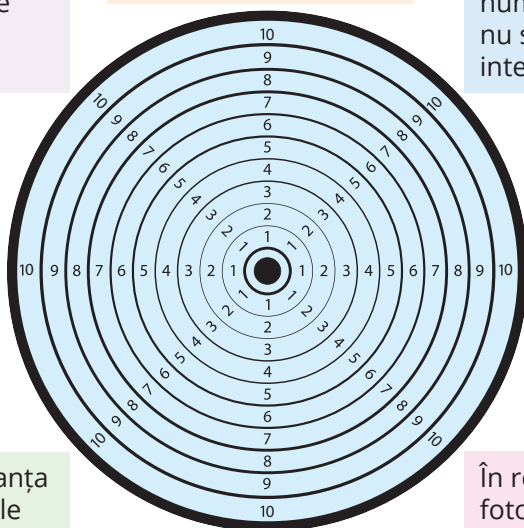

Îmi amintesc parolele tuturor conturilor și profilurilor mele. La dorință, pot șterge informațiile de pe cont.

Eu postez fotografii sau video cu alte persoane doar cu acordul lor.

Informațiile mele personale (data de naștere, adresa, numărul de telefon) nu sunt disponibile în internet.

Știu la cine să apelez în caz de pericol pe internet.

Știu cum să configurez confidențialitatea.

Eu înțeleg importanța arhivelor personale ale familiei.

În postările și istoriile mele, cu respect m-am atârnat față de ceilalți oameni și nu public informațiile lor personale.

În rețea nu există fotografii sau videoclipuri de care regret și aș dori să le elimin.

8 Vizionează videoclipul „Internetul sigur în 2022”.

- După vizionarea videoclipului, unde profilul tău a fost deja creat în sarcina anterioară, plasează iarăși marcajele și unește-le cu o altă culoare.
- ✓ Compară, cum s-a schimbat profilul tău, după ce-ai primit informații în timpul vizualizării.

<http://vse.ee/boxr>

• REZUMĂM ÎMPREUNĂ •

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) cu ce stare de spirit închei activitatea.

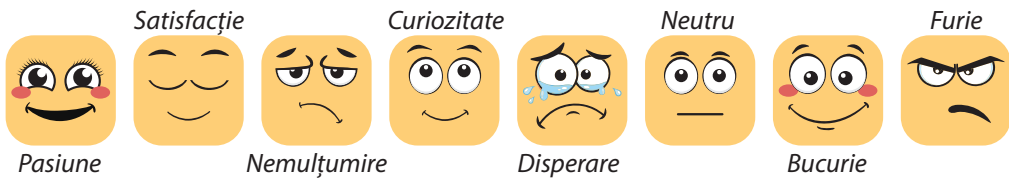
Spune, dacă așteptările tale față de activitate, s-au împlinit.

Demonstrează nivelul de însușire a acestei teme, indicând pe imaginea muntelui (vezi forțașul), unde te afli exact.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Ne bucurăm să te revedem! Ce dispoziție ai?

Tema 2. Manifestările exterioare ale individualității: îmbrăcăminte, coafuri, cosmetice

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii voastre, tu:

- vei afla ce rol joacă îmbrăcăminte în viața unei persoane;
- te vei gândi la motivele, pentru care oamenii poartă bijuterii, își schimbă coafura, își vopsesc părul, folosesc machiajul;
- vei reflecta asupra propriei atitudini față de aspectul tău exterior și garderoba ta.

Amintește-ți ce știi deja despre această temă.

Tu, personal, ce așteptări ai de la această lecție?

Sașco

Salut, prieteni! Mă gândesc la publicarea arhivelor familiare: ce exact aș dori și ce aș putea publica pe internet, pentru a povesti despre familia mea, fără a încălca confidențialitatea cuiva. Am revăzut fotografiile și am fost uimit, de faptul, cât de mult pot ele să spună despre oamenii reprezentați în ele. În special, cum se îmbrăcau oamenii în Crimeea și în Transcarpatia, în oraș și în sat, cum erau costumele naționale și uniforme militare din trecut și, cum hainele pot dezvălui detalii despre profesie și etc.

Maricica

Bună, Sașco! Sunt complet de acord cu tine! Ți-aduci aminte că sunt pasionată de modă și adesea mă uit nu doar la revistele moderne de modă, ci și la fotografiile vechi, în care sunt reprezentați oameni îmbrăcați în diferite costume. Totuși, întotdeauna m-au interesat mai mult culorile, croiul, siluetele, frumusețea și confortul hainelor. La drept vorbind: nu m-am gândit prea mult la faptul, ce acestea pot spune despre persoana care le poartă. Cum poate îmbrăcăminte să facă fiecare persoană atât de originală și unică?

Sașco

Este cu adevărat o temă interesantă! Hai să chemăm prietenii noștri și să încercăm să vorbim despre ea.

DICȚIONAR

Modă — o combinație de gusturi și perspective care sunt prevalente printre oameni într-o anumită perioadă de timp. Moda poate fi exprimată prin îmbrăcăminte, alimentație, comportament etc.

Port popular — aceeași ce e și costumul sau îmbrăcămintea.

INTERESANT

În vremurile străvechi, oamenii au început să poarte îmbrăcăminte, pentru a se încălzi în sezonul rece și pentru a se proteja de soarele arzător, de plantele cu spini sau de insectele înțepătoare. În loc de îmbrăcăminte, oamenii primitivi foloseau blănuri de animale, pe care le puneau pur și simplu peste umeri. Mai târziu, au început să le coase, să le decoreze cu ornamente, au inventat și ace, cataramă, nasturi, precum și diverse bijuterii. Acest lucru s-a întâmplat, deoarece oamenii doreau ca hainele lor să fie practice, confortabile și frumoase. În plus, doreau să-și demonstreze individualitatea și să se remarcă printre ceilalți.

Când oamenii au învățat să confecționeze țesături, îmbrăcămintea a devenit mai diversificată și mai sofisticată. Treptat, a apărut moda, de a purta anumite haine. După haine, oamenii puteau afla mai multe unii despre alții și puteau crea impresii. În plus, îmbrăcămintea evidențiază apartenența unei persoane la anumite grupuri, situația sa materială în cadrul ei și reflecta caracteristicile activităților, obiceiurilor și credințelor individului.

1 Analizează fotografiile. Stabilește ce-ai putea povesti despre persoanele din imagine în funcție de îmbrăcămintea lor.

Tu, încă de la școala primară știi că există îmbrăcăminte superioară și inferioară, de vară și de iarnă, pentru bărbați și femei, pentru adulți și copii, de zi cu zi și de sărbătoare. Există și îmbrăcăminte specială — uniforma. Ea este purtată, pentru a fi comod în desfășurarea anumitor activități și pentru a nu murdări hainele personale (de exemplu, hainele constructorilor, medicilor, pompierilor); pentru a se proteja; pentru ca angajații să fie ușor de recunoscut printre alte persoane, etc. În cadrul îmbrăcămintei speciale se distinge și uniforma (sportivilor, militarilor, etc.) sau îmbrăcămintea de firmă, pe care o poți vedea la angajații diferitelor companii (de exemplu, companii aeriene, bănci, supermarketuri).

În mod special, se poate evidenția portul popular. El este o componentă indispensabilă a identității culturale a oricărui popor. El ne spune despre climatul locului în care trăiește acest popor, despre activitățile oamenilor în vremurile străvechi, despre materiile prime folosite în regiune, pentru confecționarea îmbrăcăminte (cum ar fi bumbacul, lâna, inul, cânepa, mătasea etc.), despre coloranții utilizați, despre vecinii cu care conviețuiau, despre religia lor, despre concepția lor despre lume și multe altele. De exemplu, costumul popular ucrainean din Volâni, Bucovina sau Slobozanșcina poate avea diferențe semnificative, datorită condițiilor naturale de trai, influențelor culturale și a altor aspecte. Cu toate acestea, există și multe elemente comune legate de cultura și viziunea asupra lumii a etnicilor ucraineni.

Orice costum național s-a dezvoltat de-a lungul timpului, până când a obținut o formă stabilă. Îmbrăcăminte tradițională nu numai că face apartenența unei persoane la o anumită cultură „recunoscătoare”, ci și permite identificarea (diferențierea) „propriului” de „străin”, dar și unește oamenii, formează un sentiment de moștenire și apartenență, devenind un simbol important al identității naționale.

- 2 Analizează imaginile câtorva costume tradiționale ucrainene din diferite regiuni istorico-culturale din Ucraina. Stabilește corespondența între imaginea costumului și denumirea regiunii în care acestea erau răspândite. Dacă ți-e dificil să faci asta, poți găsi indicii în videoclipurile proiectului „Moștenirea” sau poți căuta costume similare pe internet.

<http://vse.ee/bpec>

Podolia

Slobojașcina

Volâni

- 3 Amintește-ți de fotografiile străbunicilor și străbunicelor tale în costume populare. Răspunde la următoarele întrebări.

- ▶ A fost îmbrăcăminte lor similară cu cea pe care o vezi în pozele de pe internet?
- ▶ Ce au în comun și prin ce diferă?
- ▶ Care sunt elementele vestimentare tradiționale ale culturii tale care îți plac cel mai mult și de ce?
- ▶ Reprezentanții căror culturi etnice, în afară de cea ucraineană, locuiesc în comunitatea, regiunea sau zona ta?
- ▶ Știi cum arată costumul național al poporului, specific culturilor lor?

- 4 Într-un grup mic, examinați imaginile costumelor populare ale reprezentanților diferitelor culturi etnice care locuiesc în Ucraina. Reflectați, din ce motiv ar putea exista similitudini sau diferențe între unele dintre aceste costume sau elemente individuale ale lor.

Azeri

Bulgari

Armeni

Tatari din Crimeea

Nemți

Moldoveni

Polonezi

Români

Unguri

5 Reflecțează asupra următoarelor întrebări.

- ▶ Merită să păstrăm și să popularizăm costumele populare în lumea modernă?
- ▶ Ce elemente de port popular sau accesorii pot fi întâlnite astăzi la multe persoane?
- ▶ Cum se reflectă tradițiile în îmbrăcămintea contemporană? De ce mulți oameni apreciază și le îmbracă și astăzi?

Lilia

Salut, prieteni. Mulțumesc, Maricico, pentru ornamentele minunate din Volânia, le voi folosi pentru a-mi broda cămașa nouă! Recent, am discutat cu noii mei prieteni din Bulgaria despre aspectul exterior. Pentru mulți dintre ei, este foarte important să aibă o aparență stilată și să poarte haine de marcă. Dar nu fiecare familie își poate permite acest lucru, mai ales acele care au plecat de acasă doar cu o valiză, ca a noastră, de exemplu. Pentru mine, aspectul exterior nu este cel mai important la o persoană. Dar voi ce credeți despre asta?

Danilo

Salut! Te susțin în totalitate în acest aspect. Bunicul meu, care și-a petrecut cea mai mare parte a vieții croind haine, spunea întotdeauna că adevărata frumusețe nu se află doar în aspectul nostru exterior, ci și în cuvintele și acțiunile noastre, dar și în comportament. Deaceea, nu mă preocup prea mult — port haine, în care mă simt confortabil.

Bogdan

Salut! Eu cred că este important să ai grijă de tine și să fii atent la aspectul tău, deoarece uneori, oamenii te judecă după înfățișare. Lilia, mi-a stârnit curiozitatea: ce consideră semenii noștri din Bulgaria și din alte țări a fi la modă?

Maricica

Salut, prieteni! Aceasta este tema mea preferată — moda în îmbrăcăminte! Mi-ar plăcea să înțeleg cine o dictează. Există ceva care nu iese niciodată din modă? Ce poți purta mereu, pentru a fi mereu „în trend”?

Moda în îmbrăcăminte — schimbarea formelor și modelelor de îmbrăcăminte, care are loc în intervale relativ scurte de timp. Moda constă în combinarea diferitelor elemente (coafuri, materiale de îmbrăcăminte și încălțăminte, fasoane, culori, accesorii) care creează o imagine generală a unei persoane.

Dezvoltarea istorică a îmbrăcăminteii este inseparabilă de moda. În diferite epoci, societățile au avut anumite concepte despre frumusețe, iar oamenii au căutat să adere la aceste idealuri, deci în consecință se forma moda. În vremurile străvechi, pentru reprezentanții și reprezentantele fiecărei clase sociale sau strat social

moda și-a impus propriile cerințe speciale — uneori chiar și unele, care au afectat sănătatea. De exemplu, în China, în secolul al X-lea până în secolul al XIX-lea, purtarea de către femei a pantofilor mici era considerat un semn de aristocrație, astfel că picioarele fetelor erau deformate încă de la o vârstă fragedă, limitându-le astfel creșterea în înălțime. În Europa medievală, corsetul deforma întreg corpul fetei. Cu toate acestea, în toate timpurile au existat persoane curajoase care disprețuiau moda și normele de frumusețe sau chiar decențele vremii respective. De exemplu, când unele femei din Europa au început să poarte pantaloni, fuste scurte sau costume de baie „bikini”. Dar, destul de repede și aceasta a devenit la rândul său o modă acceptată și generală.

6 Privește videoclipul „Cum s-a schimbat moda de-a lungul secolului: 100 de secunde video”. Fii atent la lungimea costumului, elementele sale, culoarea, accesoriile și încălțăminte.

<http://vse.ee/boxr>

7 Răspunde la întrebări.

- ▶ Cum a apărut moda? De ce este nevoie de ea?
- ▶ Cine inventează moda? Cum se reflectă tradițiile în moda contemporană?
- ▶ De ce oamenii încearcă să urmeze moda? Ce simt ei?

8 În grupuri mici, desenați o imagine colectivă a îmbrăcăminte moderne pentru un băiat și o fată — semenii voștri de aceeași vârstă din Ucraina și din străinătate. Prezentați imaginile voastre altor grupuri și discutați despre moda contemporană a adolescenților.

Sofica

Sunt de acord cu Bogdan că „oamenii sunt judecați după îmbrăcăminte”. Suntem apreciați pretutindeni: primim note la școală și în viața de zi cu zi — de la părinți și de cei din jur. Și noi, la rândul nostru, apreciem, de exemplu, aspectul cuiva în funcție de anumite criterii. Deci, se pare că există o anumită imagine, un standard, la care trebuie să corespundem: în aspect, comportament, gânduri, îmbrăcăminte.

Slavco

Da, și eu m-am gândit la asta. Suntem toți diferiți, dar și lumea este diferită. Deci, cum putem aprecia și compara aspectul exterior? Cu toate acestea, adesea aspectul exterior devine un motiv de hărțuire, în special printre semenii de vârstă.

Xenia

Și câte controverse apar între adulți și copii, cu privire la ce să poarte! Unii părinți consideră că au dreptul exclusiv de a decide ce să îmbrace copiii lor. Este corect sau nu?

Maricica

Și unii colegi, cărora părinții le permit să-și aleagă propriul stil vestimentar, copiază complet aspectul exterior al idolilor lor și uneori arată foarte amuzant și fără sens. Ei cred că trebuie să-i imite pentru a plăcea celorlalți. Nu știu exact ce e mai bine — să asculte de părinți sau să facă lucrurile în felul lor? Ori cum să găsească un echilibru optim?

INTERESANT

În adolescență, hormonul bucuriei (dopamina) este produs în mod activ atunci, când adolescentul încearcă ceva nou, experimentează, face ceva extrem. De aceea, adolescenții încearcă să folosească culori vibrante, le plac senzațiile puternice, practică utilizarea cosmeticelor și uneori încearcă chiar să facă piercing-uri sau tatuaje. Aceasta este o modalitate de a se diferenția de ceilalți, dar această modalitate nu întotdeauna este sigură și benefică pentru sănătate și poate crea probleme în viitor. De asemenea, este important să ne amintim că părinții sunt responsabili de sănătatea copilului, așadar, orice acțiuni asupra corpului adolescentului — perforarea urechilor, tatuaje etc. — pot fi efectuate doar cu acordul și în prezența lor.

Adesea, aspectul neobișnuit și nonconformist este o nevoie de afirmare a sinelui. Cum se manifestă acest lucru? De obicei, prin imitarea aspectului adulților sau, de exemplu, prin utilizarea excesivă și neadecvată a cosmeticelor, purtarea unor haine stranie etc. Uneori, această nevoie de afirmare de sine este atât de puternică, încât adolescentul este dispus să renunțe la propriile sale opinii și convingeri, să acționeze în contradicție cu valorile sale, în căutarea recunoașterii din partea celor de vârsta sa. Acest lucru îi împinge să încalce normele și regulile de comportament. Prietenii pot considera acest lucru extraordinar, dar, de exemplu, profesorii și persoanele mai în vârstă îl vor percepe diferit.

În societatea noastră, aspectul exterior este interpretat de către alții. Prin urmare, este important să înțelegi ce vrei să comunici despre tine prin aspectul tău.

- 9 Amintiți-vă de garderoba voastră. Gândiți-vă la ceea ce poate „spune” altora despre voi, îmbrăcămintea voastră, coafura și accesoriile. Gândiți-vă, dacă ați dori să schimbați ceva în aspectul vostru. De ce?

RECOMANDĂRI UTILE

Ceea ce este la modă, nu întotdeauna îmbunătățește aspectul unei persoane. De aceea, este important, mai întâi, să ai grijă de garderoba de bază. Aceasta constă în articole vestimentare de stil clasic, în culori neutre și, aceste haine vor fi întotdeauna acceptabile și potrivite. De exemplu, un tricou alb, o cămașă, blugi, o fustă, pantaloni negri, un costum clasic etc.

Amintește-ți că garderoba ta ar trebui să includă și ceva special, care te definește ca individ. Dacă confortul este prioritar, poți combina articolele de bază cu elemente sportive. Dacă îți place ceva neobișnuit, completează-ți ținuta de fiecare zi cu diverse detalii: cravate, curele, eșarfe, bandane, brățări, șireturi colorate, etc. Este important ca hainele să fie mereu curate și călcate. Îngrijirea personală este întotdeauna în trend!

Nu merită să te compari cu cineva și să fii ca cineva! Fii tu însuți, ai propriile tale opinii, preferințe, haine și accesorii preferate. Dezvoltă-ți și îmbunătățește-ți stilul unic, care să-ți placă în primul rând ție, astfel, vei putea impresiona și plăcea oricui!

Prieteni, v-ați confruntat vreodată cu situația în care oamenii vă judecă sau vă restricționează drepturile și oportunitățile pe baza vestimentației, culorii părului, coafurii etc.?

Nu m-am confruntat cu așa ceva, dar recunosc că am fost foarte îngrijorată din cauza acestui lucru. Majoritatea hainelor mele preferate au rămas în Mariupol, iar noi ne îmbrăcăm în hainele oferite de voluntari. Era foarte important pentru mine să fiu tratată fără a fi judecată pentru aspectul meu și să fiu percepută ca o persoană egală.

- 10** Lucrați într-un grup mic. Familiarizați-vă cu situația și discutați despre ea, bazându-vă pe întrebări.

Diana, din orașul Kropivnițki a povestit unui ziarist, cum i s-a refuzat angajarea din cauza culorii verzi a părului. La acea vreme, fata era în ultimul an de studiu la universitate și dorea să se angajeze într-un stagiu la o școală. „Mi-au spus că arăt nepotrivit”, își amintește Diana.

Fata și-a vopsit părul în diferite culori vii, timp de șase ani. Din când în când, primește observații și reproșuri din partea trecătorilor. „În mare parte, pe stradă strigă, spunând că m-am vopsit în verde. Nu demult, niște băieți mi-au spus că mi-ar tăia părul complet”, povestește ea.

- ▶ De ce credeți că o fată își vopsește părul? Ce-ai crede, dacă ai întâlni o astfel de persoană pe stradă? De ce?
- ▶ Credeți că un profesor are dreptul, în opinia ta, să aibă părul verde sau orice altă culoare neobișnuită? De ce?
- ▶ V-ați simțit vreodată diferit în aparență, față de majoritatea oamenilor din jurul vostru? Care a fost reacția lor? Cum v-ați simțit în acest moment?
- ▶ Vă place să vă îmbrăcați la fel ca toată lumea sau preferați o înfățișare exterioară care să vă diferențieze de ceilalți, care vă înconjoară? De ce?

Ei bine, am găsit deja răspunsuri la multe întrebări. Dar mă întreb, putem noi, ca elevi, să ne alegem hainele pentru școală? Există reguli referitoare la aspectul exterior al elevilor?

Am auzit de la prietenii mei din străinătate că în unele țări există uniformă școlară, așadar, mă întreb și eu ce trebuie să purtăm în școală.

INTERESANT

Articolul 8 din Convenția ONU cu privire la Drepturile copilului stipulează clar că statele, părți ale Convenției se angajează să respecte dreptul copilului la păstrarea individualității, interzicând orice intervenție ilegală. Prin urmare, Ucraina, în calitate de stat semnatar al Convenției, garantează asigurarea acestui drept. Fiecare elev/elevă are dreptul la exprimarea propriei personalități, la propria atitudine față de viață și la exprimarea propriei opinii. Această exprimare se manifestă, în special, prin îmbrăcăminte și aspectul general. Prin urmare, nimeni nu poate interzice copilului și părinților să aleagă independent și liber îmbrăcăminte pentru instituția de învățământ, forma, culoarea și stilul acesteia, coafura și culoarea părului, etc.

Îmbrăcăminte pentru școală este, de asemenea, o alegere liberă a copilului și/sau a părinților săi. Singurele cerințe pentru o astfel de îmbrăcăminte sunt aspectul îngrijit, confortul și potrivirea sezonului. Orice cerință referitoare la stil, culoare sau alte atribute ale uniformei școlare sunt inadmisibile și ilegale. Desigur, trebuie să conștientizăm și să luăm în considerare faptul că vopsirea părului și utilizarea de cosmetice decorative au un impact negativ asupra sănătății și, prin urmare, sunt supuse anumitor restricții în utilizare, în special la vârsta adolescenței timpurii.

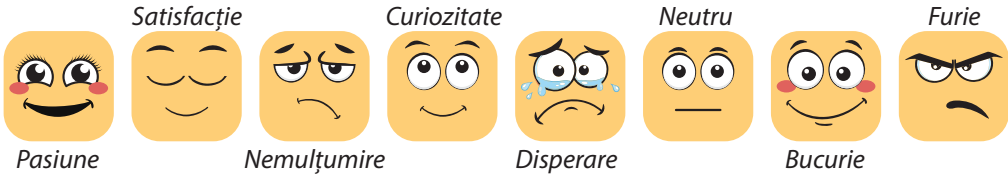
REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe „scala emoțiilor” (vezi forțașul), în ce stare de spirit închei activitatea.

Spune, dacă așteptările tale de la activitate s-au împlinit. Demonstrează nivelul de însușire a acestei teme, indicând pe desenul muntelui (vezi forțașul), unde anume te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Suntem bucuroși să ne revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 3. Resursele și necesitățile

AȘTEPTARI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei afla despre diferite tipuri de necesități și resurse;
- vei analiza propriile tale necesități și resurse;
- vei reflecta asupra viitoarelor tale obiective și vei începe să le planifici pentru a le îndeplini.

Dar tu, în special, ce așteptări ai de la această lecție?

Salut, prieteni! Cum sunteți?
Ați rezolvat problema legată de garderoba voastră?
Eu m-am gândit că aș dori să-mi cumpăr niște adidași noi, dar nu știu dacă în familia mea avem destui bani acum, pentru asta.

Ah, și eu m-am gândit la asta. Îți amintești, în clasa a 5-a am avut o temă despre necesități și utilizarea resurselor în familie?
Cum să decidem de ce avem cu adevărat nevoie și ce nu?

1 Reamintește-ți ce știi deja despre această temă. Completează propozițiile de mai jos. Scrie răspunsurile în caietul tău. La dorința ta, împărtășește-ți ideile cu colegii și colegile de clasă.

- Eu știu...
- Eu tind să...
- Eu pot...
- Am nevoie de...
- Eu vreau...

DICȚIONAR

Dorința — este speranța sau aspirația către ceva.

Necesitatea — este o lipsă sau nevoia de ceva.

Resursa — reprezintă rezervele și suportul vital al unei persoane, care permit satisfacerea necesităților și realizarea obiectivelor.

- 2 Explică sensul cuvintelor *necesitate*, *dorință* și *resurse*. Completează seria de cuvinte pe care le-ai menționat deja în sarcina nr. 1.

Necesitatea. Eu am nevoie ...

Dorință. Eu doresc...

Resurse. Eu dețin ...

- 3 Citește parabola.

Diamantul*

Odată, un țăran sărac a găsit pe terenul său o piatră foarte frumoasă. Bărbatul s-a gândit că ar putea să le placă copiilor săi și s-ar juca cu ea cu bucurie. Așadar, țăranul a adus piatra acasă.

Copii — peste tot copii! S-au jucat ei cu piatra, până când s-au plictisit de ea. Apoi, au lăsat-o pe pervaz și au uitat de ea.

Într-o zi, un călugăr călător, străbătând munții în căutarea unui adăpost, unde să înnoaptez, a fost invitat de acest țăran în casa sa. După cină, călugărul, care era un călător și știa multe, despre tot ce se întâmplă în lume, i-a spus, printre altele, țăranului:

— Ce faci tu aici? Știi un loc, unde poți găsi diamante chiar pe malul râului. Și, cu un pic de efort, ai putea deveni bogat ca în basme. Dar, dacă vei continua să muncești din greu pe propriul tău pământ, nu vei putea trăi în belșug. De ce să-ți risipești viața în zadar?

În dimineața următoare, călugărul a plecat, dar speranța pe care a semănat-o, l-a captivat pe sărac în întregime. Bărbatul nu știa ce fel de râu era și unde anume curgea, dar a decis să meargă în căutarea lui. Înainte de despărțire, le-a spus soției și copiilor:

— Trebuie să mă așteptați cel puțin cinci ani, și mă voi întoarce bogat!

Bărbatul a muncit din greu, dar după cinci ani n-a găsit locul, unde ar fi fost multe diamante. Cu toate acestea, în această perioadă a învățat multe despre diamante și ar fi putut recunoaște acea piatră printre altele.

* <http://psychologdcpp.in.ua/prutchi/>

Întorcându-se acasă și apropiindu-se de casa sa, săracul nu-și putea crede ochilor! Un diamant rar și mare, de neimaginat, stătea, abandonat și uitat de toți, pe pervazul casei sale...

- ▶ Care erau dorințele, necesitățile și resursele personajului principal din parabola „Diamantul”?
- ▶ A reușit să-și îndeplinească propriile dorințe și necesitățile? Ce l-a ajutat?

Necesitățile oamenilor sunt foarte diverse, există o mare varietate de necesități. Cu toate acestea, indiferent de aceasta, toate necesitățile pot fi grupate și clasificate. Una dintre cele mai cunoscute clasificări ale necesităților este cea ierarhică, în care necesitățile sunt aranjate în funcție de importanța lor (după Abraham Maslov).

Necesitățile fiziologice sunt temelia pentru toate celelalte și sunt legate de supraviețuirea umană ca ființă biologică. Acestea includ necesități precum alimentația, apa, aerul, somnul, căldura, îmbrăcămintea, locuința etc.

Necesitățile de siguranță sunt legate de sentimentul de protecție a unei persoane și asigură un anumit nivel de viață și confort în societate. Printre acestea se numără necesitățile de asistență medicală, educație, protecție împotriva dușmanilor și pericolelor.

Necesitățile sociale sunt legate de dorința unei persoane de a face parte dintr-o comunitate, de a se alătura anumitor grupuri de oameni, de a-și satisface necesitățile de prietenie și iubire.

Necesitățile de recunoaștere și respect sunt legate de dorința unei persoane de a avea un anumit statut social, de a se simți apreciată și recunoscută de cei din jurul său.

Necesitățile de autorealizare sunt legate de dorința persoanei de a se dezvolta și de a-și valorifica abilitățile, talentele, aptitudinile și potențialul propriu în procesul de autodezvoltare.

Potrivit lui A. Maslov, fiecare nivel ulterior al necesităților, poate fi satisfăcut, doar dacă necesitățile nivelului anterior sunt îndeplinite. Cu toate acestea, nu trebuie să luăm această afirmație literalmente. Dacă o persoană n-a avut timp să ia micul dejun dimineața, de exemplu, acest lucru nu înseamnă că nu poate să se întâlnească cu o prietenă sau să citească o carte. Dar dacă o persoană este înfometată, întreaga atenție va fi concentrată pe căutarea hranei.

- 4 Reflectează și fixează în caiet, ce necesități pot satisface obiectele prezentate în imaginile de mai jos. Determină, la ce grup din clasificarea lui A. Maslov, aparțin aceste necesități. Răspunde la întrebări.

- ▶ Ai identificat obiecte care puteau fi încadrate în mai multe grupuri? De ce depinde acest lucru?
- ▶ Dă exemple și de alte obiecte care ar putea fi adăugate la fiecare grupă.

Maricica

Salut! Cum merg lucrurile?

Sașco

Bine, mulțumesc. Mă duc să mănânc. Este **necesitatea mea cea mai importantă** în acest moment.

Maricica

Ce înțelegi, când spui „prima necesitate”?

Sașco

Aceasta este încă o clasificare în cadrul căreia există două tipuri de necesități: **prioritare** și **secundare**. Necesități **prioritare** sunt acele care sunt absolut necesare pentru oameni pentru a supraviețui. De exemplu, în acest moment, am nevoie să mănânc. În schimb, necesități **secundare** sunt cele de care o persoană poate să se descurce fără ele, dar care totuși sunt importante pentru ea. De exemplu, eu simt că am nevoie să mă distrez, să mă odihnesc, să vizionez un film nou la cinema în timpul weekend-ului.

Xenia

Am citit și eu că toate necesitățile pot fi împărțite în **necesități materiale** și **necesități imateriale**. În cazul tău, Sașco, mâncarea ar fi o necesitate materială, deoarece este un obiect fizic, în timp ce mersul la cinema ar fi o necesitate imaterială.

Sașco

Da, Xenia, ai dreptate. Fetelor, fug în cantină, deoarece necesitatea mea de a mânca este încă **nesatisfăcută**. Apropo, aceasta este încă o clasificare care împarte toate tipurile de necesități în **nesatisfăcute**, planificate sau în proces de realizare și **satisfăcute**, adică cele care au fost deja realizate.

- 5 Gândește-te la propriile necesități, în funcție de rolul pe care îl au. Desenați o tabelă în caiet și completați-o.

Necesitățile mele ca membru al familiei și cele personale	Necesitățile mele ca elev / elevă a școlii	Necesitățile mele ca locuitor / locuitoare a satului / orașului
De exemplu, necesitățile de hrană, de atenție...	Exemplu: necesitatea de un manual școlar, o bancă comodă...	De exemplu, necesitatea de o pistă de biciclete, internet rapid...

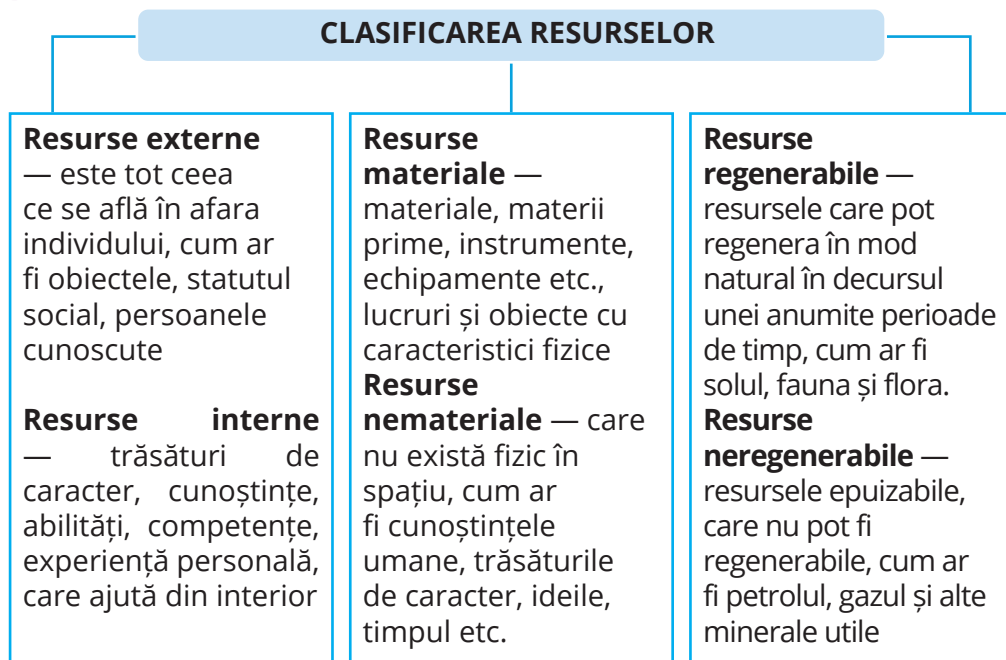
Reflectează și marchează cu semne necesitățile enumerate, cărei categorii aparține fiecare dintre ele în clasificarea lor.

- materiale (m) / nemateriale (n);
- de prima necesitate (p) / secundare (s);
- satisfăcătoare (+) / nesatisfăcătoare (-).

6 Discută cu colegii și colegele de clasă tabela, bazându-te pe întrebări.

- ▶ Ce au în comun și ce este diferit în listele voastre? Ce crezi că a dus la acest rezultat?
- ▶ Sunt oare întotdeauna toate necesitățile satisfăcătoare? Ce influențează acest lucru?
- ▶ De ce este nevoie pentru ca necesitățile să fie satisfăcătoare?

7 Ghicește ghicitorile. De care necesități țin cuvintele-răspunsuri la aceste ghicitori?

- Merge, dar fără picioare, zboară, dar fără aripi, nu-l poți opri, nu-l poți ajunge.
- În jos cade în picături, iar în sus se ridică invizibil.
- Ce poți vedea cu ochii închiși?

- 8 Discută cu colegii și colegele de clasă următoarele întrebări.
- ▶ Pot oare unele și aceleași obiecte/ lucruri/ calități să fie atât o necesitate, cât și o resursă.
 - ▶ Ce acțiuni importante trebuie de întreprins, pentru a acumula și păstra resursele?
 - ▶ Poate o persoană să fie resursă pentru alta? De ce este important să-i susținem pe ceilalți?

• DICȚIONAR •

Scopul (țelul) este rezultatul conștient și anticipat în viitor al unei activități, care permite unei persoane să atingă ceva dorit sau necesar.

- 9 Realizează o schemă intitulată „Realizările mele, obiectivele și resursele mele”.

- Pune mâna pe o coală de hârtie și desenează conturul ei. Fă acest lucru de 2 ori sau desenează pur și simplu două siluete ale palmelor.
- Pe fiecare deget al mâinii, scrie o realizare personală a ta din anul trecut.
- În mijlocul palmei indică resursele care au contribuit la obținerea acestui rezultat.
- Pe degetele celeilaltei palme, scrie 3-5 obiective ale tale pentru anul următor.
- În mijloc și în partea de jos a palmelor — 3 pași pentru a atinge fiecare dintre obiective.

- 10 Împreună, în grupuri, alcătuiți un plan pentru o activitate comună.

- Identificați necesitatea și decideți ce tip de activitate va fi (excursie comună, sărbătoare, activitate de voluntariat etc.).
- Identificați resursele pe care le aveți, alcătuiți un plan de acțiuni, indicați timpul și desemnați persoanele responsabile.

• REZUMĂM ÎMPREUNĂ •

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul), în ce dispoziție închei lecția.

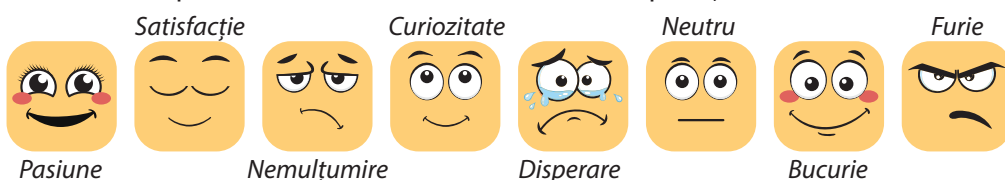
Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au realizat.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Ne pare bine să te revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 4. Timpul meu liber. Jocul

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei reflecta de ce oamenii practică diferite jocuri;
- vei determina ce tip de odihnă este benefică pentru sănătatea ta;
- vei afla cum să joci jocuri pe computer în siguranță;
- te vei gândi la faptul, de ce trebuie respectate regulile în orice joc.

Ce anume aștepți de la această lecție?

1 Amintește-ți ce știi despre această temă din școala primară și de la disciplina „Sănătate. Siguranță. Bunăstare”. Citește textul.

În lumea modernă, pentru a face față tuturor cerințelor, este necesar să ne menținem totdeauna într-un regim activ. Resursele de energie ale fiecărei persoane se epuizează în timp. Dacă nu acordăm atenție acestui aspect și mult timp nu facem pauze pentru odihnă de calitate, productivitatea activității poate scădea, calitatea somnului și a apetitului poate fi afectată. Toate acestea pot duce la probleme de sănătate, scădere a stării de spirit și a stării emoționale. Prin urmare, odihna este foarte importantă pentru o viață armonioasă a unei persoane, fiind și una dintre necesitățile sale de bază. Despre dreptul la odihnă este și în legile țării noastre.

Oricine poate constata pe propria experiență că, dacă petreci întreaga zi jucând un joc pe calculator, navigând pe rețelele de socializare sau stând întins toată ziua pe canapea în fața televizorului, la finalul zilei vei simți oboseală. În timpul unei astfel de relaxări, organismul nu se regenerează în mod adecvat. Acest lucru se întâmplă, deoarece persoana este supraocupată cu activități repetitive. Este

important ca odihna pasivă să alterneze cu cea activă, astfel încât o persoană să poată trece de la o activitate la alta și să se bucure de ceea ce face.

Să ne reamintim că *odihna pasivă* implică absența activității fizice, cum ar fi cititul, lucrul manual, colecționatul sau alte hobby-uri; jocurile de masă sau pe calculator, somnul, vizionarea emisiunilor televizive, socializarea cu prietenii, etc. *Odihna activă* este denumită astfel, deoarece implică activitate fizică intensă, lucrul mușchilor corpului, cum ar fi plimbările, drumețiile în natură sau în munți, jocurile populare sau sportive, înotul, antrenamentul în sala de sport sau pe terenul de sport, dansul, etc.

Odihna poate fi *sigură* atunci, când nu există nici o amenințare la adresa vieții sau sănătății tale, sau poate fi *periculoasă*. De exemplu, în prezent, odihna în pădure sau lângă ape necesită o atenție specială. În afară de pericolele obișnuite (plante otrăvitoare, ciuperci, animale sălbatice etc.), acolo pot exista dispozitive explozive, fragmente periculoase de muniții sau echipament militar, gropi ascunse, etc. Toate acestea pot provoca daune semnificative sănătății și chiar vieții.

- ▶ Ce informații au fost noi pentru tine?
- ▶ De ce e nevoie de diversificarea formelor de a petrece timpul liber?
- ▶ Care tip de odihnă consideri benefică?

2 Identificați din dialogul copiilor tipurile de odihnă pasivă și activă.

Xenia

Salut, Sașco! Cum merg lucrurile? Care e necesitatea ta de a te odihni? Ai satisfăcut-o? Îmi amintesc că intenționez să mergi în acest weekend să vizionezi un film nou.

Sașco

Bună! Nu, n-am reușit să vizionez filmul, am mers într-o plimbare în munți și apoi, m-am distrat foarte bine cu prietenii jucând șah. Tu cum ai petrecut timpul liber?

Xenia

Bine! Echipa mea preferată a jucat, așa că eu și părinții mei am fost la stadion. Îmi place foarte mult să fiu împreună, să simt adrenalina și unitatea, să strig împreună cu alți suporteri și să încurajez jucătorii. A fost o explozie de emoții și o odihnă minunată!

Sofica

Salut, prieteni! Am petrecut și eu un weekend minunat. Eu și mama am fost la un concert al artiștilor noștri ucraineni. A fost o experiență incredibilă — muzică extraordinară, cântece care te fac să râzi și să plângi în același timp, oameni cu care cântai împreună — cu alte cuvinte, nemaipomenit!

Danilo

Vă invidiez, fetelor! Dar și eu m-am distrat bine — am fost cu prietenii pe role în parc și apoi am organizat un maraton de break-dance.

Bogdan

Eu m-am „dedicat” unui nou joc pe calculator — nici n-am observat, cum a trecut weekend-ul!

Maricica

Bogdane, spune-mi, ce joc captivant este acesta. Aș juca și eu, cu plăcere. În acest weekend m-am ocupat de hobby-ul meu preferat — croitoria. Pentru mine, aceasta este cea mai bună formă de relaxare.

3

Uniți-vă în grupuri mici.

- Spuneți-vă unul altuia, cum obișnuiți să vă petreceți timpul liber, să vă relaxați și să fixați informațiile.
- Clasificați lista pe care ați alcătuit-o cu diferite forme și tipuri de relaxare, folosind următoarele criterii: activ / pasiv, sigur / periculos sau dăunător.
- Prezentați lucrarea voastră în grup. Argumentați, de ce unele formele de relaxare menționate de voi, pot fi periculoase.
- Împreună, faceți o listă generală a formelor de relaxare sigură, pentru elevii din clasa voastră.
- Țineți minte, ce moduri și metode de relaxare din această listă folosiți deja și ce ați dori să încercați în viitor.

4 Reflectați și răspundeți la întrebările următoare:

- ▶ Ce este jocul?
- ▶ Ce tipuri de jocuri există?
- ▶ De ce oamenii se joacă?
- ▶ Ce poți învăța jucându-te?
- ▶ Ce este siguranța sau pericolul în timpul jocului?

5 Scrieți denumirea jocurilor în caiet, după clasificarea propusă. Dacă nu știți numele jocurilor, căutați-le pe Internet. Care dintre jocurile enumerate vă place cel mai mult și de ce?

Sportive	„Panas”	Șah	To the Moon	Tenis
De masă	WOW	Loto	„Monopolia”	„Goriudub”
Populare/ pentru copii	„Screbl”	Tetris	World of Goo	Baschet
Computere / electronice	Golf	Hochei	„Podoleanocica”	„Kvaci”
	World Rescue	Fotbal	„Cioara”	„Nardâ”

INTERESANT

Jocul oferă nu doar copiilor, ci și adulților, o modalitate plăcută de relaxare, oportunitatea de a petrece timpul distractiv și captivant alături de prieteni și, de asemenea, are un impact pozitiv asupra dezvoltării calităților fizice și personale. Jocul nu este doar o distracție. Jocul poate să ne familiarizeze într-o manieră relaxată cu lumea înconjurătoare și diverse domenii de cunoaștere, inclusiv cu informații științifice complexe.

Jocul ne învață cum să comunicăm și să interacționăm constructiv într-un grup, să respectăm regulile, să fim disciplinat și responsabil, să acționăm conform rolului asumat, să găsim compromisuri în situații conflictuale, să gestionăm emoțiile, să dezvoltăm gândirea imagistică și imaginația, atenția, viteza de reacție, abilitatea de a analiza, planifica și calcula următorul pas, cum să modelăm și să iei decizii neconvenționale etc. Jocurile contribuie la dezvoltarea calităților morale, cum ar fi bunăvoința, onestitatea, justiția, empatia, sprijinul reciproc etc., învață să trăiești cu demnitate dezamăgirile și să te bucuri de victoriile altora. Jocurile active nu doar întăresc sistemul imunitar, încurajează dragostea pentru sport și un stil de viață sănătos, ci și dezvoltă abilitatea de a controla propriul corp și de a juca în echipă.

- 6 Reamintește-ți jocul tău preferat și analizează — la dezvoltarea căror calități, cunoștințe noi sau abilități contribuie. Conform piramidei lui Maslov referitoare la descrierea necesităților, (pag. 39), determină care dintre ele pot fi satisfăcătoare prin divertismentul util și activitățile de joc.

Iată! Nu știam că jocurile sunt atât de benefice! Se pare că, jucându-ne, satisfacem o mulțime de necesități, conform piramidei lui Maslov! Va trebui să le spunem părinților despre asta.

Da, da, și eu voi face asta, deoarece adulții mereu mă critică că stau prea mult timp în fața calculatorului.

Bogdane, și mie mi se pare că petrecerea întregii zile în fața calculatorului, jucând jocuri este o idee proastă.

Într-adevăr, cum să ne dăm seama: jocurile pe calculator sunt benefice sau dăunătoare și cum să jucăm astfel, încât să nu ne facem rău nouă înșine sau celor din jurul nostru?

Beneficiile jocurilor pe calculator/electronice

- Ne învață să ne concentrăm atenția: oamenii obișnuiți pot menține atenția asupra a trei obiecte, iar jucătorii — a cinci.
- Antrenează vederea, recunoașterea culorilor și a spectrelor acestora.

Pericolul jocurilor de calculator / electronice

- Se pierde senzația de timp.
- Poate dezvolta dependența de jocuri.
- Jucătorii pasionați dorm puțin și se alimentează incorect și neregulat.

- Îmbunătățesc motricitatea și viteza de a reacționa.
- Îmbunătățesc abilitățile de citire și cunoaștere a limbii engleze.
- Unele jocuri antrenează bine capacitatea de a urmări cu ochii și imaginația spațială.
- Anumite tipuri de jocuri reduc stresul și aduc calmul.
- Anumite jocuri îmbunătățesc memoria, logica, ajută la descoperirea și dezvoltarea propriilor talente, creativității și învățării materiilor școlare.

- Omul poate să se scufunde foarte mult în lumea virtuală și să nu aibă dorința de a se întoarce la realitate — pierde legătura cu cei dragi și nu-și îndeplinește obligațiile.
- Se cheltuiesc bani pentru achiziționarea sau actualizarea conținutului sau a echipamentului.
- Șederea prelungită în fața calculatorului provoacă iritații ochilor, dureri de cap, dureri de spate, inflamarea articulațiilor mâinilor.
- Unele jocuri pe computer contribuie la dezvoltarea agresivității, cruzimii, iritabilității, atacurilor de frică, etc.

RECOMANDĂRI UTILE

Lumea se schimbă rapid, așadar, pentru a fi în pas cu timpurile și a dezvolta abilitățile necesare pentru viață, merită să folosim jocuri electronice/computerizate. Cu toate acestea, pentru a nu afecta sănătatea și a evita dependența de jocuri, trebuie să respectăm anumite reguli.

1. Stabiliți o limită de timp pentru jocuri în programul zilnic sau săptămânal și respectați-o în mod strict.
2. Faceți pauze la fiecare 20-30 de minute, îndepărtați-vă de la ecran și permiteți ochilor să se odihnească, efectuați mici exerciții pentru mâini și corp.
3. Evitați să jucați cu ecranul activat în întuneric — acest lucru supraobosește ochii.
4. Mențineți o distanță de aproximativ 50 cm între ochi și monitor.
5. Alegeți jocuri interesante care pot oferi și oportunitatea de a învăța ceva nou, de exemplu, jocuri de logică, strategie, dezvoltare de abilități etc., potrivite pentru vârsta voastră.
6. Evitați sau minimizați jocurile cu „efect surpriză” și cu imagini violente și crude.

- 7 Interogați-vă părinții sau persoanele care îi înlocuiesc, precum și rudele adulte despre, cum și-au petrecut timpul liber, când erau de vârsta ta. Cere-le să-ți descrie regulile jocurilor fizice sau intelectuale la care au participat. Dacă nu le cunoști, notează-le numele și instrucțiunile/regulile și povestește despre ele în clasă. Dacă-i vor interesa pe colegii și colegele tale de clasă, jucați-vă împreună.

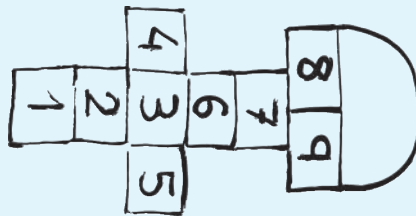
Slavco

Salut, prieteni! Cum v-ați descurcat cu sarcina, de a vorbi cu rudele despre timpul lor liber din vremurile trecute? Am fost șocat să văd, cum oamenii puteau trăi fără tablete și telefoane mobile! Bunicul meu nu cunoaște niciun joc de calculator! Dar el m-a învățat să joc „Bătălia navală” — un joc interesant pentru doi jucători, care necesită doar foi cu pătrățele și creioane. Desenezi două câmpuri, pe unul îți plasezi cele 10 nave de pătrățele în forme diferite, iar pe celălalt, încerci să ghicești unde își „ascunde” adversarul navele.

Bogdan

Salut! Îmi amintesc, cum mama mi-a povestit că, în copilărie, ea și alte fete obișnuiau să se joace pe stradă în „Clasice” — trebuiau să sără în diferite moduri pe pătratele desenate pe asfalt.

Bogdan

Adică, organizau între fete diferite competiții de sărit cu coarda, iar împreună cu băieții jucau cu mingea într-un joc numit „Ștander”. Este interesant că acest joc are o origine străină. Numele său repetă comanda prezentatorului în timpul jocului și este o întortoachere a cuvintelor din germană „Stand hier!”, adică „Stai aici!”, „Oprește-te!”. Jucau acest joc și copiii din regiunea Harkov!

Sofica

Bogdane, îți mulțumesc că mi-ai amintit! Am auzit și eu de jocul „Ștander” în regiunea Donețk, dar nu știam ce înseamnă acest cuvânt. Bunicul meu, care era de origine greacă, povestea despre jocul grec „Karidia” — jocul cu nuci. Era vorba despre așezarea nucilor grecești într-un morman și se încerca să se nimerească cu o altă nuclea în ele.

Maricica

Bunicul meu își amintea jocul ucrainean „Gorudub» și „Culorile”, când copiii își alegeau nume de culori diferite și apoi veneau cumpărătorii. Dacă ghideau culoarea jucătorului / jucătoarei, îl primeau în echipa lor. La sfârșit, cumpărătorii organizau competiții între echipele lor — cine pe cine trage de partea lor. Bunicul spunea că era foarte distractiv! Iar bunica, își amintește de jocul „Podolianka” — acest joc l-am cunoscut și eu, încă din grădiniță.

Sașco

Dar mie, bunicii mi-au dăruit cândva „așiki” și m-au învățat cum să joc cu ele. Acestea sunt mici osișoare de miel, numite și „astragali”. Ele sunt considerate predecesoarele zarurilor de joc. Ele au o semnificație specială pentru noi, deoarece atunci, când autoritățile sovietice i-au deportat pe străbunii mei din Crimeea, „așiki” au rămas întâmplător în buzunarul lui, pentru că el se juca cu ele în timpul zilei. Timp de două săptămâni lungi și dificile de călătorie, într-un vagon pentru animale, copiii se puteau distra cu acest joc. Străbunicul meu a spus că acest lucru i-a ajutat să treacă prin vremuri grele. El le-a păstrat, le-a transmis fiului său, iar el, le-a adus în Crimeea și mi le-a dat mie.

Xenia

Și bunica mea povestea despre jocul „Râșorul”. În vremurile de demult, de obicei, adolescenții și tinerii se jucau în acest joc. Mișcările jucătorilor erau asemănătoare cu un pârâu rapid curgător. În timpul jocului, participanții își alegeau partenerii. Bunica spunea că acest joc este foarte vechi — strămoșii noștri îl invocau pentru sosirea primăverii, cu izvoarele sale vesele și trezirea naturii.

8 Discutați în clasă despre faptul, dacă merită să păstrăm și să popularizăm jocurile tradiționale populare în lumea modernă.

9 Reflectează și răspunde la următoarele întrebări:

- ▶ Fără ce nu poate exista un joc?
- ▶ Care este diferența dintre reguli și descrierea sau instrucțiunea?
- ▶ De ce este important să respecti regulile în timpul jocului?
- ▶ Ce înseamnă „comportament nesportiv” într-un joc?
- ▶ Cum reacționezi atunci când întâmpini eșec în timpul jocului?
- ▶ Cum te comporti atunci, când câștigi ci acei care pierd?

INTERESANT

Comportamentul nesportiv încalcă regulile generale ale măiestriei și comportamentului sportiv al participanților sau echipei în ansamblu. Acesta este sancționat în multe categorii sportive, conform regulilor stabilite. Sinonime ale „comportamentului nesportiv” includ și „comportament nedemn/nepotrivit”, „acțiune nedemnă din partea unui cavaler”, „înșelăciune sportivă”, „abilități sportive slabe”, „încălcarea regulilor jocului corect”, „încălcarea codului etic al jocului” etc. Ca exemple de comportament nesportiv, putem menționa jocul dur (fault), cauzarea intenționată de daune adversarului, simularea unei accidentări, insulte verbale sau hărțuire a adversarului, a antrenorului / persoanei oficiale a echipei, sărbătoriri excesive după meciul important, meciuri aranjate etc.

- 10** Citește despre situațiile reale, care ilustrează un comportament demn și nedemn al sportivilor.

Situația 1. În 2012, în timpul competițiilor de atletism, sportivul kenian Abel Mutai, care era liderul incontestabil în alergarea pe distanțe lungi, a comis o greșeală jenantă. S-a întâmplat că, cu aproximativ 20 de metri înainte de linia de finis, el s-a oprit aproape complet și a început să răspundă salutarilor publicului, crezând că a trecut deja linia și a câștigat. În spatele lui, cu o distanță considerabilă, alerga sportivul spaniol Ivan Fernandez Anaya, care a avut șansa să câștige. În loc să-l depășească pe adversar, atletul a început să-l împingă de spate, pentru a-l încuraja să încheie cursa. Kenianul, în cele din urmă, a devenit primul, iar Ivan Fernandez al doilea. Când au întreat sportivul spaniol de ce a acționat astfel, acesta a răspuns că „Mutai a câștigat în mod corect, deoarece a alergat primul și m-a depășit cu mult, așa că am făcut ceea ce trebuia să fac”.

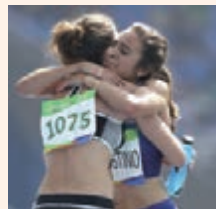

Situația 2. În 2016, la Campionatul Mondial de ciclocros pentru tineret, sportiva în vârstă de 19 ani, Femke van den Driessche, a

câștigat cursa, dar arbitrii aveau îndoieli cu privire la această victorie. În timpul verificării bicicletei, s-a descoperit că în interiorul cadrului se ascundea un mic motor care era activat prin apăsarea unui buton pe ghidon. Federația Internațională de ciclism a decis să pedepsească sportiva pentru dopaj tehnic. Ea a primit o amendă și a fost suspendată de la competiții pentru șase ani.

Situația 3. La Jocurile Olimpice de la Rio-de-Janeiro din 2016, sportiva din Noua Zelandă, Nikki Hamblin, a participat la proba de calificare la alergarea pe distanța de 5000 de metri. La marcajul de 2000 de metri, fata a căzut și, în urma acestei căderi, din neatenție, a împins-o pe atleta din SUA, Abbey D'Agostino, care alerga în spatele ei. Aflându-se întinsă pe pistă, dezorientată, Hamblin a auzit brusc de la adversara ei: „Ridică-te! Ridică-te! Trebuie să terminăm cursa.” Când Nikki s-a ridicat, a văzut că D'Agostino s-a accidentat și nu mai putea continua să alerge. Atunci, sportiva din Noua Zelandă i-a oferit un sprijin și a ajutat-o să ajungă la linia de finis. Fetele au ocupat ultimele locuri, dar pentru demonstrația lor impresionantă de spirit sportiv, ambele au fost decorate cu medaliile Pierre de Coubertin.

- ▶ A cui acțiune te-a impresionat cel mai mult? De ce?
- ▶ Amintește-ți, dacă ai fost martor al unui comportament demn sau nedemn în timpul unui joc. Dacă da, povestește despre aceste cazuri în clasă.
- ▶ Ce înseamnă, în opinia ta, un comportament demn în timpul unei victorii sau înfrângerii în orice joc?

11 Crează, împreună cu colegii și colegele de clasă, un produs vizual / poster pentru elevii mai mici referitor la timpul liber sigur și util.

REZUUMĂM ÎMPREUNĂ

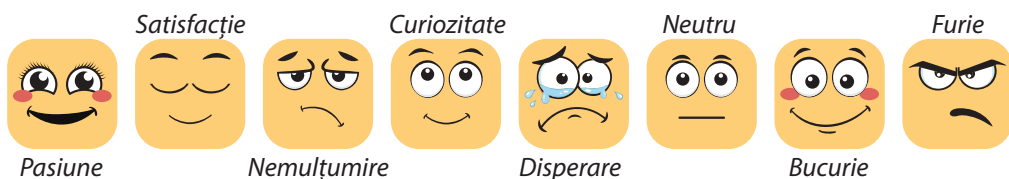
Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

Spune, dacă așteptările tale față de această lecție s-au îndeplinit. Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Ne pare bine să te revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 5. Cunoștințele și abilitățile ca resursă pentru dezvoltarea personală

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei reflecta ce anume îți dă învățământul;
- vei determina ce fel de elev/elevă ești;
- te vei gândi la resursele interne și externe pe care le obținem în timpul studierii.

Amintește-ți ce știi deja despre această temă.

Ce anume, aștepți de la această lecție?

Danilo

Salut, prieteni! Cum sunteți? Încă mă gândesc la ultima noastră lecție. Vă amintiți că trebuia să ne gândim ce necesități ale noastre, poate satisface jocul. Am observat că învățământul se încadrează în a doua treaptă a piramidei lui Maslov — necesitatea de siguranță, alături de asistența medicală și protecția împotriva dușmanilor. Încerc să înțeleg, de ce învățământul este atât de important.

Lilia

Buna! Într-adevăr, este o întrebare interesantă. Haideți, să încercăm împreună să înțelegem, de ce învățământul este atât de important și ce resurse interne și externe obținem în timpul procesului de învățare.

1 În fiecare zi vii la școală, pentru a obține cunoștințe. Gândește-te, de ce ai nevoie de a învăța. Citește afirmațiile de pe pagina 55. Alege una sau mai multe răspunsuri și argumentează-le. Dacă nu-ți plac afirmațiile prezentate, propune propria ta afirmație și argumentează-o.

Pentru a diversifica și construi corect argumentația, amintește-ți lecția din materia „Cultura bunei vecinătăți” din clasa a 5-a, dedicată mâncărilor noastre preferate. Pentru aceasta, accesează codul QR.

<http://vse.ee/boxr>

De ce omul are nevoie de învățământ?

- Pentru a ne bucura mai mult de viață.
- Pentru a ne construi propriul viitor.
- Pentru a fi încrezător / încrezătoare și a ne conduce propria viață.
- Pentru a duce un stil de viață sănătos.
- Pentru a ajuta alte persoane.
- Pentru a câștiga bani.
- Pentru a găsi un loc de muncă.
- Pentru a înțelege mai bine lumea și oamenii apropiați.
- Pentru a dezvolta abilități de viață.
- Pentru a avea mai multe oportunități în viață.

2 Lucrează în grup cu colegii / colegele tale de clasă.

- Elaborează o listă cu cele nouă afirmații, cu care ai făcut cunoștință și le-ai discutat în sarcina 1 și care sunt cele mai plăcute grupului tău.
- Aranjează aceste afirmații pe o foaie de hârtie așa, cum este prezentat în schemă, pentru a forma un „diamant”:
- Discutați despre resursa pe care ne-o oferă învățământul și de ce educația este importantă.
- Prezentați rezultatele lucrului în comun.

Cele mai importante		
locul 2		locul 2
locul 3	locul 3	locul 3
locul 4		locul 4
Mai puțin importante		

3 Stabilește corespondența între cuvinte și semnificațiile lor.

1 **Învățământul**

a Forma informației despre lumea înconjurătoare.

2 **Cunoștințele**

b Progresul în învățământ

3 **Abilitățile**

c Activitatea omului, în timpul căreia obține noi competențe

4 **Progresul educațional**

d Capacitatea de a efectua anumite acțiuni, folosind cunoștințele

4 Citește. Răspunde la întrebări.

Citește. Dezvoltarea creierului este un lucru foarte important, pentru obținerea cunoștințelor și, ulterior, pentru o viață fericită, cu mult succes. Când o persoană depune efort și folosește strategii corecte în învățare, aceasta îi ajută să dobândească cunoștințe și abilități noi, să-și atingă scopurile, să se simtă încrezătoare / încrezătoare, rezistent / rezistentă, să nu aibă frică de propriile greșeli și să observe progresul cunoștințelor proprii.

Ce determină intelectul nostru? Suntem deja născuți cu inteligență sau o putem dezvolta intelectul? Multe cercetări arată că îl putem dezvolta. Creierul nostru este asemenea unui mușchi. Mușchii pot fi dezvoltați prin exerciții fizice, uneori foarte dificile, crescând, treptat și volumul. Și atunci devin mai puternici, mai elastici și mai rezistenți.

La fel se întâmplă și cu creierul. Iată un exemplu. În imaginea 1 sunt reprezentați neuronii creierului la naștere. Copilul învață să vorbească, să se joace cu membrii familiei și cu alți copii de vârsta sa, învață să înțeleagă lumea din jurul său, depășește dificultăți. Astfel, la aproximativ 6 ani, creierul său arată așa (imaginea 2).

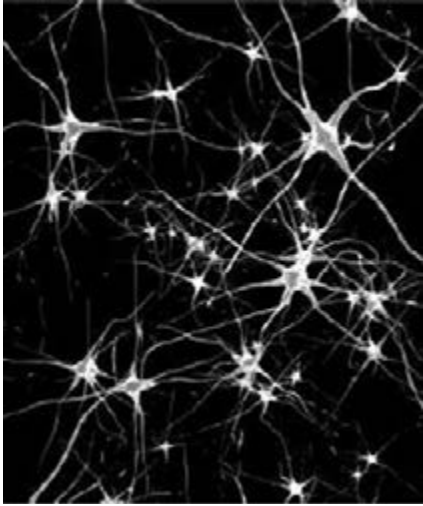
Aceste imagini demonstrează că creierul se dezvoltă ca un mușchi. Cu cât îl exercităm mai mult, cu atât devine mai puternic. Și cel mai bun mod de a-l dezvolta este să facem lucruri care nu ne sunt ușoare. Este important să ne ocupăm de sarcini dificile și să depășim dificultățile care apar.

Încă o cercetare arată că creierul se dezvoltă mai rapid nu atunci, când știm răspunsul corect, ci atunci, când greșim și căutăm soluții pentru situații dificile.

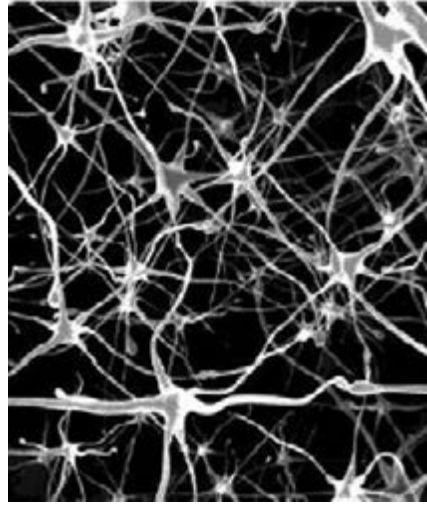

Prin urmare, atunci, când apare o situație în timpul învățării, în care ți se pare că totul ce faci e greșit, continuă să cauți răspunsul corect.

În acest moment, creierul tău se dezvoltă!

Desen. 1. Neuronii creierului unui copil nou-născut

Desen. 2. Neuronii creierului unui copil în vârstă de 6 ani

- ▶ Cum creierul uman devine mai dezvoltat?
- ▶ Cum demonstrează imaginile din desenele 1 și 2 acest lucru?
- ▶ Prin ce se aseamnă creierul nostru cu mușchii?
- ▶ Când creierul uman se dezvoltă cel mai mult?

5 Amintește-ți o situație, în care ai reușit să obții succes, când înveți. Poate fi orice — de la adunarea numerelor negative la aruncarea mingii de baschet sau scrierea unei părți introductive într-o compunere la limba ucraineană.

- Gândește-te la un moment, în care ai avut un eșec în viață, dar tocmai acesta a creat oportunități de formare a unor noi conexiuni neuronale și ai început să te descurci mai bine cu acea sarcină.
- Scrie o scrisoare către un viitor coleg sau o viitoare colegă de clasă, în care să povestești despre această situație.
- Dă-i un sfat, cum să depășească dificultățile în învățare (scrisoarea trebuie să conțină cel puțin cinci propoziții).

Salut, cum merge?

Salut, nu prea...

Care-i problema?

Iarăși, nu reușesc să înțeleg timpurile în limba engleză... N-am reușit să rezolv sarcina la lecție, așa că nici măcar nu vreau să mă apuc de teme pentru acasă...

Nu te descuraja. Îți voi povesti despre o întâmplare din viața mea. Anul trecut, mi-a fost dificil să înmulțesc numerele negative. Chiar dacă m-am antrenat mult în calcule, tot am făcut greșeli.

Ai avut tot așa succes la matematică! Nu pot să cred asta! Și ce s-a întâmplat după?

Mi-a fost rușine să cer ajutor. Căutam sarcini cu rezolvare și mă verificam pe mine însumi. Din cauza greșelilor, eram încă dezamăgit, dar nu vroiam să renunț. În cele din urmă, am cerut ajutorul profesoarei mele. În prezent, încă întâmpin dificultăți, dar reușesc multe lucruri deja.

Hm... Cred că te-am înțeles... Voi încerca să găsec pe cineva care să-mi poată ajuta să mă descurc și să înțeleg situațiile dificile la lecțiile de limba engleză.

Succesul este întotdeauna rezultatul efortului depus, planificării muncii, utilizării diferitelor strategii de învățare și

6 Lucrează într-un grup mic.

- Reamintește-ți situații din viața ta, similare cu ale eroilor din acest dialog.
- Alcătuiți o listă sumativă cu recomandări utile pentru elevii și elevele din clasa voastră.
- Povestește istoria ta și părerile despre ea colegilor și colegelor tale de clasă.
- Gândește-te, cum te-ai simțit atunci? Cum ți-ai depășit dificultățile? Ce-ai învățat din această situație?
- Discutați împreună, cum, prin ce metode puteți rezolva situațiile dificile în învățământ și propuneți o listă de strategii.
- Prezentați-vă lucrarea, munca în general.

INTERESANT

Se poate învăța cu succes atunci, când cunoaștem punctele noastre forte și posibilitățile noastre. În funcție de modul în care percepem informațiile, oamenii se împart în audiativi, vizuali și kinestezici. Există și un tip mixt de percepție a informațiilor. Cu alte cuvinte, dacă o persoană își amintește mai bine informațiile auzite, atunci este un *auditiv*. Dacă își amintește vizual informațiile prezentate sub formă de text sau imagini, atunci acea persoană este un *vizual*. În cazul în care este necesar să facă ceva cu mâinile pentru a percepe informațiile mai eficient, acești oameni sunt numiți *kinestezici*.

Cu ajutorul formularului pe care îl vei găsi, folosind codul QR, poți determina propriul tip de percepție a informațiilor.

<http://vse.ee/boxr>

REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

Spune, dacă așteptările tale față de lecție s-au îndeplinit.

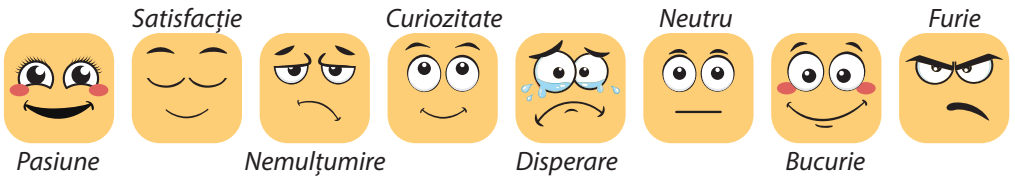
Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

CAPITOLUL 2. EU ÎN COMUNITATE

Salut! Ne pare bine să te revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 6. Eticheta în timpul sărbătorilor religioase în diferite culturi

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei compara tradițiile celebrării sărbătorilor religioase în diferite culturi;
- vei reflecta asupra comportamentului și etichetei lingvistice adecvate în timpul sărbătorilor religioase;
- vei afla despre bucatele rituale care pot fi servite în timpul sărbătorilor;
- vei reflecta asupra importanței de a trata cu respect datele semnificative din orice religie și cultură.

Reamintește-ți ceea ce știi deja despre această temă. Ce așteptări ai de la această lecție?

Bogdan

Slavă Ucrainei! Cum vă merge, prieteni?

Maricica

Eroilor slavă! Sunt bine, mulțumesc. Abia am revenit cu mama de la un supermarket din oraș. Am o dispoziție bună am văzut că deja se vând multe decorațiuni de Crăciun deci, în curând, îl vom sărbători pe Moș Nicolae, iar apoi — Crăciunul! Ador sărbătorile!

Bogdan

Da! Îmi plac și mie sărbătorile. La Lvov, sărbătorile de iarnă, precum Crăciunul, Anul Nou și multe altele, sunt sărbătorite într-un mod fastuos. De asemenea, îmi place să merg în sat la cunoscuți și să colind cu ei acolo.

Bogdan

De asemenea, în timpul postului sunt servit cu mâncare vegetariană peste tot și nu trebuie să explic nimănui de ce nu mănânc carne.

Slavco

Buna, prieteni! Și eu iubesc să colind, să sorcovesc și chiar să mă scufund în apă de Bobotează! Dar postul nu-mi place, așa că nu-l țin.

Sașco

Sunt o persoană foarte fericită, în general — am mereu multe sărbători! Împreună cu rudele tatălui meu, maghiari și germani, începem pregătirile pentru sărbătorile de iarnă în noiembrie — cu **Adventul**. În comunitatea noastră aici, în Transcarpatia, sărbătorim Crăciunul pe 25 decembrie și pe 7 ianuarie, în funcție de biserica la care mergem — catolică, luterană, greco-catolică, ortodoxă sau altele. Dar, mama mea sărbătorește și sărbătorile musulmane: **Urazu**, **Bayram** și **Kurban Bairam**, iar în Crimeea ne-am distrat odată sărbătorind **Navrez**, **Derviza** și **Khidyrllez!**

Sofica

Ce denumiri neobișnuite! Sașco, poți să ne povestești despre sărbătorile musulmane — știu foarte puțin despre ele. Și sunt de acord cu tine că este foarte interesant atunci, când ai rude care aparțin unor religii sau confesiuni diferite. De exemplu, toate rudele mele sunt creștini, dar de confesiuni diferite: armeni, greci și ucraineni, dar sărbătoresc aceleași sărbători uneori în zile diferite, le numesc puțin diferit și există diferențe în obiceiuri, bucate, etc.

Sașco

Sofia, cu plăcere îți voi povesti, dar nu toate sărbătorile, pe care le-am menționat sunt **religioase**. Ultimele trei dintre ele sunt **calendaristice**. Ele sunt legate de evenimentele din anul agrar (de exemplu, recoltarea, întâmpinarea primăverii etc.). Ele sunt sărbătorite, conform tradițiilor străvechi de către tătarii din Crimeea și de alte popoare care practică Islamul.

Danilo

În familia noastră, mama sărbătorește sărbătorile evreiești — **Yom Kippur**, **Rosh Hashanah**, **Pesah**, **Sukkot** și **Hanuka**. Nu știu exact care dintre aceste sărbători sunt religioase și care sunt calendaristice. Singura excepție este **Shabat**, adică ritualurile și obiceiurile de sâmbătă, care nu le respect în prezent, deoarece sunt nevoită să lucrez în atelier în această zi.

Lilia

Membrii familiei mele sunt bulgari și români, ei sunt în mare parte creștini ortodocși, dar bunica mea, care este de origine vietnameză, practică buddismul — o religie foarte răspândită în țările asiatice. Apropo, Danilo, cred că mama ta ar trebui să consulte avocați, ea n-ar trebui să lucreze în ziua sfântă a religiei sale.

Xenia

Vă ascult, prieteni, și mă mir! În familia mea nu avem obiceiul să sărbătorim sărbători religioase, părinții mei sunt atei, dar mi-ar plăcea să înțeleg ce sărbători sărbătoresc oamenii din diferite comunități, de ce și cum fac acest lucru.

• **DICȚIONAR** •

Religia — sunt convingeri și concepții bazate pe credința în Dumnezeu, în trecut, credința în necunoscut, în puteri miraculoase ale naturii și ale ființelor. În prezent, principalele religii mondiale sunt considerate creștinismul, islamul și iudaismul.

Confesiunea — este particularitatea credinței, în cadrul unei anumite religii (de exemplu, ortodoxia, catolicismul, protestantismul — sunt diferite confesiuni în creștinism).

Ritul — sunt acțiuni simbolice tradiționale în practicile de viață și cultură ale oamenilor și societății.

Ritualul — este un ordin stabilit de acțiuni în timpul desfășurării unui anumit rit.

Postul — este o perioadă de timp, în care oamenii se roagă cu sârguință, își restricționează mâncarea și distracțiile.

Ateismul — este persoana care nu crede în existența unui singur Dumnezeu sau a oricăror zei, spiritelor sau altor ființe supranaturale. De obicei, sunt susținători ai cunoașterii științifice și ai unor coduri morale specifice dezvoltate de societatea modernă.

Sărbătorile pot fi de natură familială, națională, calendaristică sau religioasă. *Sărbătorile naționale de stat* — acele care sunt sărbătorite de toți locuitorii unei țări. De obicei, acestea sunt zile libere oficiale, cum ar fi Ziua Independenței țării.

Sărbătorile calendaristice sunt cele legate de schimbările sezoniere din natură și de activitățile economice ale oamenilor. *Sărbătorile religioase* sunt cele legate de comemorarea evenimentelor importante din istoria unei comunități religioase sau a unor personalități cunoscute, numite și sfinți, și a faptelor lor (în trecut — puteri sau obiecte naturale, ființe mitice și zei, cum ar fi în Grecia și Roma Antică, de exemplu).

Cele mai cunoscute sunt *sărbătorile familiale* — cele sărbătorite doar de membrii unei familii, rude și prieteni apropiați, precum ziua ta de naștere. Menționăm că unele sărbători pot aparține simultan mai multor categorii, cum ar fi Anul Nou — sărbătoare calendaristică și de stat, Crăciunul — sărbătoare religioasă și de stat etc.

- 1 Alege din lista propusă și notează în caiet sărbătorile, pe care le consideri religioase.

Ziua de naștere	Sfântul Nicolae	Anul Nou	Crăciunul	Vardavar
Ziua independenței Ucrainei	Ziua constituției Ucrainei	Uraza-Bairam	Ziua integrității Ucrainei	Șabbat (Sâmbăta)
Stratenia	Ziua roadei	1 septembrie	Djuma (Vinerea)	Navrez
Pesah (Peisah)	Curban-Bairam	Ziua apărătorilor apărătoarelor Ucrainei	Sfânta Treime (Sărbătorile verzi)	Mărțișor / Baba Marta
Nunta	Zilele libere	Iom Kâpur	Hâdârlez	Paștele

- 2 Explică, în baza căror considerente ai selectat sărbătorile religioase în sarcina 1. Răspunde la întrebări.

- ▶ Care dintre aceste sărbători sunt sărbătorite de creștini, care de musulmani și care de evrei?
- ▶ Ce alte religii sau confesiuni cunoști?

3 Dacă ai propria experiență de participare directă sau de vizitare a unei sărbători religioase, pregătește o povestire despre aceasta. Pentru a nu uita nimic, folosește întrebările de mai jos:

- ▶ Cum se numește sărbătoarea și cui îi este dedicată?
- ▶ Este nevoie de o invitație pentru credincioși sau oricine poate veni la sărbătoare, la alegere și fără invitație?
- ▶ Pot participa reprezentanții altor religii sau culturi la această sărbătoare? Cum sunt ei invitați?
- ▶ Ce îmbrăcăminte nu li se permite oaspeților sau participanților să poarte la această sărbătoare?
- ▶ Este necesar să aduci cu tine cadouri sau gustări?
- ▶ Cum este corect să saluți gazdele și ceilalți oaspeți ai sărbătorii?
- ▶ Cum să răspunzi la salaturile gazdelor și ale celorlalți oaspeți?
- ▶ Ce trebuie să știe un oaspete despre desfășurarea sărbătorii și despre caracteristicile ritualelor religioase care au loc în timpul sărbătorii?
- ▶ Se organizează o servire în timpul sărbătorii? Cum arată ea?
- ▶ Există cuvinte sau acțiuni speciale ale gazdelor care permit tuturor oaspeților să înțeleagă, când pot începe să mănânce sau când trebuie să termine de mâncat?
- ▶ Ce tipuri de divertismente există? Pot băieții și fetele să participe la ele?
- ▶ Cum să mulțumești în mod corect gazdelor, să le spui la revedere și să pleci?

INTERESANT

Dacă ești interesat să afli mai multe despre sărbătorile religioase și obiceiurile din diferite culturi, poți folosi codurile QR și citi mai multe informații.

Sărbătorile creștine

Sărbătorile popoarelor care propovăduiesc islamul

Sărbătorile iudeice

<http://vse.ee/boxt>

4 Citește despre bucatele tradiționale în cultura populară ucraineană.

 Răspunde la întrebări.

 În vremurile de demult, în fiecare colț al Ucrainei, în timpul sărbătorilor, se pregăteau numeroase produse din făină, care erau folosite în timpul ritualurilor și ceremoniilor. De exemplu, de Sfântul Vasile, obligatoriu se coceau colaci, covrigi, plăcinte, pe care le ofereau colindătorilor. În ziua sărbătorii numite „Soroca”, pentru a chema primăvara, se coceau prăjituri dulci în formă de păsări, numite „ciocârlii”. Înainte de Paște, se făceau cozonaci (în vremurile vechi li se spuneau „babe”) și ouă încondeiate. În cultura ucraineană există și alte bucate tradiționale cunoscute. De exemplu, oaspeții erau întâmpinați cu pâine și sare. La unele nunți din anumite regiuni ale Ucrainei, oaspeții erau serviți cu colac din „conuri”. De asemenea, se pregătea și coliva, „vareniki” (colțunași) cu brânză, plăcinte etc.

Unele tradiții s-au păstrat și până în prezent.

- ▶ Care dintre felurile de mâncare tradițională menționate în text ai văzut, gustat sau pregătit?

Maricica

Ce sarcină interesantă am primit! Bunica mea pregătește totdeauna 12 feluri de bucate de post pentru Ajunul Crăciunului — coliva, borșul cu colțunași cu umplutura de post, supa de ciuperci, vareniki (colțunași), sarmale, pește marinat și ciupercuțe, pește fript, varză calită, fasole, compot și gogoși.

Sofica

De Paște, bunica mea, de origine greacă, pregătește o pâine numită „psatir”, iar de Anul Nou coace prăjitura Sfântului Vasile, numită „vasilopita” sau așa cum o numim noi, „ahchachurek”. În ea se coace o monedă. În timpul sărbătorii, prăjitura este tăiată în conformitate cu un anumit ritual. Cine primește moneda va fi norocos întregul an! În schimb, bunica mea armeană coace biscuiți delicioși numiți „gatu”.

Danilo

Îmi plac bucatele evreiești, pe care mama le pregătește de sărbători. De exemplu, de Anul Nou evreiesc, mâncăm un delicios „halu” cu miere și mere, pentru ca anul să fie dulce, de Hanuka se prepară clătite și gogoși, iar de Purim — biscuiți în formă de triunghi „omentashen”, umpluți cu gem care simbolizează urechile hoțului Aman!

Sașco

Ce interesant! Am observat că mierea și merele sunt consumate de ucrainenii ortodocși în ziua „Yabluchny Spas” (Schimbarea la față, sărbătoare ortodoxă). Mama mi-a spus că în Crimeea trăiesc popoare vechi — karaimii și krimcenii, care sărbătoresc și ei unele sărbători evreiești. De exemplu, krimcacia, în timpul sărbătorii Purim, în afara „urechea lui Haman”, mai coc și o prăjitură numită „kalachih”, care este o mâncare festivă foarte populară printre ei.

Bogdan

Dar pentru mine, sunt mai interesat de eticheta salutarilor decât de delicatose culinare. Când ne-am mutat de la Harkov la Lvov, am fost surprins să văd că oamenii se salută în fiecare zi cu expresiile „Slavă lui Isus Hristos” — „În veci slavă”. Noi nu avem acest obicei. Am învățat și salutarile specifice sărbătorilor creștine la Crăciun: „Hristos s-a născut! — Să-L slăvim!”, la Bobotează: „Hristos se botează! — În râul Iordan”, și la Paște: „Hristos a înviat! — Adevărat a înviat!”. Cum se obișnuiește să salutați în timpul sărbătorilor religioase în cultura voastră și a rudelor?

- ▶ Întreabă-ți membrii familiei despre bucatele tradiționale de care îți amintesc. Cum și când le-au pregătit? Cum erau consumate?

5 Discutați împreună.

- ▶ Oare trebuie să știm cum să ne salutăm într-o altă limbă sau să oferim o felicitare de sărbătoare?
- ▶ De ce-ar trebui să știm cum să mă comport în timpul unei sărbători religioase?
- ▶ Care este valoarea diversității religiilor și culturilor?
- ▶ De ce libertatea conștiinței (libertatea de a alege și practica o religie sau de a fi ateu/ateistă) este imposibilă fără toleranță?

RECOMENDĂRI UTILE

Dacă un coleg de clasă sau un prieten te-a invitat la o sărbătoare într-o familie sau comunitate necunoscută pentru tine, urmează acești pași:

1. Întreabă dacă această invitație este coordonată cu părinții sau cu cei care te-au invitat și cere-le numărul de telefon.
2. Spune părinților sau persoanelor responsabile despre invitație și dă-le numărul de telefon al familiei care te-a invitat. Este posibil ca părinții tăi să dorească să clarifice anumite aspecte înainte de a-ți da permisiunea să participi la sărbătoare.

3. M-am informat în prealabil cu privire la particularitățile desfășurării sărbătorii. Pentru a nu omite ceva important, bazează-te pe lista de întrebări din sarcina 3. Nu uita: în etichetă nu există nimic neimportant sau de neglijat.
4. Împreună cu adulții, alege o îmbrăcăminte adecvată pentru eveniment și, dacă este cazul, un cadou sau un suvenir potrivit.
5. În timpul desfășurării sărbătorii, observă comportamentul celor prezenți și respectă anumite instrucțiuni ale gazdelor. Cu toate acestea, nu trebuie să imiți complet comportamentul credincioșilor, în special ceea ce fac ei în timpul unui ritual religios.
6. Anumite lucruri pot părea neobișnuite, ciudate sau neînțelese pentru tine, dar ar fi nepoliticos dacă vei manifesta nemulțumire, vei începe să discuți sau să râzi de ceea ce vezi.

6 Lucrează într-un grup mic.

- Consultați lista sărbătorilor religioase în islam, creștinism și iudaism prezentată la pagina 68. Pe lângă numele deja cunoscute, veți observa și variante de denumiri pentru aceste sărbători în alte culturi.
- Distribuți numele unei-două sărbători între grupurile mici care s-au format în clasă sau să propuneți idei despre sărbători în alte religii sau învățături filosofice din întreaga lume.
- Utilizând diferite surse de informații și materiale disponibile (ziare vechi, reviste, hârtie, markere etc.) sau dispozitive electronice, realizați un poster sau o prezentare colaj pe hârtie despre caracteristicile principale ale sărbătorii în diferite confesiuni sau culturi, europene sau mondiale. În special, reflectați asupra evenimentului sau sfântului căruia îi este dedicată, momentul și locul în care este sărbătorită, ritualurile și obiceiurile executate, felicitările reciproce, mâncărurile consumate.
- După încheierea lucrului, prezentați rezultatele obținute în general.

- Învierea Domnului (Paștele, Zatic, Ostern, Easter, Pasha)
- Sfânta treime (Sărbătoarea verde, Pentecosti, Cincizecime, Pfingsten)
- Yom Kippur (Ziua Ispășirii, Ziua Judecății)
- Kurban-Bayram (Sărbătoarea Sacrificiului, Eid al-Adha)
- Pesah (Paisoh, Peisah)
- Schimbarea la față a Domnului (Vardavar, Metamorfoza lui Sotir, „Spas”)
- Crăciunul (Christmas, Weihnachten, Hristuhenna, Coleda)
- Roș ga-Șana (Anul Nou, „Capul anului”)
- Sfântul Nicolae (Mikulás, Saint Nicholas, Moș Nicolae)
- Sărbătoarea aderării la comunitatea religioasă (botezul, confirmarea, circumcizia etc.)
- Sukkot (Grămezi, arbuști)
- Uraza-bairam (Sărbătoarea dispensației, Id ali-Fitr)
- Hanuca
- Boboteaza Domnului (Boboteaza, Baptism of Jesus, Iordanul, Fota)
- Șabat (Sâmbăta)
- Șavuot (Șabuot, Șvues)

• REZUMĂM ÎMPREUNĂ •

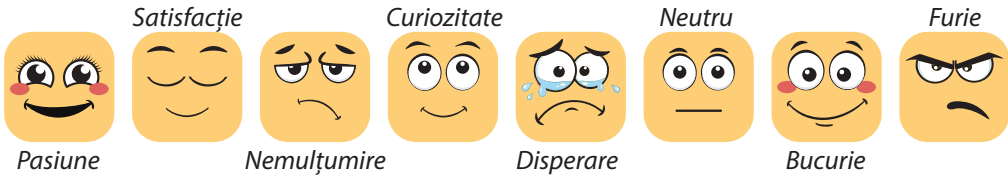
Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

Spune, dacă așteptările tale de la această lecție s-au îndeplinit. Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Ne pare bine să te revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 7. Comunicarea eficientă și colaborarea

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- îți vei reaminti și clarifica caracteristicile comunicării eficiente;
- vei afla ce înseamnă ascultarea activă și de ce este importantă;
- vei exersa pentru clarificarea informațiilor și adresarea întrebărilor.

Reamintește-ți ce știi deja despre această temă.
Ce anume, ce așteptări ai de la această lecție?

- 1 Amintește-ți din materialul din clasa a 5-a despre diferite tipuri de poziții în comunicare, distanțele în comunicare și mijloacele de comunicare. Desenează în caiet o tabelă similară și adaugă cuvinte sau fraze corespunzătoare în fiecare celulă, explicându-le semnificația.

Pozitii în comunicare	Distanța în comunicare	Mijloace de comunicare

Cuvinte pentru referință: intonație, apropiată (intimă), cuvinte, opus, gesturi, de sus, interpersonală, de jos, mimică, poziție, mișcări, alături, socială, privire, fără contact vizual, publică.

DICȚIONAR

Comunicarea este o formă de activitate umană care se realizează prin diferite mijloace de comunicare.

Comunicarea reprezintă totalitatea operațiilor verbale și nonverbale prin care are loc schimbul de informații în timpul interacțiunii.

Abilități de comunicare sunt caracteristici și acțiuni specifice care arată modul în care o persoană interacționează cu ceilalți în timpul comunicării, cum îi înțelege și dacă transmite corect informația. Abilitățile de comunicare sunt considerate „abilități moi”, pe care o persoană trebuie să le dezvolte pe parcursul vieții. Cu toate acestea, ele necesită îmbunătățiri continue pe tot parcursul vieții.

Xenia

Bună, prieteni, cum sunteți? Am nevoie de sfatul vostru. Astăzi, în clasă, profesoara ne-a reproșat că o ascultăm, dar n-o auzim. Ce credeți că a vrut să spună?

Bogdan

*Da, cunosc această expresie. Ea se referă la faptul că trebuie să ascuți și să înțelegi cu atenție ceea ce îți spune o altă persoană și să-i demonstrezi într-un fel că faci acest lucru. În primul rând, se referă la atenția acordată interlocutorului, care poate fi manifestată prin **ascultare pasivă** și **activă**.*

Xenia

Ascultarea pasivă și activă? Ce înseamnă asta? Te rog să-mi explici.

Bogdan

***Ascultarea pasivă** este ascultarea fără implicarea în interacțiunea cu interlocutorul. În acest caz, persoana poate asculta cu atenție, dar nu arată interlocutorului că a fost auzit.*

Xenia

Așadar, interlocutorului/ei îi poate părea că persoana este ocupată cu propriile gânduri sau activități și nu-i acordă atenție, deoarece nu reacționează nici într-un fel?

Bogdan

Exact așa. Dacă acest lucru se întâmplă într-o conversație între două persoane sau în timpul unei lecții în clasă, poate fi ofensator. Dar, adesea folosim **ascultarea pasivă**, în situații, în care nu putem interacționa direct cu o persoană.

Xenia

De exemplu, atunci, când ascult un podcast nou sau revăd o înregistrare video?

Bogdan

Da, aceasta este ascultare pasivă. Tu auzi informația, o percepi, dar nu interacționezi cu interlocutorul.

Xenia

Atunci, rezultă că **ascultarea activă** înseamnă ca să arăt că o aud pe cealaltă persoană.

Bogdan

Este adevărat! **Ascultarea activă** implică o reacție constantă a ascultătorului față de discurs. Aceasta poate include mișcarea capului, un zâmbet, mimica, menținerea contactului vizual (adică **comunicarea nonverbală**), sau pot fi folosite diferite **tehnici verbale**.

Xenia

Deci, există două tipuri de ascultare — activă și pasivă. Interesant, care sunt aceste tehnici verbale și cum să le aplicăm?

Bogdan

Haide să examinăm tabela mai departe!

Există multe și diferite tehnici de ascultare activă. În tabel (pag. 72) sunt prezentate trei tehnici: *parafrizarea*, *clarificarea* și *rezumarea*. De asemenea, puteți găsi informații despre momentele potrivite pentru utilizarea fiecărei tehnici și cum s-o folosiți. Formulele de exprimare vă vor ajuta să formulați corect propozițiile.

Tehnica	Pentru ce se utilizează?	Cum s-o folosiți?	Formule de exprimare
Parafrazarea	Demonstrează atenție și respect față de cuvintele interlocutorului/ interlocutoarei. Verificați corectitudinea înțelegerii celor auzite.	Transmite pe scurt conținutul celor spuse de interlocutor / interlocutoare cu cuvintele lui / ei sau apropiat de conținut.	Dacă Vă inteleg corect...? Deci, Dumneavoastră credeți că este important...?
Specificarea	Obține informații detaliate pentru unele întrebări. Exprimă-ți interesul.	Repetă ultimele cuvinte ale interlocutorului / ei cu intonație interogativă. Adresează întrebări de clarificare.	Ați menționat că... N-ați putea Dumneavoastră povesti mai detaliat despre...?
Rezumarea	Rezumă. Verifică înțelegerea corectă a celor discutate.	Povestește pe scurt despre ce s-a discutat. Rezumă.	Deci... Am convenit că...

 2 Pentru expresia „Am îndeplinit temele pentru acasă complet”, mai jos sunt propuse trei enunțuri care corespund diferitelor tehnici de ascultare activă. Stabilește, căreia dintre tehnici (parafrazare, clarificare, rezumare) îi aparține fiecare dintre ele.

1 Deci, ai terminat deja complet tema și putem ieși pe stradă.

2 Înțeleg corect că ai terminat deja tema pentru acasă?

3 La ce discipline ai finalizat deja temele pentru acasă?

 3 Desenează în caiet tabelul (p. 73). Scrie în ea variantele tale folosind, tehnici de ascultare activă.

Fraza	Parafrazarea	Clarificarea	Rezumarea
Astăzi n-am avut timp să iau micul dejun.			
Ieri am avut o întâlnire foarte interesantă cu un prieten/ o prietenă.			
Îmi doresc să devin un medic remarcabil/ ă remarcabilă.			

4 Compară-ți variantele de propoziții utilizând tehnici de ascultare activă cu cele create de colegii tăi de clasă. Dacă propozițiile sunt diferite, discutați despre ce anume a determinat diferența.

5 Citiți din nou dialogul dintre Bogdan și Xenia (p. 71). Gândește-te și răspunde la întrebări.

- ▶ Au folosit ei tehnici de ascultare activă în timpul conversației?
- ▶ Dacă da, care anume? Oferă exemple de expresii verbale.

6 Practicați ascultarea activă în perechi.

- Găsește un partener pentru conversație printre colegii/colegele tale de clasă.
- Alege un subiect pentru conversație. De exemplu, spune cum ai petrecut ziua de ieri.
- Un interlocutor / o interlocutoare vorbește, face o pauză și îi permite celuilalt / celeilalte să parafrazeze, să clarifice sau să rezume.
- În continuare, schimbați rolurile.

Ascultarea activă poate fi realizată și prin întrebări. Întrebările *închise* și *deschise* sunt adeseori folosite în conversație.

Întrebările închise sunt întrebări care au un răspuns de genul „da” / „nu” sau un răspuns scurt, bine definit. De exemplu: „Ai luat micul dejun astăzi?”, „Care e ultima lună de vară?”.

Întrebările deschise sunt întrebări care presupun un răspuns detaliat. Pot începe cu cuvinte precum: care, cum, cât, unde, de ce etc. De exemplu: „Ce-ai făcut în timpul vacanței de vară? Cum trebuie să îngrijești de un animal de companie? Ce tipuri de sport îți plac?»

Fiecare tip de întrebare este potrivit într-o anumită situație. Astfel, atunci când dorești să obții un răspuns rapid sau să clarifici informații, este mai bine să folosești întrebări închise, iar atunci, când dorești să aprofundezi conversația sau să afli mai multe despre interlocutor sau despre situație, este recomandat să pui întrebări deschise.

7 Alege patru versuri dintr-o poezie cunoscută. Alcătuieste și scrie două întrebări închise și două întrebări deschise despre această poezie. Citește întrebările tale colegului / colegei tale de clasă și lasă-l să încerce să ghicească poezia.

8 Propuneți câteva întrebări pentru fiecare dintre punctele de mai jos. Discutați ce tipuri de întrebări (și de ce) se cuvine să se pună în aceste situații:

1. Încerci să găsești drumul potrivit.
2. Organizezi o conversație, pentru a aduce o persoană în echipă.
3. Vrei să afli despre hobby-ul interlocutorului/ interlocutoarei.

9 Creați un poster comun intitulat „Comunicarea eficientă în clasa noastră: ce trebuie să facem pentru a ne asculta și a ne auzi unul pe altul?”

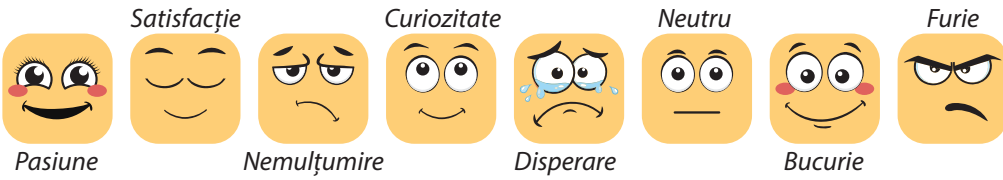
● REZUMĂM ÎMPREUNĂ ●

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția. Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Ne pare bine să te revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 8. Comunicarea nonviolentă

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei afla ce înseamnă comunicarea nonviolentă și componentele ei;
- vei învăța să formulezi „eu - afirmație”;
- vei exersa să-ți exprimi necesitățile și dorințele, în așa fel, încât să fii auzit.

Amintește-ți ce știi deja despre această temă.

Ce așteptări ai anume de la această lecție?

Sașco

Bună! Astăzi am citit o postare despre *comunicarea nonviolentă*. Mi-a plăcut foarte mult această abordare.

Xenia

Oh, interesant! Este vorba despre comunicarea fără ceartă și luptă?

Sașco

Nu numai atât. În timpul unei astfel de comunicări, nu se va tolera nu doar violența fizică, ci și orice altă formă de violență asupra persoanei. Și încă, comunicarea nonviolentă este mai mult decât o simplă comunicare între oameni.

Xenia

Cum este acest tip de comunicare — mai mult decât o simplă comunicare? Te rog să explici.

Sașco

Comunicarea nonviolentă se referă la interacțiunea între oameni, bazată pe respect reciproc și înțelegerea nu doar a propriilor sentimente și necesități, ci și a celorlalte persoane. Această interacțiune se bazează pe exprimarea propriei păreri într-un mod respectuos, fără amenințări, insulte sau violență.

Xenia

Mi se pare că am înțeles despre ce vorbești. Psihologul nostru de la școală vorbește exact așa cu noi. În timpul conversației, mă ascultă cu atenție, evită judecățile și critica, acordă atenție faptelor și ia în considerare sentimentele și necesitățile. Îmi place foarte mult asta. Ar fi minunat să învăț să comunic așa cu alte persoane!

Sașco

*Exact. Ai înțeles esența ideii de comunicare nonviolentă! Sunt și eu entuziasmat și sunt gata să învățăm împreună. Cred că abilitățile de **ascultare activă**, despre care am vorbit la lecția precedentă, ne vor fi foarte utile. Să ne familiarizăm mai profund cu comunicarea nonviolentă!*

DICȚIONAR

Comunicarea nonviolentă — este o concepție de interacțiune între oameni, bazată pe respect reciproc, înțelegerea sentimentelor și necesităților proprii și ale celorlalți oameni.

Concepția — este un anumit sistem de idei, de obicei fundamentat științific, sistematizat și prezentat într-un document separat, care trebuie să fie supus cercetării și clarificării suplimentare, în timpul practicii sale de aplicare sau implementare.

Conceptul de comunicare nonviolentă a fost dezvoltat de Marshall Rosenberg în anii 60 ai secolului trecut. El a scris cartea „Comunicarea nonviolentă. Limba vieții”, în care a expus principiile de bază ale conceptului. Cartea a devenit imediat foarte populară.

Potrivit autorului, oamenii recurg la forme violente de comunicare atunci, când nu știu cum să-și satisfacă necesitățile sau nu au abilități de comunicare eficientă. El numea această comunicare ca fiind aceea care provoacă altei persoane frică, vinovăție sau rușine, în loc să caute o soluție constructivă care să satisfacă ambele părți.

Una dintre valorile cheie ale comunicării nonviolente este empatia, adică simțirea și înțelegerea sentimentelor și necesităților celorlalți oameni, înțelegerea cu inima. Ascultarea cu empatie a celorlalți le permite să fie înțeleși pe deplin. Adică, este important să evitați judecata sau propria evaluare a situației în timpul conversației. De exemplu: „Ieri ai îmbrăcată un pulover roșu” (fapt, judecată neutră) sau „Puloverul roșu, pe care l-ai îmbrăcat ieri nu ți se potrivea deloc” (evaluare personală, judecată valorică).

1 Practicați afirmațiile valoroase.

- Găsiți un partener pentru conversație printre colegii de clasă.
- Alegeți o temă pentru discuție. De exemplu, povestiți despre o situație care a fost importantă și a stârnit emoții pentru voi.
- Lucrați pe rând. Mai întâi, un elev/o elevă povestește o situație, iar celălalt elev/o elevă ascultă atent, nu spune nimic, nu întrerupe, dar aplică abilitățile de ascultare activă nonverbală.
- După aceasta, ascultătorul/ascultătoarea relatează istoria, bazându-se doar pe fapte (fără evaluări personale, opinii sau sfaturi).
- În continuare, rolurile se schimbă.

2 Discută rezultatele îndeplinirii sarcinii 1, bazându-te pe întrebări.

- ▶ Ce rol este mai dificil de îndeplinit — să povestești o istorie sau să asculți cu atenție?
- ▶ Ce v-a permis să înțelegeți mai bine interlocutorul/interlocutoarea?
- ▶ Ați observat câteva emoții pe care le-a trăit interlocutorul/interlocutoarea în timpul povestirii. Povestește despre câteva dintre observațiile tale.

INTERESANT

Observând interacțiunile dintre oameni care sunt nemulțumiți sau jigniți, se poate observa că de obicei că aceștia folosesc „Tu - afirmație”. Așa se numesc afirmațiile care încep cu cuvântul „tu”, de exemplu, „Tu mă jignești când strigi așa. Încetează imediat!”. Cu toate acestea, de obicei, astfel de exprimări sau afirmații sunt percepute de cealaltă parte ca fiind acuze. În consecință, apare dorința de a se apăra, a se justifica sau chiar de a deveni și mai agresiv/agresivă. Astfel, „Tu - afirmațiile”, de obicei nu ajută oamenii să se înțeleagă și să ajungă la un acord, dimpotrivă, atrag și mai multe emoții negative și pot agrava situația.

În comunicarea nonviolentă se utilizează „Eu - afirmație” sau „Eu - exprimare”, pe care o persoană le adresează altei persoane în timpul dialogului. Aceasta este construită, folosind o formulă cu patru elemente: **observație, sentiment, necesitate și rugămintă**. Cu alte cuvinte, mai întâi, persoana vorbește despre ceea ce a observat, bazându-se pe descrierea evenimentelor. Apoi, descrie emoțiile sau sentimentele care au apărut sau apar în legătură cu situația, cum ar fi tristețe, furie, frică, bucurie, surprindere etc. După aceasta, vorbește despre necesitățile legate de sentimentele sale și abia apoi formulează o rugămintă. De exemplu, „Când cineva ridică tonul la mine, mă simt ofensat/ofensată. Aș dori să vorbim mai calm. Am putea avea o conversație într-un ton mai calm?”

3 Compară exemplele din tabelul de mai jos între „Tú-afirmație”, „Eu-afirmație” și încearcă să simți diferența.

Formula „Eu - afirmație”	Exemplu „Tu-afirmație”	Exemplu „Eu-afirmație”
Când... (observație) Simt... (emoție) Este important pentru mine... (necesitate) Propun/rog... (rugămintă)	Când strigi așa de tare (acuză), mă ofensezi (judecată de valoare) (nu se menționează). Încetează imediat! (cerere aspră)	Când la mine ridică vocea (observație), mă simt jignit/jignită (emoție). Aș dori să vorbim mai calm (necesitate). Am putea să discutăm într-un ton mai calm? (rugămintă).

Pentru comunicarea nonviolentă și interacționarea eficientă cu cei din jur, amintește-ți și utilizează formula „Eu - afirmație”:

Când... (*observație, reflectarea situației/acțiunii*)

Deoarece am nevoie / pentru că este important pentru mine... (*exprimarea necesității*)

Simt... (*exprimarea emoției sau sentimentului*)

Vă rog / Te rog... sau

N-ai putea / n-ați putea... (*rugămintea*)

- 4 Scrie în caiet variantele tale la: „Eu - afirmație” în contrast cu propozițiile «Tu - afirmație” prezentate mai jos.

1 Tu mereu întârzi. Nu pot suporta asta!

3 Acela era mărul meu! Cum ai putut să-l mănânci?!

2 Tu ai luat lucrurile mele fără să întreb. Dămi-le imediat!

4 Cum ai putut să mergi într-o plimbare fără mine?! Mă disprețuiești!

- 5 Compară-ți variantele tale „Eu - afirmație” cu variantele colegilor și colegelor tale de clasă. Dacă frazele sunt diferite, discutați ce anume determină diferența.

- ▶ A fost dificil să formulezi „Eu - afirmație”? Dacă da, spune, de ce anume?
- ▶ Când crezi că o persoană va fi mai deschisă să continue conversația și să ajungă la un acord: atunci când i se adresează prin „Tu-afirmație” sau prin „Eu - afirmație”? De ce?

- 6 Formulează trei fraze „Eu - exprimare” cu rugămintea către unul dintre părinți, prieten/prietenă, coleg/colegă sau către un profesor/profesoară, legate de situațiile care te preocupă în prezent.

- Încearcă să le folosești în următoarea conversație.
- Analizează rezultatele.

RECOMENDĂRI UTILE

Uneori este dificil să găsești un limbă comună, să ajungi la un acord cu membrii familiei sau cu semenii tăi. Dacă dorești să ajungi la un acord sau să ceri ajutor, încearcă să-ți exprimi solicitarea, folosind următoarea schemă de **comunicare constructivă și eficientă**:

- 1) care este problema care te preocupă și în ce constă ea?
- 2) cauzele care au dus la apariția ei și alte circumstanțe relevante;
- 3) ce soluții poți propune pentru rezolvarea ei;
- 4) cum vezi posibila rezolvare a problemei sau în ce anume ești dispus/ă să ajuți în rezolvarea ei;
- 5) ce anume aștepți de la o altă persoană — acțiuni, sfaturi etc.?

De exemplu, adresarea ta către cei dragi ar putea suna astfel: „Mamă! Am nevoie să mă pregătesc pentru un test. Îmi amintesc că n-am reușit să fac toate exercițiile în testul anterior și acesta va fi și mai dificil. Profesoara mi-a spus din ce vor consta exercițiile. Încerc acum să le înțeleg și să le rezolv singur/singură. Ai putea să le verifici și să-mi explici ceea ce n-am înțeles?”.

- **7** Scriei o solicitare cuiva din familia ta într-un caiet, după schema comunicării constructive. Pentru o mai mare persuasiune, poți folosi și diferite tipuri de argumente cu care am lucrat în clasa a 5-a și începutul clasei a 6-a, precum și „Eu - afirmație”. Folosește solicitarea pe care ai scris-o, când vorbești cu cei dragi. Dacă dorești, povestește clasei, dacă ai reușit să conduci negocieri eficiente și să obții rezultatul dorit.

REZUMĂM ÎMPREUNĂ

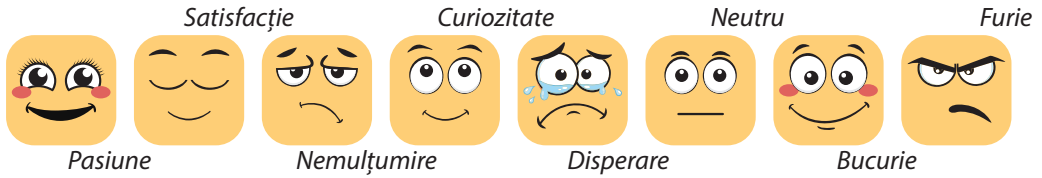
Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forzațul) în ce dispoziție închei lecția.

Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forzațul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Ne pare bine să te revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 9. Cum să recunoști un conflict și să previi conflictele violente?

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- îți vei aminti și vei clarifica noțiunea de *conflict* și structura acestuia;
- vei afla despre diferitele stiluri de comportament în conflict;
- vei examina modalitățile nonviolente de rezolvare a conflictelor: dialogul, cercul înțelegerii, meditația.

Amintește-ți ce știi deja despre această temă.

Ce așteptări ai, anume de la această lecție?

Lilia

Salut! Cum ești?

Slavco

Salut! Ieri am avut o situație foarte tensionată cu sora mea. M-am gândit că totul se va termina cu o ceartă serioasă. Am decis să încerc „Eu - afirmația” și a funcționat.

Lilia

Perfect! Dar eu, am reușit să ajung la un bun acord cu părinții mei, referitor la cumpărarea unui nou smartphone. Datorită schemei de comunicare eficientă, am fost foarte convingătoare! Așa mi-au spus părinții mei. Și încă, le-am spus necesitățile mele într-un mod argumentat, ca adult și, m-au înțeles mai bine.

Danilo

Mi se pare că despre comunicarea eficientă și necesități am vorbit nu doar la ultima lecție, ci și în clasa a 5-a, când ne-am familiarizat cu teoria conflictului.

Lilia

Da, Danilo, ai dreptate! Și eu mi-am amintit de „aisberg” și de harta conflictului de la acea lecție.

Slavco

Eu, de asemenea, îmi amintesc adesea de „aisberg” atunci, când intru în situații conflictuale. „La suprafață” putem vedea de obicei doar ceea ce o persoană este gata să demonstreze, iar tot ceea ce este important este ascuns „sub apă”.

Lilia

Da, „la suprafață” devine adesea clar cine sunt **părțile în conflict**, adică persoanele care sunt implicate în conflict.

Danilo

Și în timp ce completam **harta conflictului**, mi-a plăcut să reflectez asupra **cerințelor** prezentate de diferite părți și să le formulez **pozițiile**. Și **subiectul conflictului**, adică ceea ce provoacă conflictul, este, de asemenea, clar vizibil — este „pe suprafața aisbergului”.

Lilia

Cu toate acestea, de foarte multe ori oamenii în conflict au nevoie de ceva complet diferit de ceea ce cer. Și asta este exact ceea ce se ascunde „sub apă” — **interesele, temerile, sentimentele, opiniile, scopurile, dorințele, credințele** lor.

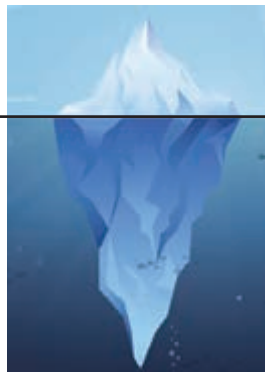

Slavco

Ambii vorbiți atât de interesant, încât am vrut să-mi amintesc și cum să completez harta conflictului. Aceasta este într-adevăr o abilitate foarte importantă.

Pozițiile participanților

Părțile conflictului

Subiectul conflictului

Interese

Frică

Sentimente

Păreri

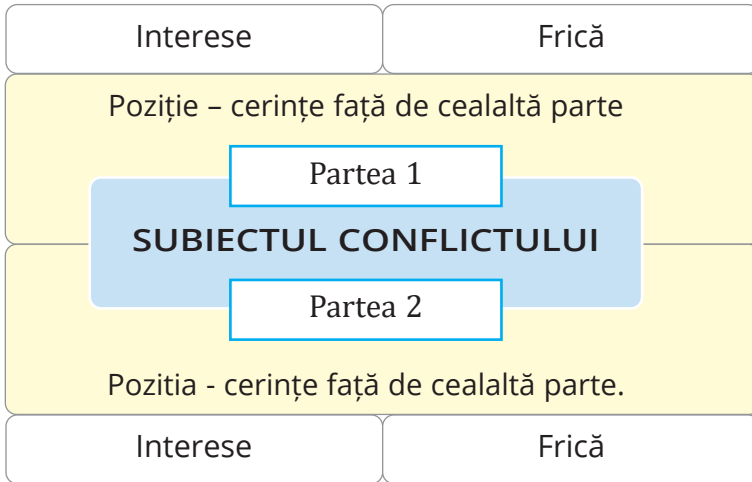
Scopuri

Dorințe

Convingeri

- 1 Desenează schema hărții conflictului într-un caiet. Completează-o pentru situația de mai jos. Tocmai a apărut o situație conflictuală, iar dezvoltarea ei negativă sau pozitivă va depinde în continuare de răspunsul fiecăruia dintre participanți.

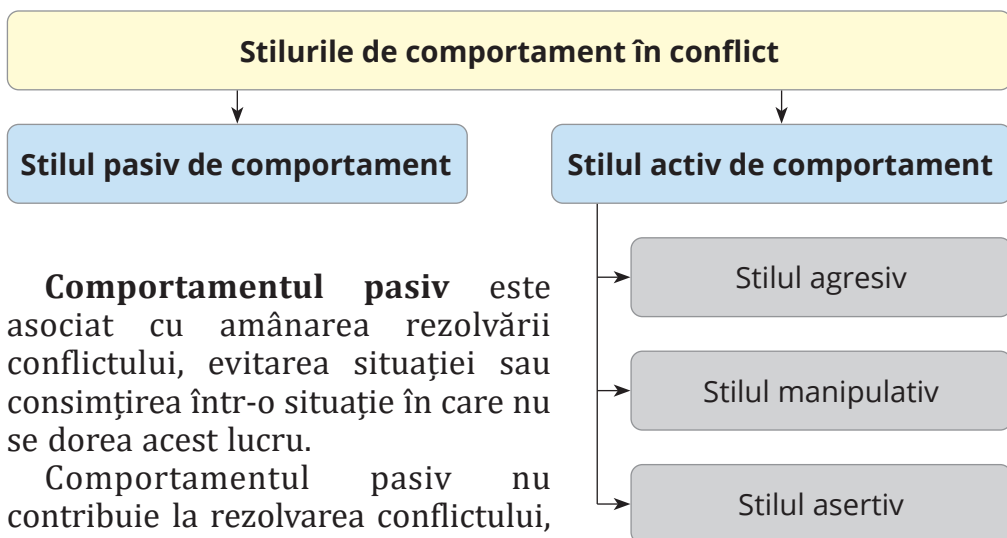
Situație: Alex i-a propus lui Levco să meargă la cinema. Levco își dorea foarte mult să meargă la cinematograful, dar nu avea destui bani. Totuși, îi era rușine să recunoască asta și să-i spună lui Alex. De aceea, după terminarea orelor, a mers direct acasă și nu l-a așteptat pe Alex. Alex, însă, a planificat o seară interesantă cu pentru prietenul său, a vrut să se distreze. Dar a înțeles greșit, că Levco nu l-a așteptat și a crezut că acesta nu dorea să-și petreacă timpul cu el.

- 2 Compară varianta ta de pe harta conflictului cu variantele colegilor, colegelor de clasă. Dacă hărțile sunt diferite, discutați despre ceea ce a determinat această diferență. Răspunde la întrebări.
- ▶ Ce emoții și sentimente au trăit participanții în situație? Care au fost necesitățile lor?
 - ▶ De ce este important să cunoaștem nu doar subiectul conflictului și pozițiile participanților, ci și interesele, și temerile lor?

În situațiile conflictuale, oamenii manifestă mai multe stiluri de comportament, care pot fi în general împărțite în **stiluri pasive** și **active**. **Stilurile active** includ: **comportamentul agresiv, manipulativ și asertiv**.

Comportamentul pasiv este asociat cu amânarea rezolvării conflictului, evitarea situației sau consimțirea într-o situație în care nu se dorea acest lucru.

Comportamentul pasiv nu contribuie la rezolvarea conflictului, deoarece nu permite înțelegerea adevăratelor cauze și provoacă tensiune emoțională.

Comportamentul agresiv este orice formă de comportament care implică cauzarea de daune fizice sau psihologice cuiva sau ceva.

Persoana care manifestă agresivitate se consideră superioară față de persoana asupra căreia este îndreptată acea agresiune. Avantajul principal al comportamentului agresiv constă în faptul că uneori permite obținerea rapidă a obiectivelor într-un conflict. Cu toate acestea, agresivitatea încalcă întotdeauna interacțiunea, duce la deteriorarea relațiilor, imaginilor sau la contra agresiune. De asemenea, comportamentul agresiv poate escalada în violență împotriva altei persoane.

Comportamentul manipulativ constă în îndemnarea intenționată a altei persoane, de a experimenta anumite stări, de a lua decizii și de a întreprinde acțiuni necesare pentru a atinge obiectivele ascunse ale persoanei respective.

De exemplu, un băiat îi place bicicleta prietenului său. În loc să-i ceară să meargă cu ea sau să se plimbe pe rând, el începe să spună că nu toată lumea are așa noroc, că nu toți părinții își pot permite asta și încearcă să inspire compasiune față de el însuși. Prietenului îi este incomod și-i propune să folosească puțin bicicleta.

Comportamentul asertiv este o modalitate de acțiune, în care o persoană susține activ și consecvent propriile interese, declară în mod deschis scopurile și intențiile sale, respectând în același timp interesele celorlalți.

Acest comportament reflectă o poziție de parteneriat, în care cele două părți sunt egale între ele. Oamenii învață acest stil, pe măsură ce cresc. Este foarte important să înveți să interacționezi cu alții într-un mod asertiv, deoarece acesta permite construirea unor relații solide, bazate pe încredere.

- **3** Citește diferite manifestări ale comportamentului într-un conflict. Stabilește la ce stil se potrivește această comportare.

Stiluri de comportament

1 Pasiv

2 Activ

3 Manipulativ

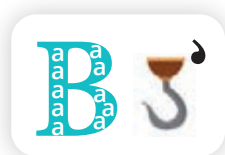
4 Asertiv

Manifestări de comportament

- A**
- a striga la cineva;
 - a insulta verbal, a amenința;
 - a râde sau a ignora demonstrativ;
 - a lovi sau a împinge pe cineva.
- B**
- a apăsa asupra punctelor slabe ale altor persoane;
 - a trezi milă față de sine și sentimente de vinovăție în celălalt;
 - a lăuda în mod neadecvat, a face complimente nepotrivite;
 - a utiliza stereotipuri.
- C**
- a asculta și clarifica activ informațiile;
 - a vorbi sincer despre necesitățile și dorințele noastre;
 - a regla emoțiile personale;
 - a folosi exprimări de tipul „Eu - afirmație”.
- D**
- a evita conflictul cu orice preț;
 - a ascunde sentimentele și așteptările, a nu spune dorințele;
 - a găsi consens cu ceilalți din teama de a-i supăra;
 - a spune „da”, când este mai bine de a spune „nu” și apoi de a-și exprima nemulțumirea.

4 Descifrează rebusul. În el este codificată una dintre trăsăturile cheie ale unui stil comportamental. Ce crezi că reprezintă acest stil și de ce? (în ucraineană)

5 Lucrează în perechi.

- Reexaminați situația conflictuală a lui Alex și Levco (pag. 83).
- Analizați posibila evoluție a situației și posibilele reacții ale băieților în funcție de stilul de comportament ales în conflict.
- Alcătuiți frazele în stiluri de comportament pasiv, agresiv, manipulativ și asertiv continuând situația: „Dimineața, Levco se întâlnește cu Alex și îi spune: ...”.
- Imaginați-vă în locul eroilor din situația dată. Discutați, folosind expresii în stiluri diferite.

6 Discutați rezultatul îndeplinirii sarcinii 5, bazându-vă pe următoarele întrebări.

- ▶ Care dintre răspunsuri a fost cel mai ușor de inventat și care a fost cel mai dificil? De ce?
- ▶ În ce stil de comportament te-ai simțit cel mai confortabil și cel mai puțin confortabil în timpul conversației?
- ▶ Care dintre variante, în opinia ta, este cea mai bună pentru a evita transformarea unei situații conflictuale într-un conflict acut? De ce anume aceasta?

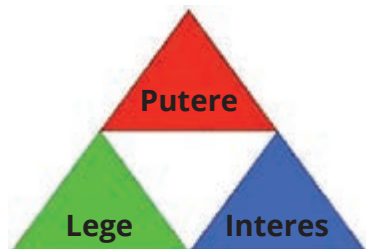

Există câteva modalități de rezolvare a conflictelor. Acestea sunt marcate în schema „Triunghiul rezolvării conflictelor”.

Putere — bazată pe autoritate sau forță (a obliga pe cineva să facă ceva).

Lege — bazată pe lege (se bazează pe anumite standarde independente).

Interes — bazat pe luarea în considerare a intereselor (necesități, dorințe, îngrijorări, frici) părților implicate în conflict prin dialog.

- 7 Analizează din nou situația din sarcina 1 (pag. 83). Gândește-te la posibilele soluții ale acestei situații din perspectiva puterii, legii și interesului. Care dintre variante crezi că este mai eficientă? Ce stil de comportament în conflict va fi aplicat în această situație?

RECOMENDĂRI UTILE

Comunicarea și dialogul în timpul unei situații conflictuale sunt foarte importante, deoarece permit ajungerea la un acord, previn evoluția negativă a conflictului și sunt benefice pentru ambele părți implicate. Cu toate acestea, este important să ții cont de câteva reguli.

1. Separă persoanele de probleme. Discută despre problemă în sine, nu despre personalitatea persoanei.

2. Concentrează-te pe interese, nu pe poziții. Clarifică ce este important pentru cealaltă parte și exprimă ceea ce este important pentru tine. Folosește tehnici de ascultare activă.

3. Bazează-te pe fapte și opinii susținute de dovezi, nu pe emoții.

4. Elaborează opțiuni care să fie avantajoase pentru ambele părți.

Uneori, oamenii nu reușesc să ajungă la un acord între ei doi și atunci pot solicita ajutorul unei terțe părți. Persoanele care se ocupă profesional de acest lucru se numesc mediatori (din latină — intermediar). Dacă în școala ta există un „Serviciu de înțelegere” sau un „Cabinet pentru meditație”, îi poți găsi acolo. În plus, poți învăța ulterior să devii și tu mediator/mediatoare.

DICȚIONAR

Mediatorul este un agent neutru într-un conflict.

Medierea este procedura de rezolvare a unui conflict cu participarea unui mediator neutru, care sprijină părțile implicate în obținerea unei soluții avantajoase reciproc.

- 8 Descifrează rebusul (în ucraineană).

Cercul reconcilierii este una dintre metodele posibile de a ajunge la înțelegere. La baza metodei se află tradițiile indienilor din America de nord, în care toate problemele urgente și conflictele erau rezolvate într-un cerc, transmitându-se unul altuia „luleaua păcii”. Să ne aducem aminte și de tradițiile noastre: cazacii Secei Zaporojene își țineau, de asemenea, consiliile militare într-un cerc, unde fiecare avea dreptul să-și exprime opinia, iar apoi luau decizii împreună.

În timpul desfășurării „cercului de reconciliere”, toți se așează într-un cerc și începe discuția. În cerc nu există un lider, ci doar un „custode” al cercului — o persoană care se asigură că regulile sunt respectate. Participanții cercului vorbesc pe rând, după direcția acelor de ceasornic, transmitându-și unul altuia un obiect specific — „microfon” (omolog cu „luleaua păcii”), până când se ajunge la o decizie convenabilă. Aceasta trebuie să satisfacă toți participanții, așa că se ia doar prin consens (prin acordul tuturor). Deoarece principiile de bază ale cercului de reconciliere sunt egalitatea și respectul deplin, posibilitatea de a-și exprima și a fi auzit/a, comunicarea non-violentă. Nu este important doar găsirea unei soluții concrete, ci și stabilirea relațiilor, susținerea psihologică și asocierea participanților săi.

9

Amintește-ți de 1-2 conflicte care apar cel mai des la școală sau acasă. Descrieți-le pe scurt, bazându-vă pe harta conflictului. Prognozați cum poate fi rezolvat conflictul:

- cu ajutorul forței;
- după lege;
- prin intermediul unui dialog și luând în considerare interesele (inclusiv prin intermediul unor intermediari), să se ajungă la o înțelegere comună.

10

Creați o bandă desenată care prezintă o situație conflictuală cu diferite stiluri de comportament și modalități de a o rezolva.

• REZUMĂM ÎMPREUNĂ •

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

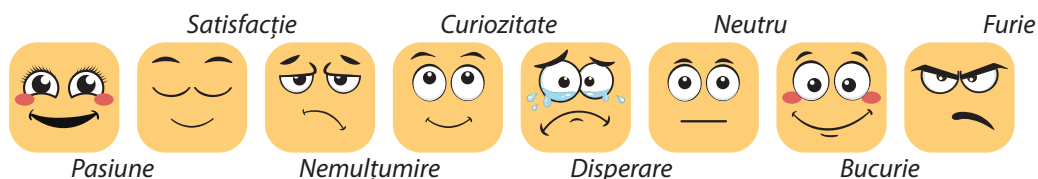
Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale personajelor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Ne pare bine să te revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 10. Mediul educațional sigur. Hărțuirea (bullying). Hărțuirea cibernetică

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei afla ce este bullying-ul, care este pericolul cyberbullying-ului și cum să te opui hărțuirii în mediul educațional;
- vei examina modelele de interacțiune sigură și non-violentă cu colegii de vârsta ta;
- vei reflecta asupra importanței comunicării tolerante, responsabilității personale și abilității de a te opune violenței în timpul procesului de învățare.

Amintește-ți, ce știi deja despre această temă.
Ce așteptări ai, anume de la această lecție?

Maricica

Salutari tuturor!
Ce faceți prieteni?

Danilo

Buna ziua! Personal, sunt bine.
Numai că starea de spirit nu este prea bună acum.

Maricica

Ce s-a întâmplat? Au apărut probleme?

Danilo

De fapt, nu, tocmai am văzut o situație neplăcută pe stradă astăzi. Am crezut că câțiva copii, de la școala primară se ceartă între ei. Am crezut că-i voi putea ajuta în situația conflictuală. M-am apropiat și am văzut că trei pur și simplu își bateau joc de un băiat, iar altul râdea de el și chiar filma totul pe telefonul mobil, îți poți imagina?!

Maricica

Săracul băiat! Si ce-ai facut? Pur și simplu ai privit?

Danilo

Desigur că nu! M-am încruntat la ei, le-am spus că nu e bine să facă asta și au fugit. Dar nu știu, dacă situația nu se va întâmpla din nou. Îmi părea rău de băiat.

Maricica

Mi se pare că ai fost martor la bullying (bătaie de joc). Am vorbit despre asta cu un învățător din școala primară.

Danilo

Și am crezut că este doar un conflict între copiii din clasă.

Maricica

Nu, acesta nu este un conflict. Deoarece în conflict se intersectează interesele a două sau mai multor persoane sau părți. Și aici, este evidentă violența asupra copilului sub forma hărțuirii sau bullyingului.

Danilo

Se pare că cunosc cuvântul **bullying**, dar nu-mi amintesc exact despre ce este vorba. Mă poți ajuta să înțeleg ce este bullyingul și cum să-l evităm?

1 Analizează norul de cuvinte, folosind codul QR sau imaginea.

Răspunde la următoarele întrebări:

- ▶ Îți sunt cunoscute cuvintele din el?
- ▶ Numește pe cele al căror sens îl cunoști. Au legătură cu învățământul tău la școlară?
- ▶ Gândește-te la motivele apariției conflictelor. Poate conflictul să se transforme în bullying?
- ▶ Ce crezi că simte o persoană care este persecutată?
- ▶ Încearcă să identifice consecințele asupra sănătății unei persoane care este victima violenței.

<http://vse.ee/bpqq>

• DICȚIONAR •

Bullying (din engleză *to bull* — a persecuta) este un comportament agresiv conștient al unei persoane (sau a unui grup) față de alta, însoțit de presiune fizică și psihologică regulată/sistematică, cu scopul de a provoca daune sănătății sau amenințarea cu acestea.

Caracteristicile tipice ale bullying-ului (hărțuire):

- repetabilitatea acțiunilor (sistematicitate);
- existența părților implicate — agresorul (bully), victima (ținta bullying-ului), martorii (dacă sunt prezenți).
- acțiuni sau inacțiuni ale agresorului care provoacă daune psihice și/sau fizice, umilire, frică, anxietate, supunerea victimei intereselor agresorului și/sau inducerea izolării sociale (boicot) a victimei bullyingului.

Bullying-ul este una dintre cele mai răspândite probleme cu care se confruntă elevii, profesorii și părinții. Manifestările de agresiune, violență fizică sau presiune psihologică printre adolescenți au loc atât în lumea reală, cât și în mediul virtual.

Hărțuirea are consecințe extrem de negative asupra sănătății fizice sau mentale a copilului, ducând la eșec școlar, scăderea stimei de sine și traumatizare.

Având în vedere experiența globală, la sfârșitul anului 2018, în Ucraina a fost adoptată o lege care consfințește pentru prima dată noțiunea de bullying, responsabilitatea pentru săvârșirea și ascunderea acestuia.

La bullying (hărțuire) în instituțiile de învățământ se includ cazurile care au loc:

- direct în incinta instituției de învățământ;
- pe teritoriile adiacente (inclusiv sălile de sport, coridoarele, vestiarele, toaletele, dușurile etc.);
- în afara instituției de învățământ, în timpul evenimentelor prevăzute de programa educațională, în special pe drumul spre/instituția de învățământ.

Pentru bullying-ul comis de către un copil sub vârsta de 16 ani, responsabilitatea revine părinților sau altor reprezentanți legali ai agresorului. Actele repetate sau de bullying în grup sunt pedepsite cu o măsură mai severă.

- 2 Familiarizează-te cu tabelul care conține informații despre tipurile de agresiune și formele de manifestare a acestuia.

Tipuri de bullying	Forme de manifestare
Fizic 	Pălmuire, lovitură cu piciorul, ciupitură, împingătură, biciuală, mușcătură, lovitură cu pumnii
Psihologic 	Injurătură, batjocură, poreclă, amenințare, boicot, ignorare.
Economic 	Estorcarea de bani, lucruri, alimente sau deteriorarea lor intenționată
Sexual 	Priviri umilitoare, gesturi, mișcări jignitoare ale corpului, distribuire de materiale foto, video, audio de natură personală (intima)
Kiberbullying 	O formă actuală de umilire la distanță prin intermediul tehnologiilor electronice moderne: internetul, chat-urile, rețelele de socializare și site-urile web

- 3 Problema bullying-ului în rândul semenilor nu este nouă. Este prezentată în multe opere de artă. Anul acesta te vei familiariza cu povestirea „Fediko-huliganul” a scriitorului ucrainean Vladimir Vinnichenko. Comportamentul personajului principal din operă te va face să reflectezi: Fediko este un răufăcător sau „buler”? Citește câteva fragmente din această operă și, bazându-te pe tabela de mai sus, încearcă să stabilești corespondența dintre descrierea comportamentului eroului în fragment și tipul de bullying la care poate fi atribuit acest comportament.

1 N-a existat zi, în care cineva să nu se plângă de Fediko. Acolo a spart un geam cu praștia, dincolo a răsturnat ulciorul cu apă de ploaie...

...Acolo, i-a făcut o vânătaie prietenului său „de suflet”...

...Și dacă cineva se supără sau plânge, atunci el și o împinsătură îi va face. Nu încerca să te lupți cu el — este cel mai puternic din întreaga stradă.

3 Salut, Tolik! Dar el (Anatol) nu putea să suporte cum Fediko îi spunea „Tolika”. Ca și cum el i-ar fi fost tovarăș.

a Psihologic

b Economic

c Fizic

Învățământul online s-a integrat în viața de zi cu zi a copiilor și adulților ucraineni. În condițiile carantinei și a stării de război, învățarea la distanță este considerată una dintre formele sigure pentru participanți. Din păcate, problema bullying-ului n-a fost depășită, dar capătă noi forme și manifestări, cum ar fi cyberbullying-ul în instituțiile de învățământ online. Prin urmare, *cyberbullying-ul* se referă la orice formă de hărțuire în scopul intimidării, umilirii și utilizării tehnologiilor electronice (digitale) moderne.

Cyberbullying-ul se manifestă prin utilizarea calculatoarelor, telefoanelor mobile sau altor gadget-uri, sub forma: trimiterea de e-mail-uri, mesaje SMS / MMS; scrierea de comentarii în chat-urile de pe internet, grupurile și rețelele de socializare.

Tipuri de hărțuire online (cyberbullying):

- amenințări și apeluri anonime;
- defăimare sau calomnie — răspândirea informațiilor false și denigratoare;
- trolling — postarea de mesaje provocatoare pe internet în scopul atragerii atenției;
- flaming — schimbul de replici scurte, furioase și provocatoare între participanții online cu scopul de a provoca conflicte;
- happy-slapping — violență pentru divertisment, cum ar fi înregistrarea video a unui atac fizic real sau a unui act de hărțuire, urmată de distribuirea lor pe internet.

- 4 Citește situațiile reale care au avut loc în instituțiile de învățământ. Identifică cele, care prezintă semne de bullying (cyberbullying).

Situația 1. Un elev de gimnaziu, din motive de răzbunare și batjocură, a lansat în mod sistematic un atac cibernetice asupra telefonului mobil al profesoarei în timpul unei lecții online, folosind chat-botul „Telegram”, cauzându-i daune de natură psihologică.

Situația 2. Un elev de gimnaziu insulta în mod regulat o colegă de clasă și într-o zi a montat o fotografie cu conținut ofensator a fetei și a postat-o pe rețelele de socializare, de asemenea, a amenințat-o cu un limbaj neadecvat, provocându-i prejudicii de natură psihologică.

Situația 3. În timpul pauzei, doi elevi au început să se certe între ei, vorbind tare, împingându-se și-au avariat rucsacurile. La rugămintea colegilor de clasă de a opri bătaia, și-au cerut scuze pentru comportamentul lor și au explicat că a fost o singură situație și nu se va mai repeta.

Situația 4. Pe parcursul unei luni, o participantă la procesul de învățământ a hărțuit zilnic colegul ei de clasă, folosind cuvinte ofensatoare în conversații, mesaje și comentarii, ceea ce i-a cauzat suferințe psihologice. El a început să evite interacțiunea cu colegii de clasă și a refuzat să mai frecventeze instituția de învățământ.

Situația 5. La coadă, în cantină, între elevii mai mari, a avut loc o altercație verbală, în timpul căreia ei au împins un elev nou venit și i-au vărsat suc pe încălțăminte. Băieții și-au cerut scuze pentru comportamentul lor, explicând că a fost o neglijență și l-au ajutat să-și curețe lucrurile murdare.

5 Privește desenul.

- Identificați tipurile de bullying și formele sale de manifestare.
- Cercetați și comparați sentimentele și experiențele părților implicate în agresiune. Scrieți-vă gândurile într-un tabel similar (vezi mai jos).
- Prezentați rezultatele lucrului în comun.

Sentimente și experiențe		
Ofensorilor	Victimei	Observator/ Observatoarea

INTERESANT

Cum te protejează legislația actuală din Ucraina împotriva hărțurii (bullying)?

Conform Articolului 3 din Constituția Ucrainei, omul, viața și sănătatea lui, onoarea și demnitatea, integritatea și securitatea sunt recunoscute ca fiind cele mai înalte valori sociale în Ucraina. Legea fundamentală consacră principiul egalității copiilor, indiferent de originea lor, interzice orice formă de violență împotriva copilului și exploatarea acestuia.

Dreptul copilului la protecție împotriva tuturor formelor de violență, conform Articolului 10 din Legea Ucrainei „Privind protecția copilului”, include garanții privind dreptul la libertate, integritate personală și protecția demnității. Disciplina și ordinea în familie, în instituțiile de învățământ și în alte instituții pentru copii trebuie să fie asigurate pe principii bazate pe respect reciproc, dreptate și să excludă umilirea onoarei și demnității copilului.

Convenția, cu privire la drepturile copilului, impune autorităților statului obligația de a lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative necesare pentru protecția copilului împotriva oricărui tip de violență fizică sau psihologică, umilire sau abuz. Recunoscând dreptul copilului la învățământ, standardele internaționale subliniază necesitatea ca disciplina școlară să fie asigurată prin metode care respectă demnitatea umană a copilului și în conformitate cu această Convenție.

Drepturile elevilor prevăzute de Legea Ucrainei cu privire la educație includ: condiții de învățare sigure și nedăunătoare; respectarea demnității umane; protecția în timpul procesului de învățământ împotriva umilirii, oricărui tip de violență și exploatare, bullying (hărțuire), discriminare pe orice temei, propagandă și agitație care să aducă prejudicii sănătății elevului; beneficierea de servicii sociale și psihopedagogice ca persoană care a suferit de pe urma bullyingului (hărțuirii), care a fost martor sau a comis bullying (hărțuire).

În același timp, elevii au obligația de a respecta demnitatea, drepturile, libertățile și interesele legale ale tuturor participanților la procesul de învățământ, să respecte normele etice; să aibă o atitudine responsabilă și grijulie față de propria sănătate și sănătatea celor din jur.

6 Unește părțile proverbelor. Reflectă, dacă conțin sfaturi referitoare la comportamentul non-violent și la atitudinea prietenoasă unul față de celălalt.

1 Cum noi cu oamenii,

2 Cu oamenii buni totdeauna

3 Unde e dezacordul,

4 Necazul e când unul luptă,

5 Toate bune să le primești,

6 Bine e acolo,

a dar de rele să te ferești.

b acolo e și regretul

c așa și oamenii cu noi.

d la înțelegere poți ajunge.

e dar zece privesc.

f unde toți sunt prieteni.

RECOMENDĂRI UTILE**Metodele de reacționare în situații de bullying**

Ce să faci dacă ai devenit victima bullying-ului?

Prima și cea mai importantă regulă este să nu păstrezi acest lucru în secret! Spune părinților, profesorilor și prietenilor că ești insultat/insultată la școală. Nu-ți fie rușine!

Elevii au datoria, (conform articolului 53 al Legii Ucrainei „Privind învățământul”), de a informa conducerea instituției de învățământ, cu privire la faptele de bullying la adresa altor participanți ai procesului de învățământ, martori la care au fost personal sau informații pe care le-au primit de la alte persoane, de a lua măsuri urgente pentru a pune capăt bullying-ului. În instituția de învățământ, declarațiile sau notificările, privind cazurile de bullying sau suspiciuni cu privire la comiterea acestuia sunt primite de conducătorul instituției, care convoacă ulterior ședința comisiei pentru a examina cazul de bullying.

Copilul/adolescentul are dreptul, (conform articolului 10 al Legii Ucrainei „Privind protecția copilului”), să se adreseze personal serviciilor de tutelă și ocrotire, serviciilor pentru copii, tineret și familie, centrelor de asistență socială pentru familie, copii și tineret, centrelor de apel pentru prevenire și combatere a violenței în familie, violenței după gen și violenței asupra copiilor și altor organe abilitate pentru protejarea drepturilor, libertăților și intereselor legale.

Subiecții care reacționează la cazurile de bullying în instituțiile de învățământ:

- Serviciul ombudsmanului în învățământ;
- Serviciile pentru problemele copiilor;
- Centrele de servicii sociale pentru familie, copii și tineret;
- Autoritățile administrației publice locale;
- Directorii și alți angajați ai instituțiilor de învățământ;
- Fondatorul (fondatorii) instituțiilor de învățământ sau organul autorizat de acesta (aceștia);
- Organele teritoriale (subdiviziunile) ale Poliției naționale din Ucraina.

Pentru a obține sfaturi și protecție în situații de bullying, te poți adresa adulților în care ai încredere sau să apelezi la „linia de urgență” 15-47, la linia națională de urgență pentru copii și tineret la numărul 0 800 500 225 și 116 111.

Pentru a primi asistență juridică, poți suna la numărul gratuit al sistemului de asistență juridică gratuită 0 800 213 103. De asemenea, în caz de cyberbullying, poți obține informații despre mecanismele de acțiune pentru copii, părinți și profesori prin intermediul chatbot-ului interactiv „Cyberpes” pe Telegram și Viber.

Curajoșii nu sunt acei care nu simt frică,
ci acei care pot învinge frica.

- 7** Demonstrează nivelul de însușire a cunoștințelor în cadrul capitolului „Eu în comunitate” (temele 6-10). Pentru aceasta, desenează în caietul tău tabelul „Plus, minus, interesant”, unde „+” reprezintă informația nouă pentru tine, „-” reprezintă informația deja cunoscută, iar „interesant”, reprezintă informația care a stârnit cel mai mare interes și care este valoroasă pentru tine. Completează acest tabel, scriind teme separate, exerciții, idei, reflecții etc.etc.

+	-	Interesant

REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

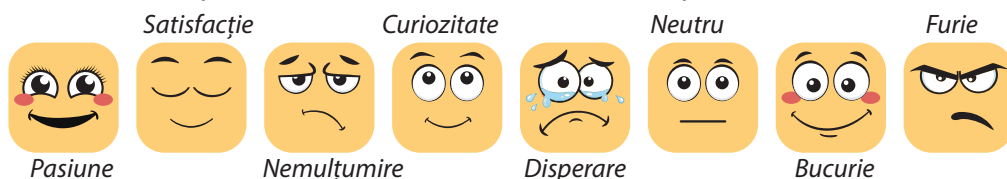
Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

CAPITOLUL 3. EU ÎN COMUNĂ: ACTIVĂM ÎMPERUNĂ

Salut! Ne pare bine să ne revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 11. Cultura și diversitatea ca resurse pentru dezvoltarea comunei și țării

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei afla cum sunt comunitățile;
- te vei gândi asupra avantajelor diversității într-o comună;
- vei reflecta asupra modului în care poți susține și păstra cultura comunei voastre.

Amintește-ți ce știi deja despre această temă?

Ce așteptări ai anume de la această lecție?

Maricica

Salut, prieteni! Astăzi începem al treilea capitol „Eu în comună: acționăm împreună” și am o întrebare. În clasele a 5-a și a 6-a vorbim despre diferite comunități formate de oameni. Comunele tot sunt alcătuite și ele din oameni. Așadar, care este diferența între comună și comunitate?

Danilo

Într-adevăr, o întrebare bună. Nici măcar nu m-am gândit la asta. Haideți să încercăm să ne lămurim împreună!

1

Ce înseamnă, în opinia ta, cuvântul comună și cuvântul comunitate?

Notează în caiet asociațiile care-ți apar referitor la aceste noțiuni. Schimbă opiniile cu colegii și colegele tale de clasă, determinați împreună ce este comun și ce este diferit în asociațiile care v-au apărut.

Cuvântul „громада” (comunitate) este vechi și foarte răspândit în Ucraina. În trecut era folosit pentru a se referi la locuitorii oricărei așezământ sau ca sinonim pentru expresia „comunitate de oameni”. De la cuvântul „громада” provin noțiuni importante precum „громадянин” (cetățean), „громадянське суспільство” (societatea civilă) și altele. Prin urmare, în timp, conceptul de „громада” (comună) a fost perceput nu doar ca o simplă comunitate, ci ca o asocierie organizată, activă și, de obicei, legal recunoscută a oamenilor, care își propune anumite obiective comune, are o structură clară. Cu alte cuvinte, când oamenii nu doar trăiesc împreună și au interese comune, ci când împreună dezvoltă comuna lor și își asumă responsabilitatea pentru destinul ei. De exemplu, *comunitatea teritorială* — reprezintă o asocierie a locuitorilor așezărilor, care prin dreptul votului colectiv pot rezolva problemele locale. Comunele pot fi, de asemenea, de tip *național-culturală, religioasă, școlară* etc. În zilele noastre, comuna sau comunitatea se referă și la o unitate administrativ-teritorială de auto-guvernare locală din Ucraina.

2 Amintește-ți de definiția cuvântului cetățean pe care o cunoști încă de la școala primară. Ce calități sunt inerente unui cetățean responsabil / cetățeană responsabil?

3 Privește imaginile. Stabilește care dintre ele descrie comuna. Explică-ți părerea.

1

2

3

4

4 Citește textul și răspunde la întrebări.

Fiecare comunitate este unică, deoarece este alcătuită din personalități distincte cu propriile lor culturi, viziuni, credințe, tradiții și istorie. Adesea, unicitatea și lucrurile de care membrii comunității se mândresc sunt reflectate în simbolurile sale — stema, sigla și altele. Un exemplu este stema Comunității Teritoriale Unite (CTU) Yamnytska din regiunea Ivano-Frankivsk, din Ucraina.* Partea de sus a stemei este decorată cu Trizubul de aur, înconjurat de frunze de stejar, care simbolizează evenimentele eroice din istoria Ucrainei. În centrul stemei este reprezentată o biserică de lemn, simbol al unității spirituale a tuturor așezărilor din CTU și semn de respect față de valorile creștine. Pana de găscă este un simbol al înțelepciunii și al dorinței constante de a te perfecționa. De asemenea, această emblemă atestă faptul că Președintele Ucrainei a semnat în teritoriul CTU Yamnytska la data de 31 mai 2018, decretul „Cu privire la măsurile urgente pentru consolidarea statutului de stat al limbii ucrainene și promovarea creării unui spațiu cultural unic în Ucraina”. Sabia cazacilor, cu vârful ascuțit îndreptat în sus, este simbolul pregătirii de a apăra propriul teritoriu de străini și semnul recunoștinței și onoarea pentru noii eroi ai războiului ucraineano-rus. Stelele aurii octogonale — simbolul ancestral al strămoșilor care reflectă numărul așezărilor care formează Comunitatea teritorială a unităților teritoriale Yamnitska. Florile de in — simbolizează Opillia și Pokuția, regiuni, unde s-a cultivat cel mai mult această plantă în în Prykarpattia. Ele personifică munca creativă pe pământul natal, recunoștința față de oamenii muncii și antreprenorilor care contribuie la prosperitatea comunei. Imaginile stilizate ale florii sunt unul dintre elementele dominante ale broderiei din satele acestei comune. Roata angrenată, combinată cu roata căruței, simbolizează dezvoltarea industriilor și adoptarea tehnologiilor avansate în întreprinderile CTU Yamnitska. Sloganul ideal al stemei pot fi trei repere eterne ale poporului ucrainean. Acestea sunt: voința, prosperitatea și dezvoltarea.

- ▶ Ce-ai aflat despre CTU Yamnytska din descrierea stemei?
- ▶ Ce particularități ale culturii locuitorilor CTU se regăsesc în stemă?
- ▶ Ce simboluri și valori sunt personalizate în stema CTU?

*<https://yamnytsya-otg.if.ua/2019/04/symvolika-yamnytskoji-obednanoji-terytorialnoji-hromady/>

5 Cum arată stema localității sau comunei în care locuiești? Cum a apărut și ce simbolizează? Care ar putea fi simbolul și deviza comunei tale?

6 Școala este și ea o comunitate. Reflectă asupra faptului ce o face unică și deosebită, care sunt punctele sale forte.

Într-un grup mic, creați o stemă comună care să reprezinte cel mai bine comunitatea școlară. Amintește-ți că în stemă trebuie să existe doar un deviz, iar toate celelalte informații sunt transmise prin ilustrații simbolice. Mai multe informații despre modul corect de a crea o stemă poți găsi online.

Lilia

Ce interesant e să crezi o stemă! Am aflat multe despre comunitatea noastră școlară! Am învățat să „citesc” stemele altor comunități și persoane care este, de asemenea, o activitate captivantă!

Sofica

Am observat că suntem cu toții unici și deosebiți, avem pasiuni și abilități speciale, dar fiecare dintre noi este valoros și prețios pentru clasa și școala noastră. Punctele noastre forte, abilitățile și competențele noastre nu numai că ne îmbogățesc pe noi, dar și pe ceilalți.

Lilia

Exact! Mi-am amintit, cum în clasa a 5-a am făcut un lanț al punctelor noastre forte. Atunci am înțeles, cât de important este să apreciem fiecare coleg și colegă de clasă, cum ne completăm unul pe celălaltul, deoarece împreună putem realiza mult mai mult decât de unul singur.

7 Răspunde la ghicitori și descoperă două calități care sunt foarte importante pentru orice comună (în limba ucraineană).

Sașco

Dar vă amintiți, în clasa a 5-a, am făcut un puzzle al comunității noastre și am discutat despre comunele „vizibile” și „invizibile” ale oamenilor care trăiesc lângă noi? Și dacă aceste comunități nu sunt vizibile la prima vedere, acest lucru nu înseamnă că este motivul să nu observăm această comunitate sau reprezentanții săi și să-i ignorăm sau să avem o atitudine intolerantă față de ei.

Sofica

Da, sunt de acord. Într-un mare oraș modern, precum și în sate, oamenii nu poartă în fiecare zi costumele lor naționale (cu excepția cămășilor tradiționale brodate), dar acest lucru nu înseamnă că ei și cultura lor nu există și trebuie ignorate.

Bogdan

Eu, de exemplu, am fost foarte surprins, când am venit pentru prima dată în Lvov. Înainte, credeam că aici trăiesc doar ucrainenii de origine, dar s-a dovedit că acest oraș a fost dintotdeauna multicultural — alături de ucrainenii, aici locuiau negustori valahi, armeni, greci, germani, italieni, evrei, polonezi. Și toți ei și-au lăsat amprenta în denumirile străzilor, clădirilor, bisericilor, în arhitectură și monumente. Probabil de aceea Lvovul este atât de minunat și diversificat!

Lilia

La fel ca și orașul meu natal, Odesa! El a fost construit și de englezi, francezi, italieni, spanioli, greci, bulgari, germani, moldoveni, evrei! De aceea avem Bulevardul francez, Piața grecească, Strada evreiască, Moldavanka, Dealul polonez și altele. Multiculturalitatea și diversitatea ne îmbogățesc, ne fac unici și ne încurajează să ne dezvoltăm!

Sașco

Dar există oameni care se tem de reprezentanții altor culturi sau religii. Ei consideră că această vecinătate nu este în favoarea lor și ar putea reprezenta o amenințare pentru propria cultură, credință sau bunăstare. Mi-au povestit despre asta rudele mele — tătarii crimeeni.

Sofica

Posibil că acest lucru se întâmplă, pentru că oamenii n-au avut încă ocazia să se cunoască și au prejudecăți sau superstiții? Eu, de exemplu, când am fost în România, am văzut un afiș într-un centru social care spunea: mașina ta — germană, sushi-ul tău — japonez, democrația în care trăiești — greacă, cafeaua pe care o bei — braziliană, cifrele pe care le scrii — arabe. Atunci, de ce vecinul tău nu poate fi de altă naționalitate?!

Bogdan

Este o întrebare pertinentă. În general, în prezent, oamenii călătoresc și își schimbă locul de trai în mod activ — unii din cauza războiului și a necazurilor, alții — în căutarea unui loc de muncă sau a unui loc mai bun pentru a trăi. Prin urmare, abilitatea de a trăi împreună cu reprezentanții diferitelor culturi este o abilitate foarte importantă. Este bine să o dezvoltăm încă de când trăim acasă, în comuna noastră.

8

Reflectă și răspunde la întrebări:

- ▶ Ce anume, din ceea ce folosim în viața noastră de zi cu zi, provine din alte culturi, țări sau continente?
- ▶ Putem să ne imaginăm o viață în care folosim doar lucruri care provin din propria noastră cultură sau țară?
- ▶ Ce obțin oamenii, învățând despre alte culturi?
- ▶ Ce ne împiedică uneori, să înțelegem alte culturi?

9

Citeste parabola orientală.

Cinci orbi și elefantul

Într-un sat indian, trăiau cinci oameni orbi. Într-o zi, au auzit că a apărut un elefant gigant domesticit în localitate. „Ce fel de animal este acesta? Cum arată el?”, s-au întrebat ei și au mers să-l vadă. „Elefantul, pare a fi asemănător cu un stâlp”, a spus unul, atingându-i piciorul. Al doilea, atingând abdomenul elefantului, a strigat: „El este ca un butoi!” Al treilea a atins coada și a decis că animalul pare a fi o funie groasă. Cel de-al patrulea orb, care stătea lângă urechea gigantului, a început să susțină că elefantul este o mare paletă, chiar dacă era aspru la atingere, ca un covor. Iar cel de-al cincilea, ținându-se de trompă, a spus: „Elefantul pare o țevă groasă și moale”. Și toți cei cinci au început să se certe între ei, fiecare afirmând că propria sa imagine despre elefant este cea mai corectă.

Foarte des în viață se întâmplă la fel ca și cu acești oameni nevăzători: vedem doar o singură parte a adevărului și susținem că l-am înțeles în întregime, iar punctul nostru de vedere — singurul corect

- ▶ Explică, de ce nu se poate evalua o altă persoană sau cultură, doar în baza unei singure caracteristici.

Diferențele în viziuni, convingeri și valori pot provoca neînțelegeri în relațiile interpersonale. De exemplu, unii consideră că în viață ar trebui să fii direct și ager. Prin urmare, persoanele care adoptă o poziție de viață opusă, preferând politețea și calmul, pot irita pe cei dintâi. Acest lucru se întâmplă, deoarece creierul uman are tendința de a percepe ideile și perspectivele diferite de ale noastre, ca fiind greșite. Ambele părți pot avea opinii și perspective diferite — și acest lucru este normal. Înțelegerea faptului că o multitudine de alte puncte de vedere au dreptul la existență și că fiecare dintre ele este în felul său valoroasă, adaugă toleranță în relația cu ceilalți, îmbogățește comunitatea cu idei și rezultate noi. Studiul altor culturi, ne ajută să înțelegem diferite perspective din lumea în care trăim. Acest lucru ne ajută să eliminăm stereotipurile negative și prejudecățile personale față de diferite grupuri. În plus, diversitatea culturală ne ajută să recunoaștem și să respectăm „moduri de existență” care nu sunt obișnuite pentru noi.

10 Dacă trăiești într-o comună multiculturală, reflectă și răspunde la întrebări.

- ▶ Prin ce anume se diferențiază cultura ta (a familiei tale, a poporului tău) de alte culturi din comuna ta?
- ▶ De ce realizări ale culturii te mândrești în mod deosebit?
- ▶ Ce trăsături / realizări culturale ai dori să împărtășești cu cei din jur?
- ▶ Care dintre aspectele culturii vecinului tău îți plac cel mai mult?
- ▶ Ce ați putea învăța unul de la altul și cum v-ar ajuta în viață? Dar comunei voastre? Dar țării noastre?

11 Dacă ai avea posibilitatea să cumperi cunoștințe, abilități, atitudini etc., care dintre cele enumerate mai jos, ai achiziționa pentru a susține și dezvolta cultura și diversitatea comunității tale? Fă-ți alegerea și explic-o.

Abilitatea de a accepta diferențele culturale	Abilitatea de a comunica cu reprezentanții altor culturi
Vigilență	Deschidere și curiozitate
Prețuirea altor culturi	Autocritică
A avea posibilitatea de a comunica cu reprezentanții altor culturi	Cunoașterea propriei culturi și naționalități
A crede în sine	Flexibilitate
Abilitatea de a fi pregătit/pregătită pentru situații noi	Abilitatea de a trăi într-un mediu tolerant
Renunțarea la stereotipuri și prejudecăți	Capacitatea de a primi critică
Cunoașterea culturii oamenilor care trăiesc în apropiere	Abilitatea de a accepta diferite puncte de vedere
Cunoașterea diferențelor culturale	Abilitatea de a rezolva conflicte
Cunoașterea limbilor străine	Abilitatea de a trata cu înțelegere oamenii
Abilitatea de a fi o persoană tolerantă	Abilitatea de a accepta și respecta diferențele
A nu crede totul ce spun ceilalți	A-i trata pe ceilalți ca și cum ar fi egali cu tine
Experiența personală de a trăi într-o altă țară	Abilitatea de a privi lucrurile din diferite puncte de vedere

INTERESANT**Cum diversitatea culturală a devenit o resursă pentru dezvoltarea comunei**

Familia lui Arman a fost nevoită să se mute din teritoriul ocupat al regiunii Lugansk în 2014. La noul loc, au închiriat o casă mică cu o mică grădină și iată că au început să pregătească bunătăți pentru iarnă din fructele culese. Odată, Arman i-a oferit vecinei ucrainene gem din nuci verzi, după o rețetă veche de familie. Gemul i-a plăcut foarte mult și i-a făcut o comandă. Anul următor, familia lui Arman a trebuit să cumpere nuci de la vecini, pentru că cererile au fost multe. De asemenea, au început să producă și să vândă alte tipuri de gemuri — din portocale, fructe de corn, trandafiri și fructe de dud, care sunt și ele preparate în Armenia, dar în regiunea centrală a Ucrainei sunt considerate exotice. Apoi, văzând cât de multe fructe și fructe de pădure locale se strică, deoarece oamenii nu reușesc să le prelucreze, au decis să-și extindă sortimentul și să implice vecinii în producție. Au început să vândă gemurile prin rețelele de socializare la un preț atractiv cu livrare. De asemenea, au oferit clienților ambalaje frumoase și diverse tipuri de cutii, pe care vecinii lor le-au produs la comandă. La comenzile lor, au început să adauge mici surprize — suveniruri locale care au fost, de asemenea, realizate manual de către localnici. Astfel, experiența unei familii a devenit un impuls pentru dezvoltarea ocupării forței de muncă și prosperitatea întregului sat.

- 12** Realizați un proiect de grup despre, cum anumite trăsături culturale ale comunii sau localității voastre (patrimoniul cultural material, obiecte istorico-culturale, meșteșuguri tradiționale, bucătărie locală, creații populare, diversitate etnoculturală etc.) ar putea deveni idei pentru dezvoltarea culturii și bunăstării comunii.

REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

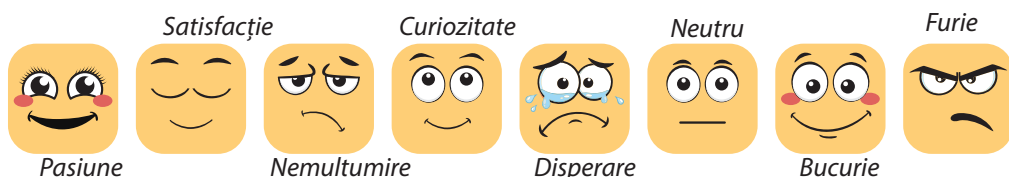
Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Suntem bucuroși să ne revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 12. Mediul natural ca resursă. Omul — prietenul naturii

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- te vei gândi, dacă merită să schimbăm cultura consumului în lume;
- vei putea alege opțiuni de reutilizare a obiectelor obișnuite;
- vei identifica posibilități de economisire a resurselor în bugetul familial;
- vei contesta regulile comportamentului unui consumator responsabil.

Amintește-ți ce știi deja despre această temă.

Ce așteptări ai, anume de la această lecție?

Danilo

Salut, prieteni! Cum sunteți?

Lilia

Mulțumesc, Danilo, foarte bine! Sunt încă cu gândul la ultima noastră întâlnire. M-a impresionat, cât de mult particularitățile culturale ale comunei noastre sunt legate de locul în care trăim și de mediul natural al acestuia!

Danilo

Salut tuturor! Am observat acest lucru încă de când discutăm despre costumele tradiționale. Deoarece hrana, îmbrăcămintea și locuința oamenilor, depindeau în trecut de clima și condițiile naturale a regiunii în care trăiau! Și în general, oamenii nu pot trăi fără aer curat, apă și lumina soarelui.

Lilia

Sunt de acord. Cred că natura nu este doar o resursă pentru satisfacerea necesităților de bază ale oamenilor, ci poate fi și o resursă pentru odihnă, dezvoltarea afacerilor și bunăstarea comunei. De exemplu, tatăl meu se ocupa de afacerea turismului, înainte de război și a inclus monumentele naturale în programele sale turistice. Desigur, n-ar trebui să uităm de importanța utilizării eficiente și regenerării resurselor naturale.

Bogdan

Sunt de acord cu tine, Lilia. Atitudinea comunii față de mediu, protecția și restaurarea acestuia este foarte importantă. Mai ales acum, în timpul conflictelor militare, mediul natural suferă foarte mult din cauza incendiilor, bombardamentelor, lucrărilor de fortificare, tăierilor de păduri, contaminării cu mine și substanțe chimice. Și deja acum trebuie să gândim la modul de restaurare a acestuia.

Danilo

Ambii sunteți interesați de mult timp de ecologie, deci ajutați-mă să înțeleg, cum putem contribui la recuperarea sau conservarea resurselor naturale. Cum să le utilizăm eficient? Cum putem deveni prietenii naturii?

1 Reamintește-ți piramida lui Maslov, în care sunt menționate necesitățile de bază ale omului (pag. 39). Transcrie în caiet din dialogul adolescenților, care necesități pot fi satisfăcute de mediu și ce resurse poate obține omul de la el.

- Completează această listă cu părerile proprii.
- Compară lista ta cu lista vecinului / vecinei de bancă și discutați despre ele.

DICȚIONAR

Resursele — 1. Rezerve de ceva ce pot fi utilizate în caz de necesitate. 2. Mijloace, surse, posibilități pe care le putem utiliza în caz de necesitate.

Consumatorul — o persoană fizică care cumpără, comandă, utilizează, are intenția de a achiziționa sau comanda produse pentru necesitățile personale, care nu sunt direct legate de propriul loc de muncă sau afacere.

Amintește-ți basmele despre vrăjitori și zâne bune care îndeplinesc toate dorințele personajelor principale. În viața de zi cu zi, totul este invers: ne confruntăm în mod constant cu restricții și limitări — lipsă de timp, bani și bunuri. Modalitatea de satisfacere a necesităților este producția diverselor bunuri și servicii, bazată pe utilizarea anumitor resurse. De fapt, epuizarea și limitarea resurselor, în special a celor naturale, este cea mai importantă problemă cu care se confruntă umanitatea. Mai ales acum, când pe planeta noastră trăiesc 8 miliarde de oameni, iar unii oameni de știință sunt deja îngrijorați de suprapopulare. Prin urmare, în condițiile limitării resurselor, fiecare individ sau societate trebuie să facă o alegere optimă. Acest lucru va contribui la o utilizare rațională a resurselor naturale, adică una care să asigure economisirea și conservarea acestora.

Danilo

Deci, rezultă că fiecare persoană trebuie să fie conștientă de necesitățile sale pe care le poate satisface și de cele pe care nu le poate satisface, pentru a nu consuma resurse inutile.

Lilia

Da, fiecare persoană trebuie să facă o alegere destul de dificilă între dorințe și necesități reale și să contribuie la dezvoltarea durabilă.

Danilo

Și care dezvoltare este numită durabilă?

Lilia

Dezvoltarea durabilă este un termen utilizat pentru a descrie dezvoltarea stabilă și echilibrată a unei societăți prin utilizarea rațională a resurselor naturale. Este, de asemenea, dezvoltarea personalității în armonie cu societatea și natura.

Danilo

Dacă voi utiliza apa de la robinet în mod econom, acest lucru va contribui la dezvoltarea durabilă?

Lilia

Da, desigur. Aceasta va contribui la economisirea și utilizarea rațională a resurselor naturale și, implicit, la dezvoltarea durabilă a omenirii. În țara noastră, utilizarea economică a apei dulci este o necesitate urgentă în general, deoarece facem parte din țările cu resurse de apă limitate în lume.

Danilo

Uau! Și de ce asta? Avem atât de multe râuri, lacuri și mări!

Lilia

Din păcate, enciclopedia menționează că nivelul de asigurare a necesităților Ucrainei în resursele de apă este insuficient. Și cu schimbările climatice, poluarea apelor și apelor subterane cauzate de război și deșeurile industriale, această situație va continua să se înrăutățească.

Danilo

lată așa! Nu știam că totul este atât de serios. Credeam că economisirea apei ne va ajuta doar să economisim puțin din bugetul familiei noastre, dar se pare că trebuie să ne gândim și să îngrijim nu doar de noi înșine, ci și de întreaga noastră țară!

INTERESANT

Fiecare dintre noi utilizează o cantitate diferită de apă. O parte din populație încearcă să economisească metri cubi, în timp ce alții folosesc apă în mod constant și fără justificare. De exemplu, conform statisticilor generale ale Serviciului de apă din Șepetivka, regiunea Hmelnițk, în medie, un locuitor al acestui oraș utilizează între 2000 și 6000 de litri de apă pe lună. Interesant este că doar 4% din această cantitate este utilizată pentru băut și gătit. Restul este folosit pentru spălarea rufelor, a vaselor, pentru băi, proceduri de igienă și toaletă etc.

2

Răspunde la întrebări:

- ▶ Ai mai reflectat înainte, despre cum să economisești la cheltuielile de utilități și să economisești din bugetul familial?
- ▶ Cum crezi, cine poate fi considerat un consumator responsabil?

RECOMENDĂRI UTILE

Cum să economisiți apa: sfaturi utile

1. Împreună cu adulții, verifică toată instalația sanitară pentru a te asigura că funcționează corect. Repară sau înlocuiește orice deteriorare dacă este necesar. Amintește-ți că dacă WC-ul picură, se pierd aproape 72.000 de litri de apă pe an. Dacă un robinet picură, se scurge aproximativ 24 de litri de apă pe zi. Dacă robinetul curge, se pierd până la 200 de litri de apă pe zi sau aproximativ 6000 de litri pe lună.
2. În măsura posibilităților, achiziționează echipamente sanitare economice, cum ar fi un WC cu două moduri de descărcare. Acest lucru te ajută să economisești aproximativ 15 litri de apă pe zi pentru o familie de trei persoane.
3. Preferă dușul în loc de baie. În timpul unui duș de 5 minute, vei utiliza maximum 100 de litri de apă, în timp ce o baie consumă de două ori mai mult. Există și capete de duș economice disponibile, care dispensează apa în mod eficient.
4. Încearcă să faci duș timp de un-două minute. De exemplu, pune-ți muzică pentru 3 minute și fă duș până la încheierea ei. În decursul unei luni, vei economisi până la 500 de litri.
5. Închide robinetul, când îți periezi dinții. Pentru a clăti gura, ia o cană de apă. Astfel, vei putea economisi până la 40 de litri de apă — aproximativ cât se duce în canalizare prin robinetul deschis timp de 3 minute.
6. Când speli vasele manual, oprește apa. Deschide robinetul, doar după ce-ai săpunat toate vasele sau spală tot vasul cu un jet de apă redus.
7. Pentru a spăla legumele și fructele, folosește un vas. Această metodă permite curățarea eficientă a fructelor de murdărie și necesită aproximativ 3 litri de apă, în timp ce spălăm sub robinet cu jet, se consumă în jur de 10-15 litri pe minut.

3

Lucrează în grup cu colegii de clasă. Calculați costul apei consumate și pierderile financiare în cazul unei utilizări neeconomice a acesteia (costurile apei și pierderile din bugetul familiei pentru completarea tabelului se calculează pe o perioadă de o lună — 30 de zile). Utilizați fișele de instrucțiuni pentru grupe, folosind codul QR.

<http://vse.ee/bpqq>

Costul apei în anumite localități din Ucraina poate fi obținut folosind codul QR.

<http://vse.ee/bqdn>

- Efectuați calculele economisirii apei și a costurilor, luând în considerare prețul unui metru cub de apă — 47 de grivne și 54 de copeici, în orașul Șepetivca, regiunea Hmelnițk, sau utilizați datele furnizate de Serviciul de apă local. Vă reamintim: 1 metru cub — 1000 de litri.

- Introduceți rezultatele calculului în tabelul „Economisirea apei în cifre.”
- În baza rezultatelor calculului, deduceți concluzii.
- Alegeți un coleg / colegă care va prezenta cifrele obținute în urma calculului pe un timp de 3-5 minute.
- Notează datele de calcul pe tablă. Discutați rezultatele împreună. Deduceți o concluzie.
- Realizați astfel de calcule pentru propriul buget. Rezultatele obținute vă vor permite să vedeți, cum poate fi regimul de economisire în familie, în cazul respectării regulilor de utilizare a apei.

Economisirea apei în cifre

Nr.	Metoda de economisire	Înainte de a utiliza modul de economisire	După utilizarea modului de economisire	Economia bugetului (grn/lună)
1	Montarea contorului de apă	350 l pe zi	150 л pe zi	
2	Toaletă funcțională			
3				
	În total			

Danilo

Nu știu cum pentru voi, prieteni, dar eu am obosit de astfel de calcule. Cu toate acestea, acum știu, cât și cum putem economisi bani și, în plus, să aducem o contribuție personală pentru dezvoltarea durabilă a umanității! Voi povesti tuturor prietenilor mei.

Bogdan

Da, este o acțiune benefică. Toți consumăm apă, deci fiecare persoană poartă responsabilitatea pentru păstrarea acesteia. Chiar și mici modificări în obiceiurile noastre zilnice, pot contribui la economisirea semnificativă a apei.

Xenia

Salut, prieteni! Bogdan, Lilia, am vrut să vă întreb. Recent, în Kiev au apărut aceste cutii ciudate pentru ca oamenii să poată separa și arunca hainele vechi acolo în timpul sortării deșeurilor. La ce sunt bune? Ce fac cu ele?

Maricica

Bună. Și eu am o întrebare: ați auzit ceva despre moda ecologică?

4 Răspunde la întrebări:

- ▶ Ce părere ai, merită să se ofere o șansă obiectelor personale, pentru o viață ulterioară?
- ▶ Cum crezi că ar trebui să schimbăm cultura consumului în lume?

INTERESANT

Schimbarea climatică nu mai este doar o problemă a oamenilor de știință — este o problemă pentru fiecare dintre noi. De exemplu, industria textilă este responsabilă pentru 8-10% din gazele cu efect de seră din lume. Această industrie în sine cauzează 20% din poluarea globală a apei. Cu toate acestea, oamenii cumpără acum de 400% mai multă îmbrăcăminte, decât la începutul anilor 2000. Ca urmare, în fiecare secundă, sunt arse cantități uriașe de haine, aruncate de consumatori. Astfel, producția, consumul și eliminarea hainelor, au un impact semnificativ asupra naturii.

În trecut era la modă să ai multe perechi de încălțăminte și haine, dar acum este în trend să ai grijă de mediul înconjurător și de viitorul tău pe planeta noastră. Oamenii, eco-conștienți, încearcă

să cumpere haine de calitate pentru garderoba de bază care să reziste mult timp și să se poată combina ușor între ele. De aceea, devin din ce în ce mai populare țesăturile ecologice (fabricate din materiale naturale) și consumul responsabil (modă conștientă, reciclare, utilizarea hainelor second-hand).

Astăzi, mulți reprezentanți ai industriei modei, branduri cunoscute de îmbrăcăminte, implementează astfel de inițiative. De exemplu, Adidas și Patagonia produc încălțăminte și îmbrăcăminte din poliester, obținut prin reciclarea sticlelor de plastic, H&M și IKEA investesc în tehnologia de transformare a rumegușului în țesături, H&M deschide magazine second-hand etc. În Ucraina, numărul brandurilor ucrainene care creează îmbrăcăminte ecologică, de calitate și stilată este în creștere. De exemplu, Remade și Potrib produc accesorii și îmbrăcăminte utile, utilizând articole de piele vechi, resturi de la întreprinderile textile și haine vechi. Brandurile Slow.ly și 3,14 BAN utilizează reziduurile din producția de echipamente turistice, parașute, bannere etc.

5 Descifrează rebusul (în limba ucraineană).

DICȚIONAR

Reciclarea (recycling din engl. — prelucrare) este un proces prin care se gestionează deșeurile în scopul obținerii de noi materii prime sau materiale și ulterior utilizării acestora în producție, în gospodărie și în alte domenii.

Upcycling (upcycling din engl. — „utilizarea secundară”, „a doua viață” a lucrurilor) este un proces creativ, prin care se produc obiecte noi din cele vechi sau din materiale reciclate. Metoda upcycling implică diverse direcții și tehnici la modă, precum creația manuală (hand-made), care include arta plastică, patchwork, kinusaygu, boroși altele.

6 Citește textul și răspunde la întrebări.

Tricourile sunt considerate poate cea mai răspândită îmbrăcăminte din lume. În prezent, lumea tricourilor este atât de diversă și vastă, încât este greu de crezut că acum o sută de ani oamenii trăiau fără ele. De exemplu, 62% dintre locuitorii SUA au peste 10 tricouri în garderoba lor. La nivelul țării, aceasta înseamnă aproximativ 1,5 miliarde de tricouri. Ciclul de viață al unui „t-shirt” (tricou), începe în ferme mari din SUA, China, India și Pakistan. Aceste țări sunt lideri în producția de bumbac — materia primă din care sunt confecționate tricourile. Acolo, bumbacul este recoltat cu ajutorul echipamentelor speciale, este separat de semințe și apoi comprimat în „baloturi” standard de aproximativ 225 kg. Pentru a crește aceste bile pufoase de bumbac alb, este nevoie de foarte multă apă și pesticide. Aceasta face nu doar bumbacul toxic, ci și mediul înconjurător. În total, plantațiile de bumbac din întreaga lume ocupă aproape 30 de milioane de hectare, echivalentul teritoriului Italiei, împreună cu insulele sale adiacente.

- ▶ Câte tricouri ai în garderoba ta?
- ▶ Câtă apă este necesară pentru producția lor? (1 tricou = 2500 litri de apă).
- ▶ Ce părere ai despre ideea unui consum responsabil de îmbrăcăminte și ce poți face în privința asta?

Xenia

Mi se pare că încep să înțeleg, cât de importantă este poziția personală a fiecăruia în ceea ce privește utilizarea resurselor naturale. Ar trebui să reexaminez garderoba mea personală și să văd, în ce măsură corespunde cerințelor modei ecologice.

Maricica

Este interesant să aflu cum trebuie să fie. Știu că există simboluri informative, plasate pe ambalajele produselor — simboluri ecologice. Probabil, trebuie să studiez cu atenție etichetele produselor pe care intenționezi să le cumperi.

Lilia

Da, sunt de acord cu voi, fetelor! Hai să ne gândim împreună ce putem face, pentru a nu arunca lucrurile vechi, ci să le oferim o a doua viață.

7 Lucrează în grupe cu colegii / colegele de clasă.

- Faceți o bancă de idei, privind modul în care puteți oferi o nouă viață sau o utilizare alternativă pentru obiectele casnice personale, în scopul reducerii volumului de deșeuri și utilizării raționale a resurselor.
- Grupați ideile, în funcție de similitudine și discutați împreună posibilitatea realizării lor.
- Oferiți recomandările semenilor voștri.

RECOMANDĂRI UTILE

Există diferite modalități de upcycling pe care le putem folosi în diverse situații de viață. De exemplu, actualizarea garderobei. Cum să faci asta? Fiecare poate propune noi utilizări pentru propriile lucruri, pentru a reduce presiunea asupra mediului înconjurător și pentru a promova utilizarea rațională a resurselor naturale. Poți face următoarele:

- schimb de articole (articolele rămase: blugi — pentru cusut genți, tricouri — pentru a le transforma în fire de tricotat, accesorii de calitate — pentru noi proiecte textile);
- combinații creative ale articolelor (vestimentare existente în garderoba personală);
- refolosirea articolelor (modificarea lor în alt fel);
- cumpărarea articolelor de „mâna a doua”;
- achiziționarea de articole vestimentare noi, din atelierele mici sau de la meșteri particulari.

Danilo

Astăzi am realizat că starea mediului înconjurător depinde chiar și de obișnuințele noastre. Cred că în timpul războiului, oamenii din țara noastră au devenit și mai conștienți din punct de vedere ecologic.

Sofica

Da, majoritatea dintre noi nu-și pot imagina cât de mult. În trecut, mă simțeam puțin timidă că port haine din magazine second-hand sau pe care ni le-au oferit voluntarii, dar acum sunt chiar mândră că le port. Am reușit să le prelungesc viața și am redus poluarea planetei noastre!

Xenia

Pe de altă parte, mulți oameni și-au curățat casele, au donat haine, vase și articole pentru copii care nu au fost utilizate și au fost păstrate ani de zile, uneori fără a fi necesare, la centrele pentru refugiați. Așadar, aceste obiecte n-au devenit deșeuri care poluează mediul înconjurător.

Sașco

Noi, de exemplu, am adunat toate materialele textile posibile pentru a le folosi la confecționarea plaselor de camuflaj și nu cumpărăm lucruri inutile, ci donăm acești bani pentru proiecte de voluntariat.

Maricica

Și eu am o mulțime de idei despre cum pot reface hainele vechi și să le transform într-o mulțime de haine noi! Poate că în viitor, voi deveni și eu fondatoarea unei mărci ecologice din țara noastră.

Lilea

Prieteni, sunteți incredibili! Cred că putem deduce concluzii, privind regulile de conduită ale unui consumator responsabil.

7

Lucrează în grupă cu colegii / colegele de clasă.

- Realizați un colaj „Reguli de comportament ale unui consumator responsabil”.
- Prezentați lucrările voastre.
- Notați cele comune și speciale în colajele prezentate.
- Discutați rezultatele lucrării într-un cerc.

• REZUMĂM ÎMPREUNĂ •

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

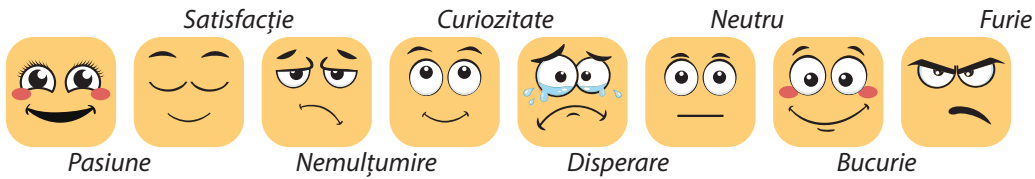
Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale personajelor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Suntem bucuroși să ne revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 13. Antreprenoriatul și inițiativa ca resursă pentru dezvoltarea propriei bunăstări și a comunei

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei defini ce înseamnă o „persoană antreprenorială”;
- vei reflecta asupra bugetului familial și personal;
- vei discuta despre semnificația proverbului „Unde te-ai născut, acolo ești de folos”;
- vei afla ce valori poți crea pentru tine și pentru alții.

Amintește-ți ce știi deja despre această temă?

De ce așteptări ai, anume de la această lecție?

Xenia

Salut, prieteni! Cum sunteți? Data trecută, Marichka a spus că vrea să devină în viitor fondatoarea propriului brand ecologic de îmbrăcăminte la modă. Și eu am început să mă gândesc la ce vreau să devin în viitor. Înainte, mi se părea atractivă meseria de antrenor sportiv, dar acum nu mai sunt sigură de asta.

Slavco

Și eu, în viitor vreau să devin antreprenor — să deschid propriul meu atelier auto. Vă amintiți că v-am spus deja despre asta în clasa a 5-a, când vorbeam despre punctele mele forte și viitoarele profesii? Acum însă, mă gândesc chiar să deschid o agenție de design. Totuși, nu sunt sigur dacă am suficiente cunoștințe — cum să încep o afacere proprie și să o conduc cu succes. Până acum, la școală, n-am învățat despre asta.

Sașco

Eu cred că nu toți trebuie să fie antreprenori, dar dezvoltarea abilităților lor — inițiativă, ingeniozitate practică, capacitatea de a acționa activ și de a vedea anumite oportunități este necesară pentru fiecare. Pe scurt, acest lucru se numește spirit antreprenorial, și este o abilitate foarte utilă pentru viață.

Slavco

*Interesant! Eu credeam că **antreprenoriatul** și **antreprenorul** sunt același lucru. Și că doar antreprenorii trebuie să fie inovativi.*

Sofica

Îl susțin pe Sasha! Competențele pe care le dobândim în materia noastră și în altele, pot ajuta la dezvoltarea creativității, observației, autoconștientizării, autoeficienței, perseverenței, educației financiare, gândirii etice și critice, abilităților de planificare, colaborării cu alți oameni și multe altele. Și toate acestea sunt legate de spiritul antreprenorial. Acesta este extrem de important pentru fiecare persoană în lumea noastră în continuă schimbare, indiferent de calea pe care o alege în viața sa.

Sașco

Să ne familiarizăm mai îndeaproape cu antreprenoriatul și cu modul în care acesta poate deveni o resursă pentru dezvoltarea propriei bunăstări și a comunității.

1 Amintește-ți de o situație, în care ai reușit să obții succes. Ce emoții și sentimente ai avut în acel moment?

2 Analizează lista de trăsături ale personalității. Reflectă și selectează acele trăsături care te ajută să ai succes în diferite situații de viață.

Activitate	Aventurism	Entuziasm	Putere	Aprecieri
Sensibilitate	Adaptabilitate	Bucurie de viață	Observare	Noblete
Echilibru	Înțelepciune	Certitudine	Eficiență	Loialitate
Demnitate	Optimism	Curaj	Onestitate	Rezistență
Diligență	Deschidere	Putere	Spiritualitate	Disciplinat

Flexibilitate	Linște	Atitudine pozitivă	Creativitate	Implicare
Experiență	Responsabilitate	Relaxare	Cordialitate	Interes
Maturitate	Devotament	Adevăr	Tactic	Răbdare
Practicitate	Inspirație	Aroganță	Atenție	Determinare
Intelectualitate	Energie	Performanță	Certitudine	Organizare
Eficacitate	Intransigență	Ingeniozitate	Conștiințiozitate	Inițiativă
Curaj	Reflecție	Implicare	Putere	Libertate
Gelozie	Previziune	Concentrație	Credulitate	Agilitate
Determinare	Curaj	Prudență	Rigiditate	Lider

3 Citește textul despre faimosul artist Walt Disney. Răspunde la întrebări.

Istoria despre succesul lui Walt Disney

Când Walt Disney locuia în Kansas, visa să devină artist.

Walt și-a trimis desenele sale la ziarul „Kansas City Star” în speranța, de a obține un loc de muncă. Însă, a primit un răspuns că desenele sunt pur și simplu neinspirate. El a fost foarte dezamăgit, dar nu s-a dat bătut. Garajul

tatălui său a devenit studioul pentru el. Și tocmai în acest garaj murdar a găsit ideea care i-a adus ulterior milioane de dolari și i-a dat un impuls carierei sale. Odată, a văzut un șoarece pe podea, care alerga și se juca. Walt a fost încântat de el și i-a adus câteva bucățele de pâine. Așa au coexistat împreună. După un timp, Walt s-a mutat în Hollywood și a început să contureze baza viitorului său film. Întâmplător, el își aminti de șoarecele din garaj. Și contururile desenului șoarecelui s-au așezat pe hârtie. Și acesta a fost Mickey Mouse.

Dar, singur Walt Disney n-a desenat și nici n-a scris scenariul sau muzică pentru filmele sale. El avea 134 de angajați pentru asta, printre care și un animator de origine ucraineană — Bill (Vladimir) Titla.

Unde-și petrecea el timpul? Căuta idei și scenariile pentru filme. Pentru a face ca personajele să fie credibile, Walt Disney mergea în fiecare săptămână la grădina zoologică și observa animalele, chiar și le asculta. De exemplu, vocea șoarecelui în desenele animate cu Mickey Mouse era dublată chiar de către Walt. Odată ce găsea scenariul potrivit, discuta imediat cu cei 20 de scenariști ai săi, și chiar dacă nu erau de acord cu anumite întorsături ale poveștii, încerca să-i convingă sau să insiste pe propria sa viziune. Filmul despre Mickey Mouse a fost filmat în 90 de zile, după care a avut un succes uimitor la public. Walt Disney credea că succesul vine doar atunci, când iubești ceea ce faci. Niciodată nu făcea ceva doar pentru bani. Sursa sa de inspirație era însăși munca și faptul că ea îi aducea bucurie nu doar lui, ci și altor oameni.

- ▶ Ce trăsături l-au ajutat pe artist să devină de succes?
- ▶ Putem spune că Walt Disney a fost o persoană antreprenorială?
- ▶ Credeți ca la începutul vieții sale Walt Disney era un antreprenor, iar apoi o persoană antreprenorială, sau invers?
- ▶ Ce cunoștințe și abilități sunt necesare unei persoane antreprenoriale?

4 Verifică lista de trăsături personale din sarcina 2. Marchează trăsăturile, cele pe care le deținea Walt Disney (sarcina 3). Compară lista trăsăturilor personale cu cele ale lui Walt Disney. Câte puncte coincid? Reflectă, ce alte calități dorești să-ți dezvolți.

5 Găsește o definiție pentru bani, ce sunt banii? Reflectă asupra următoarelor întrebări:

- ▶ Ce face banii să fie valoroși?
- ▶ Sunt oare banii cea mai mare valoare în viața unei persoane?
- ▶ Ce poți face, având o anumită sumă de bani?

Fiecare persoană și fiecare familie are venituri și cheltuieli. Pentru ca cheltuielile să fie în concordanță cu veniturile și să mai rămână și pentru economii, este necesar să-ți planifici bugetul. Bugetul este un plan al veniturilor și cheltuielilor cu indicarea intervalului de timp. De ce merită să întocmești un buget?

- Pentru a controla cheltuielile tale.
- Pentru a înțelege pentru ce cheltui.
- Pentru a economisi pentru viitor
- Pentru a avea o siguranță financiară.

Pentru planificarea bugetului este necesar:

1. Stabiliți scopul (să cumpărați, să economisiți, să călătoriți etc.).
2. Elaborați o listă a surselor de venit.
3. Elaborați o listă a cheltuielilor.
4. Sincronizați cheltuielile, veniturile și limitele de timp, pentru a atinge scopul.

6 Citește.

Acesta este Maxim. El este specialist în domeniul IT care abia a început cariera în Ucraina.

El dorește foarte mult să-și cumpere un smartphon nou. El știe că economiștii de vază sugerează economisirea a 20% din venit, pentru a avea resurse pentru achiziții dorite sau călătorii.

- Împreună cu colegii și colegele de clasă, examinați tabelul cheltuielilor sale prezentat mai jos.
- ✓
- Discutați în grupuri întrebările.
 - ▶ Cât costă un smartphon nou?
 - ▶ Câți bani trebuie să economisești, pentru a-l cumpăra?
 - ▶ Cât timp trebuie să economisești?
 - ▶ Ce-ar trebui să facă Maxim, pentru a-și achiziționa mai repede noul smartphon?
- Prezentați realizările grupului în general.

Profit	30 000 gr.	<i>Profitul este salariul obținut după plata taxelor</i>
Cheltuieli:		
locuință	10 000 gr.	<i>Cheltuielile de trai – închirierea apartamentului și serviciile publice</i>
mâncare	8000 gr.	<i>Pentru mâncare – produse alimentare</i>
produse nealimentare	1500 gr.	<i>Articole nealimentare – articole de igienă, îmbrăcăminte, încălțăminte, articole de uz casnic etc.</i>
călătorie	2000 gr.	<i>Transport public sau mașină privată</i>
sport	2500 gr.	<i>Sport și cheltuieli pentru sănătate</i>
distracții	2000 gr.	<i>Hobby-uri sau divertisment</i>
învățământ	1000 gr.	<i>Autoeducație, dezvoltare profesională</i>
caritate	1000 gr.	<i>Contribuții caritabile</i>
Rest	2000 gr.	<i>Posibile economii</i>

7 Răspunde la întrebări.

- ▶ Ce surse de venit ai? De exemplu, bani primiți de ziua ta de naștere, economii din banii de buzunar, etc.
- ▶ Ce alte surse de venit pot apărea în viitor pentru tine?
- ▶ De ce depinde apariția unor noi surse de venit?

8

A urmări propriul buget și a economisi este o abilitate foarte utilă. Una dintre modalitățile cele mai simple este să calculezi veniturile și cheltuielile săptămânale sau lunare. Discută acasă cu părinții și completează formularul de planificare a bugetului familial pe săptămână. Ai putea contribui la bugetul familiei? Cum exact? Dacă nu, de ce?

BUGETUL FAMILIEI

Veniturile			
Care este venitul săptămânal al familiei tale?			
Cheltuieli			
Data	Cheltuielile	Suma	Restul

Maricica

Atâtea postări pe rețelele de socializare despre cum cetățeni grijulii se ajută reciproc în momente de necaz! Și semenii noștri organizează diverse acțiuni și măsuri pentru a colecta tot ce este necesar.

Xenia

Cu siguranță! La școala noastră, elevii mai mari au copt personal gustări și le-au vândut la târgul de caritate, iar cu banii adunați au cumpărat articole de papetărie pentru colegii lor refugiați. Bunica mea a lăudat foarte mult ideea lor și a spus: „Unde te-ai născut, acolo ești de folos!”. Dar nu prea am înțeles acest proverb.

Slavco

Am auzit și eu acest proverb! Mi se pare că se referă la faptul că nu merită să călătorești departe în căutarea a ceea ce ai putea face util, să cauți fericirea în alte părți și pe meleaguri străine.

Slavco

E bine să privești în jurul tău și să înțelegi de ce este nevoie și cum îți poți construi viața în comuna ta astfel, încât să te realizezi. Încă de la o vârstă fragedă, te familiarizezi cu meleagul tău natal, cunoști și simți nevoile lui, studiezi resursele și posibilitățile sale, așadar, cine ar putea contribui mai bine la dezvoltarea satului sau orașului tău natal, decât tine?

Lilia

De acord, Slavko! Tatăl meu spune și el că fiecare persoană are experiență care este necesară comunei mari sau mici. De exemplu, un bun gospodar poate înființa o întreprindere în comuna sa, care va crea locuri noi de muncă, va oferi oportunități pentru atragerea investițiilor și va aduce venituri în bugetul comunei. În plus, el cunoaște particularitățile meleagului său și poate folosi pe deplin potențialul lui.

Bogdan

Și, mie mi se pare că este vorba despre faptul, că fiecare dintre noi poate satisface nu doar propriile necesități, dar poate crea valori pentru ceilalți, ajutându-i pe oamenii din orașul sau satul său și să fie de folos în comună.

DICTIONAR

Antreprenoriatul este atunci, când vezi și folosești oportunități sau generezi idei și le transformi în valori pentru ceilalți. Valoarea creată în acest fel poate fi de natură financiară, culturală sau socială.

- 9 Citește textul despre domnul Alexei și recitește textul despre antreprenori (p. 107). Răspunde la întrebări.

Domnul Alexei a trăit toată viața într-un mic oraș din regiunea Transcarpatia, unde a lucrat într-o secție de poliție. Când a devenit pensionar, s-a gândit cu ce-ar putea să se ocupe, pentru a fi de folos atât lui, cât și oamenilor din jur. A avut ideea să producă cașcaval acasă. A cumpărat o mică instalație de prelucrare a laptelui de 20 litri și a pus-o în bucătărie. Cumpăra lapte de la o gospodărie locală și, după prelucrare, obținea două bucăți de cașcaval. La început, îi servea doar pe prietenii și cunoscuții săi, apoi a publicat informații pe internet că în prezent, în CTU există o fabrică proprie de brânzeturi și că pot cumpăra cașcaval de calitate, produs aici. Vestea bună s-a

răspândit, cererea a crescut. Primarul i-a oferit să-i închirieze în oraș cu o grivă pe an, pentru a dezvolta afacerea proprie — o fabrică de brânzeturi. A apărut o oportunitate de a prelucra 500 de litri de lapte odată și de a crea noi locuri de muncă. Menținând o calitate înaltă, angajații au început să diversifice sortimentul de brânzeturi, adăugând diverse legume, condimente, colorându-le cu coloranți naturali în diferite culori și dând produselor lor nume locale interesante, au propus excursii în fabrică și degustări. Aceasta a făcut ca brânzeturile lor să fie atât de distincte față de celelalte, încât oamenii au început să le cumpere ca suveniruri locale. În doi ani, fabrica de brânzeturi a devenit o afacere foarte cunoscută și de succes.

- ▶ Ce trăsături de antreprenoriat ai observat la eroii acestor istorii?
- ▶ Ce valoare au creat antreprenorii pentru ceilalți?
- ▶ Cum a ajutat activitatea lor comuna?
- ▶ De ce, după părerea ta, crezi că afacerea lor a devenit de succes?

10 Ce valoare/ ce valori poți crea pentru tine și pentru alții?

- Împreună cu colegii / colegele de clasă, alcătuiți o listă.

- Alegeți una dintre idei și alcătuiți un plan detaliat de idei, pentru realizarea ei.
- Pe baza întrebărilor, pregătiți o mini-prezentare și discutați-o cu colegii / colegele de clasă.
- Prezentați ideile voastre comune colegilor de clasă.

Întrebări pentru prezentare:

- ▶ Ce putem face?
- ▶ Pentru cine?
- ▶ De ce avem nevoie, pentru ca ideea să fie pusă în practică?
- ▶ De cât timp avem nevoie?
- ▶ De câți bani sau alte resurse avem nevoie?

REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forzațul) în ce dispoziție închei lecția.

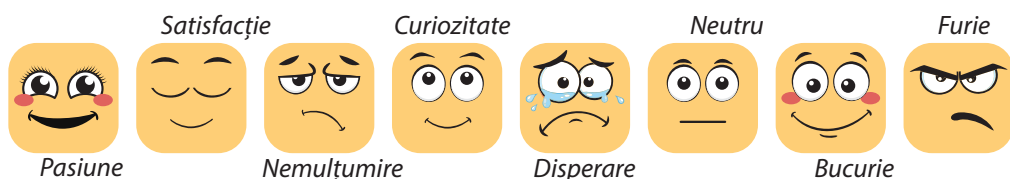
Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forzațul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

Salut! Suntem bucuroși să ne revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Tema 14. Cum pot ajuta alte persoane și să fiu util/ utilă în comună?

AȘTEPTĂRI

În timpul întâlnirii noastre, tu:

- vei afla diferența dintre „clacă” (toloacă) și voluntariat;
- vei reflecta asupra faptului cine și cum ajută alte persoane;
- vei identifica în ce fel poți fi util/utilă în comună.

Amintește-ți ce știi deja despre această temă?

Ce așteptări ai, anume, de la această lecție?

Sofica

Salut, prieteni! Astăzi, pare că continuăm tema despre valorile pe care le putem crea pentru noi și pentru ceilalți în comună. Ce proiecte ați propus la lecția precedentă?

Lilia

Am propus să pregătim un traseu turistic interesant, pentru refugiații care au venit la noi, cu scopul de a le face cunoștință cu orașul meu natal. Apoi, să organizez excursii pentru ei.

Sofica

Aceste excursii vor fi gratuite? Adică, este un proiect de voluntariat?

Lilia

Gratuite. Oh, de ce voluntariat? Voluntarii ajută, doar ajută armata ucraineană, nu-i așa?

Sofica

Dacă ai propus să faci o anumită valoare pentru alții sau pur și simplu să faci o faptă bună pentru oamenii necunoscuți și o faci fără să primești plată pentru munca ta, atunci aceasta este voluntariat.

Sașco

Și noi intenționăm să organizăm un târg de caritate, unde vom vinde diverse suveniruri realizate de noi înșine și produse locale delicioase pregătite de părinții noștri. Banii pe care-i vom aduna, vor fi donați familiei colegului nostru de clasă. Au avut un incendiu în casă și acum au nevoie de ajutor. În plus, familiile noastre au convenit să se adune într-o sâmbătă și să ajute vecinii în reconstrucția casei lor.

Sofica

Ce interesant! Sașco, deci, organizați o **clacă (toloca)**! Aici, în Polonia, o numesc „tloka”, iar rudele mele de origine greacă, o numesc „talaha”. Neapărat să faci un reportaj despre asta, iar eu îl voi posta pe internet.

Lilia

Oh, și eu am auzit despre „toloca”, în limba română se numește „clacă”, iar în bulgară „medjia”.

Danilo

Și ce este **claca (toloka)** și cum se deosebește de voluntariat?

1 Răspunde la întrebări.

- ▶ Știi ceva despre ajutorul reciproc între vecini? În ce situații și când se poate oferi?
- ▶ Cum se numește în cultura ta sau în regiunea ta?
- ▶ Cum singur / singură cândva, ai agutat vecinii?

INTERESANT

Claca „toloca” este o formă de ajutor reciproc colectiv al membrilor comunei sau vecinilor, oferit ca un act de generozitate sau gratuit. Era cunoscută și sub denumirea de „comunitate de o zi”, deoarece ajutorii — „clăcașii” (tolocenii), veneau doar pentru o zi. Claca începea cu invitarea localnicilor, de a oferi ajutor în construirea unei case, recoltarea recoltei, transportul lemnului, prelucrarea materiilor prime (în, lână, porumb, floarea-soarelui etc.), și alte tipuri de muncă. Dacă „toloka”, claca era organizată pentru a ajuta persoane afectate de incendii, văduve sau persoane bolnave, se considera că este păcat să nu ajuți și ospățul nu era obligatoriu. Vecinii răspundeau cu bucurie la invitație, înțelegând că și ei ar putea avea nevoie de ajutor într-un moment dat. După

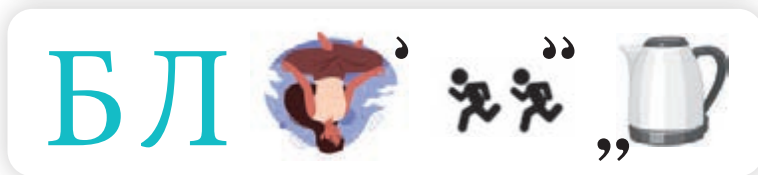
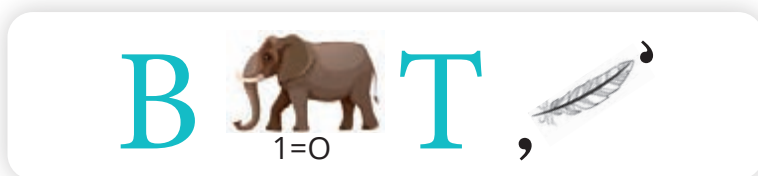
ce terminau lucrul, gospodarul, de obicei, obișnuia să-i servească pe oaspeți. Apoi, clăcașii singuri organizau jocuri, dansuri și călărit pe cai. Gospodarul trebuia să servească personal oaspeții și să fie amabil chiar și cu oamenii al căror muncă nu-i plăcea.

- 2** Reflectă, dacă este posibilă o clacă (toloka) în zilele noastre într-un bloc din oraș sau într-un sat. Reflectă și spune ce ajutor ai putea oferi tu însuși / însăși sau împreună cu părinții tăi sau cu persoanele care îi înlocuiesc, vecinilor tăi, de exemplu, unei mame cu un copil mic; unei familii care face reparații; unei persoane singure și bolnave; unei bunici care nu poate ieși singură din casă.
- 3** Unește părțile din proverbe și zicători despre ajutor din diferite părți ale lumii. Expune-ți părerea, cum le înțelegeți.

1 Cel mai bun ajutor —	a cum ai alerga de pe munte
(<i>Ucrainesc</i>)
2 Fără o faptă bună	b se ajută pe sine. (<i>Japonez</i>)
3 Ajutorul reciproc și pe săraci	c deja e jumătate de povară.
(<i>German</i>)
4 La clacă e totul	d nici fânul nu-l cosești.
(<i>Ucrainesc</i>)
5 Povara bine ridicată —	e nu-ți va da ajutor nici
crediința. (<i>Grecesc</i>)
6 Fără clacă, nu poți construi
nici casă,	f flămândului plăcintă.
(<i>Ucrainesc</i>)
7 A lucra în echipă —	g este rapidă și la timp.
(<i>Arab</i>)
8 Din comunitate, pe ascuns —	h îi va face bogați.
(<i>Cinez</i>)
9 Cine ajută pe alții —	i rapid.
(<i>Crimean tătar</i>)

- 4 Descifrează rebusul. Ce înseamnă cuvintele-răspuns (în ucraineană).

- 5 Citește textul și răspunde la întrebări.

Știi că, conform Legii Ucrainei „Cu privire la activitatea de voluntariat”, ce se desfășoară în baza relațiilor familiale, prietenești sau între vecini nu sunt considerate voluntariat? Ce este de fapt voluntariatul și cine sunt voluntarii?

În Ucraina există o veche tradiție a muncii sociale, a ajutorului reciproc și a grijii față de aproapele. Persoanele care lucrau în acest domeniu erau numite activiști sociali, filantropi, voluntari etc., iar de la sfârșitul secolului al XX-lea, voluntari.

Voluntariatul este una dintre formele de caritate, în care pot participa adulți și copii, indiferent de religia lor, caracteristicile fizice, situația socială, materială etc. Prin voluntariat, putem dezvolta și întări coeziunea socială, grija față de alții, responsabilitatea socială, învățarea și dezvoltarea personală. Voluntariatul poate uni societatea și rezolva problemele ei.

Potrivit unor estimări, peste 100 de milioane de oameni participă în fiecare an la activități de voluntariat în întreaga lume, iar în multe țări contribuie semnificativ la dezvoltarea economică. Din 1985, în fiecare an, la nivel mondial, pe 5 decembrie, este sărbătorită Ziua internațională a voluntarilor.

În Ucraina, activitatea de voluntariat s-a răspândit, în special, începând cu anul 2014. Voluntarii ucraineni oferă asistență militarilor, persoanelor strămutate intern, persoanelor cu dizabilități, se implică în activități educaționale, organizarea timpului liber, protecția socială și juridică a celor nevoiași și în alte activități diverse. Pentru aceasta, ei adună fonduri, oferă diverse servicii în timpul lor liber, lucrează

gratuit etc. Există și voluntariat online, cum ar fi contribuția la îmbogățirea ghidului online — wikipedia.

Alătură-te, împreună cu familia ta, mișcării de voluntariat din Ucraina!

- ▶ Prin ce claca (toloka) se deosebește de voluntariat.
- ▶ Ai tu sau familia ta experiență în activități de voluntariat?
- ▶ Ai dorința de a deveni voluntar în viitor? Ce anume ai dori să faci și de ce?

6

Astăzi auzim adesea despre contribuția voluntarilor la activitățile comunelor și asistența oferită țării în vremuri dificile. Ei își dedică timpul și energia pentru a rezolva problemele comunei. De ce crezi că oamenii devin voluntari? Alege cele trei motive pe care le consideri cele mai importante și împărtășește-ți gândurile cu colegii și colegele de clasă. Dacă dorești, poți completa singur / singură lista de posibile motive. Ce-ai spune unui prieten sau a unei prietene, pentru a-l convinge, a o convinge să devină voluntar / voluntară?

- Pentru a arăta bine în fața prietenilor.
- Pentru a ajuta comunitatea locală.
- Pentru a câștiga bani.
- Pentru a te simți parte a unei echipe.
- Pentru a se ocupa cu ceva în timpul liber.
- Pentru a avea un bun CV.
- Pentru a te pregăti pentru viitoarea profesie.

Sașco

Prieteni, astăzi am citit în rețea despre organizațiile de caritate care ajută la îmbunătățirea vieții altor oameni. Aceste organizații își desfășoară activitatea, strângând bani în diverse moduri. Acestea pot fi organizații internaționale sau ucrainene.

Bogdan

Salut, băieți. Și eu intenționez să vă povestesc o istorie despre un mecenat care sprijină tinerii bloggeri. El sponsorizează călătoriile lor în străinătate, pentru a filma videoclipuri despre ucrainenii talentați care au părăsit țara din cauza războiului.

Slavco

Salut! Am auzit și eu că acum sunt mulți filantropi doresc să ajute țara noastră, care trece prin vremuri foarte dificile. Aceștia organizează evenimente sportive, culturale, vânzări de obiecte etc. Cântăreți și cântărețe susțin concerte de caritate pentru a aduna fonduri pentru diverse necesități.

Sașco

V-ați gândit vreodată să creați propria organizație de caritate în viitor? Cum ați dori să ajutați?

Bogdan

Trebuie să ne gândim... Putem ajuta animalele, proteja mediul înconjurător sau susține alte persoane în situații dificile.

7 Dacă ai avea 5000 de grivne pentru scopuri caritabile, ce-ai alege? Poți adăuga propria ta variantă, dacă dorești. În caiet, scrie și argumentează două motive pentru care ai ales tocmai acest tip de caritate.

Protecția mediului înconjurător

Adăpost pentru cei fără domiciliu

Adăpost pentru animale

DICȚIONAR

Milostenia sau **caritatea** este acțiunea altruistă de a oferi ajutor celor care au nevoie.

Mecenatul este o persoană cu resurse financiare considerabile care ajută prin contribuții financiare dezvoltarea culturii, educației, științei și artei.

Milostenia este dorința de a ajuta pe oricine are nevoie. Aceasta implică, de exemplu, a hrăni pe cel flămând, a potoli setea celui însetat, de a ajuta celui bolnav etc., fără a aștepta o recompensă pentru asta. O persoană milostivă nu așteaptă să i se ceară ajutorul, ci oferă în mod activ ajutor celor aflați în situații dificile.

8 Descifrează rebusul (în limba ucraineană).

INTERESANT

Religiile lumii despre milostenie și bunăvoință

Milostenia este dorința activă de a ajuta pe oricine are nevoie de asta. În conformitate cu învățătura creștină, fiecare persoană are datoria de a întreprinde următoarele fapte de milostenie: de a hrăni pe cel flămând, a da de băut celui însetat, a îmbrăca pe cel gol, a vizita pe cel bolnav, a îngropa pe cel decedat. A oferi un sfat bun unei alte persoane este considerată o expresie de milostenie spirituală. Milostenia se bazează pe calități umane precum sensibilitatea, atenția, bunăvoința și este incompatibilă cu mândria, indiferența și brutalitatea.

În islam, la fel ca în alte religii din lume, perfecționarea morală continuă este datoria fiecărui musulman/musulmană. Potrivit învățăturii, Allah, care este milostiv și plin de compasiune, cere musulmanilor să manifeste aceleași calități. În Coran nu se vorbește doar despre empatie și compasiune față de cei aflați în situații dificile, ci și despre acordarea de ajutorul și sprijin real și dezinteresat. Toți musulmanii trebuie să plătească „zakeat” — milostenie sau impozit în beneficiul celor care au nevoie de ajutor.

La iudei, demult au existat norme etice cu privire la necesitatea compasiunii față de aproapele, de a-i oferi sprijin moral și material. Se consideră că generozitatea este unul dintre principiile fundamentale ale iudaismului. Vechiul Testament conține mai multe legi care prevăd o formă de impozit în beneficiul săracilor. În Talmud, bunăvoința este numită dreptate sau corectitudine: săracul are dreptul să primească, iar persoana înstărită trebuie să ofere. Cu toate acestea, nimeni nu este scutit de obligația de a fi milostiv: nici cel mai puternic dintre oameni, nici cel mai sărac.

9 Citește parabola și răspunde la întrebări.

Un bătrân mergea pe malul mării și întâmplător, a văzut un băiețel care ridica stelele de mare din nisip și le arunca în apă. Bătrânul s-a apropiat și l-a întrebat: „De ce le arunci în apă?” Băiatul, fără să înceteze, a răspuns: „Dacă rămân pe mal până dimineața, când va fi refluxul, vor muri.” — „Dar acesta e un lucru nechibzuit!”, a zis bătrânul. „Privește în jur! Aici sunt mii, pe litoral. Eforturile tale nu vor schimba nimic!”

Băiatul a ridicat încă o stea de mare, s-a gândit pentru o clipă, a aruncat-o în mare și a spus: „Pentru această stea, am schimbat totul acum.” Atunci și bătrânul a ridicat o stea și a aruncat-o în mare. Până seara, pe plajă erau o mulțime de oameni și fiecare arunca câte o stea în mare. Și când soarele a apus, n-a mai rămas nici o vietate neajutorată pe plajă.

- ▶ Ce emoții ți-a stârnit această parabolă?
- ▶ Ce ființe vii și oameni din jurul tău au cel mai mult nevoie de compasiunea și mila ta acum?
- ▶ Oare fiecare persoană este capabilă de un act de milostenie?

10 În grupuri, efectuați o căutare online pentru informații despre activitățile voluntarilor, mecenatilor mece și filantropilor cunoscuți din Ucraina, comunitatea ta sau regiunea ta. Utilizați informații numai din surse verificate! Alegeți câteva persoane și povestiți despre ele în general.

11 Gândește-te și scrie un eseu pe tema „Cum pot fi util/utilă în comuna mea?” sau „Cum pot ajuta oamenii din comuna mea?”.

• REZUMĂM ÎMPREUNĂ •

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale personajelor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

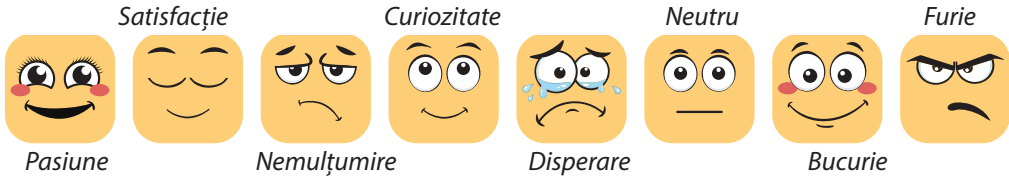
Am încheiat lucrul asupra celui de-al treilea capitol al manualului.

Spune o acțiune pe care vei înceta să o faci, două acțiuni pe care vei continua să le faci și trei acțiuni pe care le vei începe să le faci după studierea subiectelor din acest capitol.

LECȚIE DE GENERALIZARE

Salut! Suntem bucuroși să ne revedem! Ce dispoziție ai astăzi?

Facem bilanțul anului de învățământ la disciplina „Cultura bunei vecinătăți”

AȘTEPTĂRI

În timpul discuției, tu:

- vei decide dacă lecțiile de „Cultură bunei vecinătăți” au fost utile pentru tine;
- vei planifica obiectivele tale viitoare pentru clasa a 7-a;
- te vei gândi la ceea ce merită să continui să faci și ce-ar trebui să schimbi în viața ta.

Ce așteptări ai, anume de la această lecție?

- ▶ Reamintește-ți eroii și eroinele din manualul nostru. Ale cui istorii, probleme, experiențe, emoții seamănă cu ale tale personale?
 ▶ Anul trecut ai ales eroii care ți-au plăcut cel mai mult. Ți-ai schimbat preferințele în acest an? Dacă da, de ce?
 ▶ Care teme ți-au plăcut cel mai mult și care cel mai puțin? De ce?
 ▶ Ce sfaturi din manual ți-au fost utile și le-ai aplicat deja?
 ▶ Pentru ce poți mulțumi disciplinei „Cultura bunei vecinătăți”?

- Redesenează pe o foaie medaliile asemănătoare (pag. 136) sau imprimă-le de pe codul QR. Scrie pe ele pentru ce anume ai vrea să-ți înmânezi medalie ție și vecinilor de bancă după încheierea acestui an de învățământ. Poate fi o realizare personală, depășirea unor dificultăți/provocări, o victorie într-un domeniu sau asupra ceva etc.

<http://vse.ee/bpqq>

Confecționează medalii și în ultima zi de școală organizați împreună o ceremonie de acordare a acestor distincții. Propria medalie o poți arăta, doar dacă dorești să împărtășești cu toți succesele tale.

Pentru mine

Pentru vecinul/vecina mea de bancă

3

Îți amintești, cum la începutul anului școlar, Slavko și Maricica vorbeau despre faptul că trăim în vremuri istorice și suntem martori, uneori chiar și participanți la evenimente semnificative. Citește singur/singură textul* propune-le și părinților să-l citească. Răspunde la întrebări.

Despre ce ați visat în copilărie? Eu visam să devin un erou. Îmi imaginam asta într-un fel ciudat: că stau pe o baricadă undeva, cu un pistol (nu înțeleg de ce cu un pistol și nu cu un automat) și flutur în aer un imens drapel galben și albastru (ah, iată de ce cu un pistol: că altfel e incomod să fluturi drapelul). Cum am ajuns acolo pe baricadă, nu era menționat în visele mele de copil. Probabil, că ucigând toți inamicii. Pe cineva. Visele de copil sunt așa — concrete, și ne concrete în același timp.

Nu mai sunt demult copil. Și erou așa și n-am devenit. În schimb am văzut cum alții deveneau eroi. Cel puțin pentru mine.

Am văzut o femeie care traversa râul iarna, sub un pod distrus lângă Irpin, avea puține lucruri personale, dar cu o cușcă imensă, în care se aflau două hermine. Ea ar fi putut lua mai multe lucruri pentru ea și să-și salveze ceea ce câștigase, dar a luat o altă decizie și a salvat două vieți mici. Pentru mine, acesta este eroism.

Am văzut un băiat subțire de 20 de ani, care a stat într-o coadă uriașă în fața unui camion în primele zile ale războiului și a primit un automat. Am văzut că el nu ținuse niciodată o armă în viața lui, dar într-o zi, l-am văzut cum se antrena cu zel. El se comporta ca un erou. El a fost eroul.

* Din postarea ostașului din Forțele Armate ale Ucrainei, Iurie Gudâmenko.

Am văzut eroismul zilnic al luptătorilor de pe front, precum și al partizanilor și sabotorilor, ale căror operațiuni nu vor fi niciodată filmate în Hollywood, pentru că nimeni nu va crede că s-a întâmplat în realitate.

Am văzut femei care au scos din întunericul absolut pe soții lor, afectați psihologic după răni și amputații. Am văzut bărbați și femei care au scos răniți de sub focul bombardamentelor. Am văzut geniști oboșiți de la Departamentul pentru situații de urgență, din domeniul serviciilor publice, lucrători în domeniul energetic, pompieri care au făcut imposibilul posibil. Am văzut adulți și copii care au rezistat curajos în fața frigului, întunericului, bombardamentelor și au donat banii economisiți pentru a aduce victoria mai aproape. Am văzut eroismul zilnic al oamenilor obișnuiți. Un eroism care-i transformă pe acești oameni obișnuiți în oameni extraordinari.

Și îi unește pe toți un lucru: niciunul dintre ei nu s-a născut erou. Niciunul dintre ei n-a luat decizia de a deveni erou. Niciunul dintre ei nu poartă tricoul cu inscripția „Erou”. Dar acțiunile lor sunt acțiunile eroilor.

Și știți ce încă? Eu știu că, citind acest text, v-ați gândit la un cunoscut sau o rudă, la o persoană apropiată. Nu la voi înșivă.

Dar sunt sigur că cineva, citind acest text, s-a gândit și la voi.

De Iurie Gudâmenko

- ▶ Pe cine anume consideri tu un erou?
- ▶ Poți deveni un erou sau o eroină în afara frontului?
- ▶ Ce transformă oamenii obișnuiți în eroi?
- ▶ Despre ce fapte eroice ai auzit sau ai văzut și vrei să le povestești?

4 Pe toți ucrainenii îi așteaptă încă un act eroic — reconstrucția țării noastre și dezvoltarea sa economică și culturală postbelică. Cum dorești să ajuți la reconstrucția și dezvoltarea țării noastre acum și peste câțiva ani, când vei deveni adult / adultă?

5 Ce planuri ai deja pentru vară și următorul an școlar? Creează un colaj de obiective, pe care dorești să le atingi pentru auto-dezvoltare.

Trebuie să ne luăm rămas bun de la prietenii noștri de carte. Cu toate acestea, aceasta nu înseamnă că nu vei putea găsi prieteni sau prietene în jurul tău sau în mediul virtual, care vor fi pentru tine la

aproiați și interesanți ca și Slavko și Xenia, Marichka și Sashko, Danilo și Lilia, Bogdan și Sofia.

Continuă să comunicii și să împărtășești gândurile și experiențele tale cu colegii tăi, nu doar în mediul online, ci și în viața reală. Sperăm că ai fost inspirat de exemplele și ideile pe care le-am adunat în timpul cursului. Nu te opri! Transformă-ți cunoștințele în acțiuni concrete! Ajută la crearea unui spațiu confortabil și sigur în comunitatea ta, pentru dezvoltare, interacțiuni constructive și colaborare.

Îți mulțumim sincer că ai fost alături de noi în aceste vremuri dificile, dar eroice! Apreciez orele petrecute împreună și sperăm să avem noi întâlniri în viitor!

Maricica

Îți doresc victorii în tot și în toate! Totul va fi Ucraina!

Życzę zwycięstwa we wszystkim i wszędzie! Wszystko będzie Ukrainą!

Bogdan

Mai multe vești bune și cunoștințe interesante! Într-o zi ne vom întâlni la o cafea la Lvov!

Encore de bonnes nouvelles et des connaissances intéressantes ! Un jour, nous nous retrouverons pour un café à Lviv!

Xenia

Un concediu plăcut, sănătate bună și realizări sportive! Kievul este la dispoziție.

Lilea

Călătoriți doar din dorința și în căutare unor aventuri interesante! Vă aștept în regiunea Odesa!

П'їтувайте само по ваше желание и ви пожелавам интересни приключения! Чакам те в Одеса!

Călătoriți după voia dumneavoastră și vă doresc momente interesante! Vă aștept la Odesa!

Danilo

A vedea pozitivul chiar și în ceva rău care s-a întâmplat, și a crede în prietenie!

! תודידיב ימאהלו, הרוקש ער והשמב וליפא יבויחה תא תוארל

Sofica

*Să răspundem cu succes provocărilor și să nu avem frică de obstacole!
Vom depăși totul și ne vom întâlni în Mariupol sau Donețk!*

Απαντήστε με επιτυχία στις προκλήσεις της ζωής σας και μην φοβάστε τα εμπόδια! Θα τα ξεπεράσουμε όλα και θα βρεθούμε στη Μαριούπολη ή στο Ντόνετσκ!

Հաջողությամբ արձագանքեք կյանքի մարտահրավերներին և մի վախեցեք խոչընդոտներին:

Утєлє ամєтєл ինչ կհաղթահարեմք և կհանդիպեմք Մարիուպոլում կամ Դոնեցկում:

Saşco

Noi descoperiri, învățare captivantă și victorii! Ne vedem în Transcarpatia sau în Crimeea liberă!

Neue Entdeckungen, interessantes Lernen und Errungenschaften! Wir sehen uns in Transkarpatien oder auf der freien Krim!

Újfelfedezéseket, érdekes tanulást és magas eredményeket! Találkozunk Kárpátalján, vagy a szabad Krímben!

Yaňı keşifler, meraqlı öğrenüv ve irişmelerni tileyim! Zakarpattâda ya da azat Qırımda körüşirmiz!

Slavco

*Mulțumesc că ai fost cu noi! La revedere! Să ai parte de o vară frumoasă!
Thank you for being with us! Goodbye! Have a nice summer!*

REZUMĂM ÎMPREUNĂ

Arată pe „scara emoțiilor” (vezi forțașul) în ce dispoziție închei lecția.

Spune, dacă așteptările tale de la lecție s-au îndeplinit.

Demonstrează nivelul de înțelegere a temei, indicând pe imaginea cu munte (vezi forțașul) locul, unde te afli.

Ce gânduri, afirmații sau sfaturi ale eroilor îți plac cel mai mult și au fost valoroase pentru tine? Explică de ce.

DICȚIONAR DE TERMENI

Agresiunea — orice formă de comportament care implică cauzarea de daune fizice sau psihologice cuiva sau ceva.

Upcycling (din engleză „upcycling” — reutilizarea, oferirea unei noi vieți obiectelor) este un proces creativ prin care se creează obiecte noi din obiecte vechi sau din materiale reciclate.

Comportamentul asertiv este o modalitate de acțiune prin care o persoană apără activ și consecvent propriile interese, exprimă în mod deschis obiectivele și intențiile sale, respectând în același timp interesele celor din jur.

Dorința este speranța sau aspirația către ceva.

Caritatea sau filantropia reprezintă acțiunea de a oferi ajutor dezinteresat celor care au nevoie de el.

Bullying (din engleză to bull — a persecuta) este un comportament agresiv intenționat al unei persoane (sau grup) față de alta, însoțit de presiune fizică și psihologică regulată/sistematică și de cauzarea sau amenințarea cu daune asupra sănătății.

Vinieta — este o mică ilustrație sau ornament care este plasat la începutul sau la sfârșitul unui text, nu pentru a ilustra conținutul, ci pentru a separa părți individuale ale acestuia.

Dialogul — este un schimb de informații bilateral între două sau mai multe persoane sub formă de întrebări și răspunsuri.

Realizarea — sunt lucruri importante pentru tine, de care te mândrești și la care ai depus multe eforturi.

Spațiul informațional — este totalitatea informațiilor rezultate din activitățile de comunicare ale societății într-un anumit spațiu organizat.

Abilitățile de comunicare sunt anumite caracteristici și acțiuni care arată modul în care o persoană interacționează cu ceilalți în timpul comunicării, modul în care îi înțelege și transmite corect informația. Abilitățile de comunicare fac parte din „abilitățile moi”, pe care o persoană trebuie să le dezvolte pe parcursul maturizării sale. Cu toate acestea, ele necesită perfecționare continuă pe parcursul vieții.

Comunicarea — este un ansamblu de operațiuni verbale și nonverbale, prin care are loc schimbul de informații în timpul interacțiunii.

Conceptul — este un anumit sistem de viziuni, de obicei bazat pe cercetări științifice, sistematizat și prezentat într-un document separat, care necesită cercetare și clarificare suplimentară în timpul practicii sale de aplicare sau implementare.

Comportamentul manipulativ — este inducerea intenționată a altor persoane să experimenteze anumite stări, să ia decizii și să întreprindă acțiuni necesare pentru a atinge propriile obiective ascunse ale respectivei persoane.

Mediatorul — este un intermediar neutru într-un conflict.

Medierea — este un proces de rezolvare a unui conflict cu participarea unui intermediar neutru (mediator) care sprijină părțile în a ajunge la o soluție reciproc avantajoasă.

Scopul — este un rezultat conștient și previzibil în viitor al unei activități, care permite unei persoane să atingă ceea ce își dorește sau ceea ce este necesar.

Mecenații — sunt persoane cu o avere considerabilă care ajută cu banii lor la dezvoltarea culturii, educației, științei și artei.

Milostenia — este dorința de a ajuta orice persoană care are nevoie de ajutor.

Moda este combinația de gusturi și viziuni care sunt populare printre oameni pe o anumită perioadă de timp.

Comunicarea nonviolentă — este o concepție de interacțiune între oameni, bazată pe respect reciproc, înțelegerea propriilor sentimente și nevoi, precum și ale celorlalți.

Comportamentul pasiv — este asociat cu amânarea rezolvării conflictului, evitarea situației sau consimțământul atunci, când persoana nu dorește acest lucru.

Datele personale — sunt informații sau un ansamblu de informații despre o persoană fizică care poate fi identificată prin intermediul lor.

Antreprenoriatul — atunci, când vezi și utilizezi oportunități, dezvolți idei și le transformi în valoare pentru alții. Această valoare poate fi de natură financiară, culturală sau socială.

Necesitatea — este cerința de a avea ceva, lipsa de ceva.

Reciclarea — este un proces prin care se manipulează deșeurile în scopul obținerii de noi materii prime sau materiale și utilizarea lor ulterioară în producție, în gospodărie, etc.

Resursa — rezervele și sprijinul vital al omului, care permite să satisfacă nevoile și să îndeplinească obiectivele.

Resursele — 1. Stocurile de ceva care pot fi utilizate în caz de necesitate. 2. Mijloc, surse, posibilități de care se poate beneficia în caz de necesitate.

Comunicarea — este o formă de activitate a omului care se realizează prin diferite mijloace de comunicare.

Consumatorul — este o persoană fizică care cumpără, comandă, utilizează sau are intenția de a achiziționa sau comanda produse pentru necesitățile personale, care nu sunt direct legate de propria muncă sau afacere.

Portul popular — același lucru ca și costumul, îmbrăcămintea.

RĂSPUNSURI

p. 13, s. 7

Cine nu cunoaște trecutul, nu este demn de viitor.

p. 20, s. 4

1-c, 2-a, 3-b, 4-d, 5-f, 6-e

c. 42, z. 7

Timpul, apa, somnul.

p. 47, s. 5

Sportive: baschet, tenis, fotbal, hochei, golf.

De masă: „Monopoly”, șah, table, loto, zgârieturi.

Populare / pentru copii: „Voron”, „Goryudub”, „Podolyanka”, „Panas”, „Kvach”.

Computere / electronice:

World of Goo, Tetris, To the Moon, World Rescue, WOW.

p. 56, s. 3

1-c, 2-a, 3-d, 4-b

p. 63, s. 1

Strătenia, Pesah (Paștele), Sfântul Nicolae, Kurban-Bairam, Uraza-Bairam, Yom Kippur, Nașterea Domnului, Vineri (Juma), Cincizecimea (Sărbătoarea Verde), Vardavar, Sâmbătă (Șabat), Paștele.

p. 72, s. 2

1 — rezumarea

2 — perefrazarea

3 — clarificarea

p. 85, s. 3

1-d, 2-a, 3-b, 4-c

p. 86, s. 4

Respectul.

p. 87, s. 8

Înțelegerea.

p. 92–93, z. 3

1-b, 2-c, 3-a

p. 96, s. 6

1-c, 2-e, 3-b, 4-e, 5-a, 6-f

p. 102, s. 7

Unitate. Responsabilitate.

p. 115, s. 5

Reciclarea.

p. 129, s. 3

1-g, 2-e, 3-h, 4-i, 5-c, 6-d,

7-a, 8-f, 9-b

p. 130, z. 4

Voluntar. Binefăcător.

p. 133, s. 8

Mecenat.

LITERATURA FOLOSITĂ

1. Utilizarea sigură a tehnologiilor informaționale și comunicative moderne [Resursă electronică]. Regim de acces : https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/internet_safety_dl/bezpechne_koristuvannya_ikt.pdf
2. Vigovska I. Ecologia și războiul. Obiceiuri ecologice pe care trebuie să le reintroducem acum. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/eco/328235-ekozvichki-yaki-slid-povernuti-pid-chas-viyni>
3. Clip video: Internetul în siguranță 2022. [Resursă electronică]. Regim de acces: <https://www.youtube.com/watch?v=UjowsDi1De4>
4. Gherasimov D. De ce acum este momentul modei durabile. Cum să te îmbraci în mod ecologic? URL: <https://rubryka.com/article/sustainable-fashion/>
5. Ghicitori. [Resursă electronică]. Regim de acces : <https://vseosvita.ua/library/embed/0018ic-5b6c.doc.html>
 - <https://dekorhuk.com/svoimi-rukami/zagadki-pro-chas-40-golovolomok-pro-chastinax-dib-odinicyax-chasu-vechir-vid-gorluma-dlya-ditej-doshkilnyat/>
 - <https://mykniga.com.ua/poradi/zagadki-pro-vodu-dlya-ditej-doshkilnyat-i-shkolyariv-z-vidpovidyami.html>
6. Ideea unui panou despre roluri și necesități. [Resursă electronică]. Regim de acces : <https://sites.google.com/site/ekonomikadlapatackiv/tema-1-potrebi-ta-mozlivosti/so-take-potreba>
7. Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea cibernetică, 2001 [Resursă electronică]. Regim de acces : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_575
8. Ghid educațional și metodologic „Onlaik” [Resursă electronică]. Regim de acces : <https://www.osce.org/project-coordinator-in-ukraine/483530>
9. Ghid pentru drepturile omului pentru utilizatorii de internet. [Resursă electronică]. Regim de acces : <https://www.youtube.com/watch?v=gP0K44LqdW8>
10. Parabola „Diamantul Kohinor”. [Resursă electronică]. Regim de acces : <http://psychologdcp.in.ua/prutchi/>
11. Shevelyuk K. Tendința principală — este moda responsabilă. URL: <https://responsiblefuture.com.ua/klavdiya-shevelyuk-na-ukrainian-fashion-week-golovnij-trend-vidpovidalna-moda/>
12. Jurnalul personal. Regim de acces : <https://stud.com.ua/43709/istoriya/schodenniki>

Навчальне видання

**АРАДЖИОНІ МАРГАРИТА АНАТОЛІЇВНА
ГРЕТЧЕНКО ЛАРИСА ЛЕОНІДІВНА
КОЗОРОГ ОЛЕКСАНДРА ГЕННАДІЇВНА
ЛЕБІДЬ НЕЛЯ КОСТЯНТИНІВНА
ПОТАПОВА ВАЛЕНТИНА ІВАНІВНА
УНГУРЯН ІРИНА КОРНЕЛІЇВНА
ФІЛОНЧУК ЗОЯ ВОЛОДИМИРІВНА**

КУЛЬТУРА ДОБРОСУСІДСТВА

Підручник для 6 класу з навчанням румунською / молдовською мовою закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам «Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Переклад з української мови
Перекладач *Говорнян Лілія Серафимівна*
Румунською / молдовською мовою

Редактор *Коріна Кобеля*
Коректор *Марія Ворнік*
Комп'ютерна верстка *Сергія Говорняна*

У підручнику використано малюнки художниць Віри Чипурко, Марії Михайлюк, Світлани Землянкіної та світлини з сайту shutterstock.com таких авторів: ekler, Gertan, LightField Studios, Nataliia Budianska, New Africa, Roman Samborskyi, VGstockstudio, Vitalii Vitleo, eanstudio.

Формат 70x100¹/₁₆.

Ум. друк. арк. 11,664. Обл.-вид. арк. 11,0.

Наклад 258 пр. Зам. № 23-353.

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua e-mail: office@svit.gov.ua svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017.